De Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ à Filiisfamilias contrahuntur Parentibus insciis, vel rationabiliter invitis.

DISSERTATIO THEOLOGICO-LEGALIS

REVERENDISSIMI PATRIS

FRANCISCI NARIÆ MUSCETOLÆ

Ordinis Theatinorum Examinatoris Synodalis Eminentissimi Cardinalis Vicarii, & Consultoris Sacræ Congregationis Rituum, postea ad Adchiepiscopatum Rossanensem promoti.

SUMMARIUM.

MATRIMONII finis, dignitas, mysteria, & utilitas num. 1.

Quomodó ineundum, & abusus circa hoc n. 2.

Occasio scribendi hanc Dissertationem n. 3.

Filii contrahentes matrimonium inconsultis, vel invitis Parentibus, regulariter peccant, Sanctamque Ecclesiam hujusmodi matrimonia semper detestatam esse, atque prohibuisse.

Ex sententia gravium Theologorum, & Canonistarum, qui seduló expenduntur à num. 4. usque ad 10.

Ex Sacro Concilio Tridentino, aliisque antiquioribus Sacris Canonibus, etiam Ecclesiæ Orientalis à n. 11. usque ad 14.

Ex Conciliis Provincialibus omnium feré Nationum á n. 15. usque ad 20.

Ex authoritate *SS. Patrum* à n. 21. usquead 24.

Ex sacris testimoniis veteris, & novi Testamenti, dicto num. 21. & num. 25.

Ex Civili Politia, seu Jure Civili, & Municipali omnium ferè Regnorum, & Nationum á n. 27. ad 30.

Leges Civiles, & Sæcularium Principum sanctiones ad rem conciliantur cum Jure Canonico, n. 31. & n. 125.

Reprobantur aliqui *DD.* asserentes, hanc filiorum obligationem esse de honestate, ac decentia; non autem de necessitate, n. 26. & 27.

Declaratur libertas in matrimoniis requisita, & ostenditur, illam non tolli, nec minui ex præfata filiorum obligatione ergà Parentes á num. 32. ad seqq.

Dilucidantur *Sacri Canones*, qui in oppositum allegantur á num. 36. ad 40.

Causæ ligitimæ, ex quibus aliquando excusari possunt filii resistentes Paternæ voluntati in matrimoniis, n. 41. & 42.

Filii indignè contrahentes multifariam, gravissimèque peccare, videlicet

Ex communi sententia Theologorum, & Canonistarum, quorum Catalogus texitur, á n. 43. usque ad 52.

Ex sensu *Sacræ Rotæ Romanæ*, n. 53.

Ex naturali, ac Divino Præcepto honorandi Parentes, á n. 54. ad n. 57.

Ex fundamentalibus rationibus pietatis, á n. 54. ad seqq. Justitiæ, á num. 58. ad 60. Charitatis, á n. 61. ad seqq. & Religionis, à n. 69. usque ad num. 71.

Multimodè ostenditur gravissimum scandali crimen, quod ex indignis filiorum nuptiis oritur, à num. 61. ad seqq. necnon sacrilegium, quod tripliciter ab iisdem committitur, á n. 69. ad n. 71.

Libertatis prætextus denuò in hac specie matrimonii dispungitur, á n. 63. ad seqq.

Declaratur in proposito regula, quod unicuique liceat uti jure suo dicto num. 63. & à n. 65. usque ad 67.

Indigna matrimonia, quænam censeantur, num. 68.

Episcopi, cæterique Prælati non possunt filiorum matrimonia cum indignis authorizare, sed debent Juris remediis impedire ex communi Theologorum, & Canonistarum sententia á n. 73. & præsertim à n. 77. ad seqq.

Posseque impedire etiam per carcerationem n. 79. & 80.

Nec licité posse eosdem Ordinarios denunciationibus dispensare, á num. 81. ad num. 94 Et ostenditur gravis culpa Prælati dispensantis n. 113.

Pastoralis Officii debitum in filiorum matrimoniis interdicendis comprobatur *ex Constitutionibus Synodalibus* antiquis, & recentibus plurium Episcopatuum, quæ sigillatim adducuntur à n. 95. usque ad 105.

Eademque Pastoralis obligatio constabilitur ex pluribus titulis, nempé-

Ex Officio Judicis præstando n. 106. & 107.

Ex cooperatione scandalosa evitanda n. 108. & 109.

Ex sanctitate matrimonii procuranda n. 110.

Ex culpa in omissione denunciationum n. 113.

Firmatur, ex præfata Pastorali sollicitudine impediendi indignas filiorum nuptias non violari matrimonii libertatem à num. 114. usque ad n. 124.

Declaratur *Sacrum Concilium Tridentinum* quo ad libertatem matrimonii n. 123. & 124.

Parochos æquè peccare assistendo illicitis matrimoniis filiorum n. 111. & 112.

Concluditur, idem respondendum esse de quolibet matrimonio contrahendo per Parentes, Fratres, aliosve Consanguineos in familiæ dedecus, num. 126.

De Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ à Filiisfamilias contrahuntur Parentibus insciis, vel rationabiliter invitis.

DISSERTATIO THEOLOGICO-LEGALIS

REVERENDISSIMI PATRIS

FRANCISCI NARIÆ MUSCETOLÆ

Ordinis Theatinorum Examinatoris Synodalis Eminentissimi Cardinalis Vicarii, & Consultoris Sacræ Congregationis Rituum, posteà ad Adchiepiscopatum Rossanensem promoti.

SUMMARIUM.

MATRIMONII finis, dignitas, mysteria, & utilitas num. 1.

Quomodó ineundum, & abusus circa hoc n. 2.

Occasio scribendi hanc Dissertationem n. 3.

Filii contrahentes matrimonium inconsultis, vel invitis Parentibus, regulariter peccant, Sanctamque Ecclesiam hujusmodi matrimonia semper detestatam esse, atque prohibuisse.

Ex sententia gravium Theologorum, & Canonistarum, qui seduló expenduntur à num. 4. usque ad 10.

Ex Sacro Concilio Tridentino, aliisque antiquioribus Sacris Canonibus, etiam Ecclesiæ Orientalis à n. 11. usque ad 14.

Ex Conciliis Provincialibus omnium feré Nationum á n. 15. usque ad 20.

Ex authoritate *SS. Patrum* à n. 21. usquead 24.

Ex sacris testimoniis veteris, & novi Testamenti, dicto num. 21. & num. 25.

Ex Civili Politia, seu Jure Civili, & Municipali omnium ferè Regnorum, & Nationum á n. 27. ad 30.

Leges Civiles, & Sæcularium Principum sanctiones ad rem conciliantur cum Jure Canonico, n. 31. & n. 125.

Reprobantur aliqui *DD.* asserentes, hanc filiorum obligationem esse de honestate, ac decentia; non autem de necessitate, n. 26. & 27.

Declaratur libertas in matrimoniis requisita, & ostenditur, illam non tolli, nec minui ex præfata filiorum obligatione ergà Parentes á num. 32. ad seqq.

Dilucidantur *Sacri Canones*, qui in oppositum allegantur á num. 36. ad 40.

Causæ ligitimæ, ex quibus aliquando excusari possunt filii resistentes Paternæ voluntati in matrimoniis, n. 41. & 42.

Filii indignè contrahentes multifariam, gravissimèque peccare, videlicet

Ex communi sententia Theologorum, & Canonistarum, quorum Catalogus texitur, á n. 43. usque ad 52.

Ex sensu *Sacræ Rotæ Romanæ*, n. 53.

Ex naturali, ac Divino Præcepto honorandi Parentes, á n. 54. ad n. 57.

Ex fundamentalibus rationibus pietatis, á n. 54. ad seqq. Justitiæ, á num. 58. ad 60. Charitatis, á n. 61. ad seqq. & Religionis, à n. 69. usque ad num. 71.

Multimodè ostenditur gravissimum scandali crimen, quod ex indignis filiorum nuptiis oritur, à num. 61. ad seqq. necnon sacrilegium, quod tripliciter ab iisdem committitur, á n. 69. ad n. 71.

Libertatis prætextus denuò in hac specie matrimonii dispungitur, á n. 63. ad seqq.

Declaratur in proposito regula, quod unicuique liceat uti jure suo dicto num. 63. & à n. 65. usque ad 67.

Indigna matrimonia, quænam censeantur, num. 68.

Episcopi, cæterique Prælati non possunt filiorum matrimonia cum indignis authorizare, sed debent Juris remediis impedire ex communi Theologorum, & Canonistarum sententia á n. 73. & præsertim à n. 77. ad seqq.

Posseque impedire etiam per carcerationem n. 79. & 80.

Nec licité posse eosdem Ordinarios denunciationibus dispensare, á num. 81. ad num. 94 Et ostenditur gravis culpa Prælati dispensantis n. 113.

Pastoralis Officii debitum in filiorum matrimoniis interdicendis comprobatur *ex Constitutionibus Synodalibus* antiquis, & recentibus plurium Episcopatuum, quæ sigillatim adducuntur à n. 95. usque ad 105.

Eademque Pastoralis obligatio constabilitur ex pluribus titulis, nempé-

Ex Officio Judicis præstando n. 106. & 107.

Ex cooperatione scandalosa evitanda n. 108. & 109.

Ex sanctitate matrimonii procuranda n. 110.

Ex culpa in omissione denunciationum n. 113.

Firmatur, ex præfata Pastorali sollicitudine impediendi indignas filiorum nuptias non violari matrimonii libertatem à num. 114. usque ad n. 124.

Declaratur *Sacrum Concilium Tridentinum* quo ad libertatem matrimonii n. 123. & 124.

Parochos æquè peccare assistendo illicitis matrimoniis filiorum n. 111. & 112.

Concluditur, idem respondendum esse de quolibet matrimonio contrahendo per Parentes, Fratres, aliosve Consanguineos in familiæ dedecus, num. 126.

1 ANCTUM MATRIMONII fædus ad humani Generis propagationem naturali jure institutum, ac in lege Gratiæ ad Sacramenti dignitatem à Christo Domino elatum: Quo, & maxima nostræ Fidei significantur mysteria conjunctionis, videlicet, vèl Dei cum Anima justi per vincula charitatis, vèl Divini Verbi ad humanitatem per hypostaticam unionem; vèl denique Christi cum Ecclesia, quam tradens semetipsum pro ea sibi desponsare dignatus est: Quodque non pauca hominibus bona conferre compertum est, tùm in levamen miseriárum, quibus est natura imbecillis obnoxia; tùm in Sanctificationem Animarum per Gratiæ justificantis augmentum, necnon collationem Sacramentalis auxilii ad mutua charitatis officia intér conjuges exercenda; ad compescendos concupiscentiæ stimulos, & ad procreandam Sobolem, ea videlicet intentione (ut loquitur *S. Augustinus*) *hac voluntate, hoc fine, ut qui ex eis filii nascuntur, in Dei filios renascantur, ac ut eos ex membris hominis in membra transferant Christi.* Undè & terrena Jerusalem S. Mater Ecclesia de suorum Civium multiplicatione lætetur, & aliquando Cælestem illam in æternum mansuram Parentibus una cum filiis ingredi, Deo miserante, contingat: *Quod si provenerit, merces erit de Conjugio plenæ felicitatis.*

De nupt. ad Valer. cap. 4. t. 7 edit. Anerp.

S. Aug. ibid. c. 8.

2 Fædus hoc tot nominibus Sacrum, *magnum Sacramentum* ab Apostolo dicitur, atque *honorabile in omnibus connubium* conclamatur, nullatenus ductu libidinis ineundum: sed cum Dei timore, ac desiderio filiorum, in quibus Cælestes benedictiones Parentes consequi mereantur: Porrò mirum æque, ac lachrymabile præcipuè hac nostrà ętate portentum protulit adolescentium quamplurium impudentià, de quibus non immeritò cum Angelo dixeris: *Hi conjugium itá suscipiunt, ut Deum á se, & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent sicut Equus, & Mulus, quibus non est intellectus*: Siquidem non pietate ducti, sed libidine victi, eas sibi statuunt copulare uxores, quibus cum conversari, vel alloqui sine decoris, ac honestatis discrimine non liceret: indè odia intér Consanguineos, ac dissidia perpetua: inter ipsos conjuges concupiscentiæ ardore extincto, jam pudore correptos quotidianæ rixę, violationes iunumerę: indè familiarum nobilium depressio, in filiis instituendis perniciosa socordia. Indé denique tot, tantaque mala, sivè inspiciatur Reipublicæ discrimen, sivé Animarum jactura, quod non siné animi mærore inspici, ac vix sinè justorum fletu valeat memorari. Quodque maximè zelum excitat, eò pervenit insolens audacia, ut ad hujusmodi matrimonia contrahenda ab Ecclesia præsidium petere non erubescant: Dispensationem super denunciationibus petulātér quærunt: Instant mandari Parentibus, ac Consanguineis, ne audeant impedire: Quæ, & similia si denegentur, tanquám de conculcata libertate, ac prodita ab Episcopis Pastorali cura conqueruntur, in hoc graviús peccantes, *quod putent peccato suo auctoritatem lege querendam.*

ad Ephes. 5.

ad Heber 13.

Tob. c. 6

Tob. d. c. 6.

S. Amb. lib. 1. de Abrah. c. 7.

3 Hujus inscitiæ dixerim, an petulantiæ? Retundere linguam, os coercere (facit Deus, ut contingat) & cupidinem moderari eorum, quorum, interest Nos urget Imperium, quod pro modulo nostræ imbecillitatis præstare conabimur, dum sivè ad solidioris Theologiæ principia, sivé ad Canonicas Sanctiones attendentes, fines libertatis in matrimoniis contrahendis Jure Naturali, Divino, & Ecclesiastico requisitæ sequentibus propositis dubiis aggredimur designare.

* * * * *

DUBIUM I.

An Filiifamilias contrahentes matrimonium alioquin honestum Parentibus inconsultis, vel invitis mortaliter peccent?

4 NOn est nobis sermo de aliis circunstantiis, quibus reddi valeat illicitum matrimonium; sed unicè inquirimus, quid sentiendum de Filiis matrimonium, aliás forsitám honestum, ac laudabile ineuntibus; Abscondité tamen, ne Parentibus innotescat, vel ipsis conscìis, sed ratione aliqua ductis renuentibus consentire: sunt ne damnandi lethalis culpæ, vel potiùs tanquam innoxii veniunt absolvendi.

5 Vera, & Communis ferè Theologorum, necnon Canonistarum sententia est, filios predicto modo contrahentes utplurimum peccare mortalitér *contra Jus Naturale, Divinum, ac Positivum*, ac dumtaxat quibusdam causis satis raró urgentibus excusari.

6 Ità respondent *Cardin. Bellarm. de Sacram. matrim. Cap.* 19. *propos.* 3. *Cardin. Turrecrem. in Cap. aliter. Caus.* 30. *quæst.* 5. ubi expresse docet, peccare, qui omittunt consensum Parentum; & hunc requiri de necessitate Precepti, *Sot. in* 4. *sent. dist.* 28. *quest.* 1. *art.* 1. *in fin. Petr. de set. lect.* 3. *de matrim.*, *Molin. de Just. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 176. *vers. ad primum argumentum.* & alii antiquiores, quos, cumulant *Sanchez. de matrim. lib* 4. *disput.* 23. *nu.* 9. *& Sair. in clau. reg. lib.* 7. *Cap.* 5. *num.* 12. nobis satis erit ex iis referre verba *Petri de Ledesma in tract. de matri. quæst.* 47. *art.* 6. *verbo Secunda Conclusio* ibi. *regulariter & per se loquendo, si filius debet contrahere matrimonium, illud debet facere ex voluntate Parentum, & si non faciat, peccat mortaliter, & idem docent omnes Doctores tám Theologi, quám Jurisperiti. Et in responsione ad secundum argumentum* subdit. *Etiamsi Pater nihil præcipiat filio, contrahere contrá ejus voluntatem, esset peccatum mortale contrà virtutem pietatis.* Hic Doctor intèr antiquos Discipulos *Divi Thomæ* rem accuratè pertractat, precipuè in eo, quod egregié interpretatur mentem S. Doctoris, qui perperám à nonnullis in contrarium allegatur. Testatur etiam de communi *Gaucericus in addit. ad sum. Cajet. verb, matrim. vers. præter casus.*

Addi possunt ex antiquioribus *S. Petrus Calestinus opusc.* 8. *part.* 6. *sect. prima Cap.* 4. quod habetur *in tom.* 25. *Bibl. vet. Patr.* ibi *Id verò, quod dicitur, filia Patri danti sibi Virum non potest contradicere; intellige sine vitio ingratitudinis; & poterit exhæredari.*

Beatus Albertus magnus in 4. *sent. distint.* 28. *art.* 4. Proposito dubio: *an filiafam. possit invitis Parentibus tradi Marito,* resolvit, quòd validè nubit, sed concludit, quòd *peccat, clám á Parentibus contrahens.*

7 Apertiùs, si fieri potest hanc veritatem posteriores Theologi tradidère.

Mezal. 1. 2. *partis institutionis Confessariorum & Pænitentium lib.* 2. *Cap.* 23. *n.* 52. ibi: *filia, quæ absque consensu Patris matrimonium contraheret contrá quartum Decalogi preceptum mortaliter peccaret, & num.* 57. idem docet *de filiis.*

Franciscus Silvius in supplem. 3. *par. quest.* 47. *art.* 6. *conclus.* 4. *Inire matrimonium Parentibus, vel inconsultis, vel rationabiliter invitis, est regulariter peccatum mortale...... magna est iniuria contra voluntatem eorum rationabilem hoc aggredi.*

Ludovicus Abelly Episcopus Ruten. in medull. Theol. par. 2. *tract.* 1. *cap.* 8. *sect.* 3. *nu.* 3. *quamvis matrimonium invitis Parentibus contractum, si aliæ conditiones necessariæ observentur, validum sit &c. Certum est tamen, gravitér peccare filias familiæ, si invitis rationabiliter Parentibus, vel eorum consensu non requisito, contrahant matrimonium, ut ex Communi Theologorum consensu docent Ledesma, & Gammachaus &c.*

Gulielmus Estius in 4. *sent. distinct.* 28. §. 2. *in princ. Quamvis rata sint matrimonia inconsultis Parentibus contracta, plerumque tamen sunt illicita: nam nisi justa causa diversum suadeat, tenentur liberi Parentum Consilium audire, & consensum expectare.*

Petrus à S. Joseph. in sum. de 4. *Decal. precept. art.* 1. §. *sed quid si filius nullá gravi Causá adactus nuptias à Parentibus propositas respuit, probabilius videtur, cùm peccare mortalitèr, eo quod in re gravi, & justa, Patris preceptum nihili ducit.*

Franciscus Zypæus in analyt. jur. Pontific. lib. 4. *tit. de sponsal. nu.* 5. *Ecclesia semper detestata est ea matrimonia, quæ filii contrahunt, insciis, invitisque Parentibus,* ac idem iterùm testatur *tom.* 2. *in tract. de Jurisdict. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. *& dict. tom.* 2. *Judex, magistrat. &c. lib.* 3. *cap.* 2. *nu.* 6. *& eod. tom.* 2. *de notit. jur. Belgic. lib.* 5. *tit. de sponsal. n.* 8.

Merbesius in summ. Christ. par. 2. *de Sac. matrim. disert.* 7. *quest.* 17. *per tot. tom.* 2. ubi probat, quòd inire matrimonium, Parentibus, vel inconsultis, vel justà Causa reluctantibus, est peccatum lethale, ordinariè loquendo, quia gravis in re gravi ab ipsis injuria Parentibus irrogatur.

P. Mauricius Philippi Ord. min. Provin. Flandr. in Directorio Conscientiæ tract. 25. *de Matrim. cap.* 4. *quest.* 3. *per tot. tenetur ordinariè filius petere consensum Parentum ad ineundum matrimonium, quia filius nubendo contrà voluntatem Patris afficit irreverentia in re notabili contra illud Exodi* 20. *Honora Patrem tuum, deindè jura tam Canonica, quám Civilia severissimè prohibent hujusmodi nuptias C. honorentur* 32. *quest.* 2. *hinc. D. Ambros. lib. de Abraham. cap. ult. non est Virginalis pudoris eligere Maritum.*

Anton. Nald. in sum. verb. filius num. 6. *filiusfam. contrahens Matrimonium contra voluntatem Patris peccat mortaliter secundum*

magis receptam opinionem.

Fagundez in precept. Decal. lib. 4 cap. 4 n. 4. resolvit, peccare mortaliter filium, qui ducit uxorem dignam, respuens æquè dignam, quam Pater ducendam proponit.

Gabriel à S. Vincent. de Matrim. part. 4. disp. 3. quæst. 5. num. 3. inquit: *Certum est, apud omnes Catholicos peccare mortalitèr filios, quando absquè legitima Causa Matrimonia contrahunt absquè Parentum consensu.*

Franciscus Amicus in Curs. Theol. tom. 9. de Sacram. Matrim. disput. 4. sect. 1. num. 8. infin. filii tenentur Parentum consensum exquirere, vi observantiæ, & pietatis Progenitoribus debitæ, unde graviter peccant, qui absque justa Causa contra voluntatem Parentum Matrimonium contrahunt.

Mastrius in Theol. moral. disput. 20. quæst. 2. artic. 3. nu. 48. certum est, ut communitèr Doctores docent, gravitèr peccare filiosfamilias, si invitis rationabilitèr Parentibus, vel eorum consensu non requisito, Matrimonium contrahant.

Joan. Martinon. tom. 2. de Sacram. disp. 71. sect. 9. num. 107. peccant. filii graviter, quando sine justa Causa Parentibus insciis, vel invitis Matrimonia contrahunt.

Leander tom. 2. de Sacram. tract. 9. disp. 6. quæst. 5. an peccent. mortaliter filii, qui absque consensu Patris nubunt: probabiliùs respondeo, peccare mortalitèr &c.

Petrus Marchant. in Tribun. Sacram. tom. 2. tract. 5. tit. 2. quest. 4. conclus. 4. si nubant absque postulato consilio, vel assensu Parentum, vel illis justè renitentibus, peccant mortaliter.

Florentius de Coq. tom. 3. princ. Theol. cap. 12. sect. 5. qui sine justa Causa Parentibus inconsultis, aut rationabilitèr invitis Matrimonium ineunt, peccant mortalitèr, inhonorando Parentes.

Marcus Vidal. in Arca Salutar. de Just., & jur. inquisit. 2. nu. 5. Graviter peccant filii, qui sine consensu Parentum nubunt, faciunt enim in re gravi contra honorem illis debitum, & n. 12. eadem explicat.

Jacobus Platellius tom. 5. cap. 7. §. 5. n. 1112. ordinariè consensus Parentum necessarius est ad hoc ut licitum sit Matrimonium, ita ùt graviter peccent filii, vel filiæ contrahentes, invitis Parentibus.

Usambertus tom. 6. in 3. part. Div. Thomæ de Sacram. Matrim. disput. 7. art. 10. circà fin. Peccant gravissimè filii, quando sine Causa legitima contrahunt absque consensu Parentum.

Franciscus Genett. to. 5. tract. 9. cap. 8. sub quæst. 1. filii non possunt contrahere matrimonium, insciis, vel invitis Parentibus, aliàs peccarent mortaliter &c.

Natalis Alex. in Theol. moral. tom. 6. tract. de Sacram. Matrim. cap. 2. art. 3. propos. 3. lethalitèr peccant filiifamilias, qui Parentibus inconsultis, vel justa ex Causa repugnantibus matrimonia contrahunt: id enim vetat Lex Divina.

Gaspar Juenin. in Comment. de Sacram. par. 2. dissert. 10. quæst. 5. cap. 3. in princ. cuique ratum est, illicitas esse nuptias, quas filiifamilias, invitis aut inconsultis Parentibus, inierint.

Joan. Cabassut. in Theor. Jur. Canon. lib. 3. cap. 25. nu. 4. Matrimonia filiorumfamilias sinè Parentum consensu celebrata, consentiunt omnes, esse illicita, & Divinis, humanisque legibus prohibita, & pœnis esse dignos filios, qui contrahunt, & Sacerdotes, qui eis assistunt; & melius n. 7.

Armandus Hermann. in. 4. sent. tract. 9. disput. 2. quæst. 3. nu. 4. dico secundo, ut validus sit contractus matrimonii, non est necessarius consensus Parentum; peccarent tamen mortaliter sic contrahentes.

Ludovic. Engel. tom. 3. in 4. Decretal. tit. 2. §. 2. num. 6. si liberi absque rationabili Causa, inconsultis, vel invitis parentibus matrimonia contrahunt, plerumque mortaliter peccant, & exinde puniri possunt.

8 *Idem ex professo tuentur Rebell. de oblig. justit. part. 2. lib. 2. quæst. 14. Sect. 1. B sil. Pont. lib. 2. cap. 1. n. 27. Joan. Valer. de differ. utr. for verb. matrim. differ. 1.* alique plures inter, quos *Fagnan. super cap. tua, de desponsf. impubér.*, ubi egregiè rem examinat allegans concordantes precipué *num. 13. & 14.*, & novissimé *P. Alexander Politus à Santo Sigismundo scholarum piarum Theologus in erudito tract. de patria in testamentis condendis potestate* anno 1711. Florentiæ Typis impresso, *lib. 1. cap. 3. 4. & seq. & lib. 2. per tot.*

9 His addendi veniunt etiam mitioris doctrinæ auctores, qui etiamsi excusent ab omnimoda obligatione sequendi voluntatem Patris, hujus tamen consilium petere, nec contemnere filiosfamilias omninò teneri; alias mortalitér peccaturos, unanimes affirmant. Ita antiquiores aliqui, quos congerit, & sequitur *Sanchez loc. citat. Bonacin de Sacram. Matrim. qæust. 4. punct. 17. n. 25. Conink de Matrim. disp. 28. dub. 5. num 52. conclus 3. Perez, de Matrim. disput. 15 sect. 5. num. 6. Gaspar. Hurtad eod. tract. disp. 6. difficul. 10. nu. 36.* testans de communi sensu omnium Doctorum. *Escobar. lib. 25. sect. 2. dec. 175. n. 724. in fine, Thomás del Bene de immunit par. 1. cap. 8. dub. 19. sect. 9. num. 34. Cotton. contr. 3. cap 3. num. 93. Filiuc. tract. 10. par. 1. cap. 4. nu 130. Trullench. tom. 1. in pracept decal. lib. 4 cap. 1. dub. 2. n. 13*

10 Et consentiunt Canonistæ *Barbos. in collect. in Conc. Trid. sess 24. de refor. matrim. cap. 1. n. 2. in fine Gonzal. tellez. super. eap. tua de desponsant. impuber. num. 12. Robert. Konig. super. 4. decretal tom. 2. tit. 1. §. 7. n. 47. Egregiè Gutier. tract. de matrim. cap. 79. num. 20. ibi: Auctores affirmant, & latè probant, peccare mortalitèr filium matrimonium ineundo, estque omnium Theologorum Sententia, tenetur igitur sub culpa lethali consilium Parentum circa matrimonium pétere.*

Modernus *Potitus de Joriis de magn. matrimon. Sacram. quæst. 21. part. 8. num. 16. & 17. probabiliús existimo, filios teneri sub culpa lethali consilium Parentum circà matrimonium*

petere &c. quia juri naturæ, quo Parentes in liberos funguntur, sub quorum potestate sunt, conforme est, ne citrà Parentum consilium aliquid de re tàm gravi, ut est matrimonii vinculum, à quo totum vitæ institutum pendet, filius deliberet.

11 Cæterùm ad abundantiam potiùs, & ad vulgi hallucinationem diluendam tot *Doctorum* asserta coacervavimus, Quid enim alia authoritate indigemus, cùm authoritas suppetat irrefragabilis, vel *Summorum Pontificum*, vel *Conciliorum* tám Generalium, quàm Provincialium, quibus constanter hujusmodi matrimonia illicita, ac detestabilia visa sunt? Ad hoc firmiter asserendum, abundè sufficeret vel unicum testimonium *Sac. Concil. Tridentini apertè docentis Cap. 1. Sess. 24. de reform. matrim.* ibi: *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa* (matrimonia scilicét sine consensu Parentum contracta, quæ declarat irrita non esse) *semper detestata est, atque prohibuit*: Hoc enim decretum æquè improbat matrimonia clandestina, atque contracta, invitis Parentibus, inquit *Fagnan. super Cap. tu: de desponsat. Impub.*, & optimè animadvertunt *Sair. in clavi reg. lib. 3. Cap. 5. nu. 12.* ibi: *Quia ut plurimum incommoda magna ex eo, quod filii matrimonium, insciis, ac invitis Parentibus, contrahant, meritò Ecclesia hujusmodi matrimonia semper prohibuit*, consentiunt *Marchant. tom. 2. loco cit. quæst. 4. Genet. Cap. 8. cit. quæst. 4.* & alii: Et legenti patet ad sensum: nec obscuré innuitur. *á Card. Pallavicin. in Hist. Conc. Trid. lib. 22. Cap. 4. num. 1. & 2.*

12 Ne tamen antiquiora contemnere videamur, vel pauca ex iis attingere non pigebit: Abstinemus equidem á controversia, utrúm talia matrimonia aliquando itá rejecta fuerint, ut irrita redderentur, de qua in oppositas ex diametro sententias abeuntes agunt *Basil. Pont. de matrim. lib. 2. Cap. 1. §. 1. Fagnan. super Cap. tua cit. n. 20. & seqq. Juen. Cap. 3. cit art. 1. concl. 2.* Aliique túm ex veteribus, túm ex modernis Theologis, & Jurisperitis; verumtamen fateri oportet, ea, quæ adducuntur ad probandum, quód Ecclesia talia connubia irrita voluerit aliquando evidenter concludere, quod saltém, ut maximè illicita, vetuit, & improbavit.

13 Itaque *in Cap. aliter caus. 30. quæst. 5.* celebre illud Decretum legitur *Evaristo Papæ* tributum: *Legitimum non fit coniugium, nisi &c. á Parentibus, & Propinquioribus sponsentur &c. aliter verò præsumpta non coniugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes, potiús quàm legitima coniugia esse non dubitate*: Et in *Epistola*, undè præfata verba transcripta sunt, *additur sicut à Patribus accepimus, & à Sanctis Apostolis, atque eorum Successoribus traditum invenimus*; neque nos lateret hanc Epistolam *Evaristo* suppositam non levibus argumentis ductos nostri sæculi criticos affirmare: nihilominùs quicunque sit illius Auctor, saltem eruitur ex illa, qualis fuerit de eo tempore Ecclesiæ disciplina, scilicet, à nono sæculo æræ Christianæ: Quod & evidenter evincitur ex altero contemporaneo teste *Nicolao Primo Summo Pontifice in responso ad Consultat. Vulgar. Cap. 3.*, instruens enim eos super moribus Occidentalis Ecclesiæ in matrimoniis contrahendis: *fœdera quoque, inquit, consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur. Refertur in cap. nostrates caus. 30. quæst. 5.*. Idem videtur tradere *Urbanus Primus* relatus *in cap. si verum caus. 31. quæst. 2.*, dùm de matrimonio, invito utroque parente, affirmat: *Canonum, & legum authoritas talia sponsalia non approbat*: clarius legitur *in cap. videtur, qui matrim. accus. poss.* (sivé sit *Cælestini II.*, ut arridet *Gonzal. Tellez in comment. super eodem cap.* sivè CLEMENTIS III., ut autumant *Natalis Alex. Theolog. moral. tom. 6. pag. mihi 527.*, & *Juenin. loc. sup. cit*) ibi: *Ideo maximè Parentes recipiuntur &c. qui enim meliùs recipi debent, quàm illi, quorum est interesse &c. ita ut si non intersint, & consensum non adhibuerint secundùm leges nullum fiat matrimonium.* Consonant verba ALEXANDRI II. apud *IvonemCarnotensem 3. par. decreti relata à Natali Alex. ubi supra pag. 528.* ubi de adolescente, qui juraverat, fæminam quandam se ducturum in Uxorem, affirmat Summus Pontifex, reum fuisse perjurii, ideò quia quod observare legaliter non potuit sine judicio Parentum, temeré jurare præsumpsit.

14 Nec diversa fuit Ecclesiæ Orientalis observantia: Quia ex *Photii* Nono Canone, qui nono currente sæculo fuit exaratus, & ex *Commentariis* super eodem editis *à Balsamone XII.* labente sæculo, & XIII. ineunte, perspicuè apparet inibi præfata coniugia usque adeò vetita fuisse, ut pro irritis haberentur, ut ex titulo 13. cap. 9.

15 *Concilia Provincialia* omnium Nationum in eandem sententiam abierunt.

16 In Gallus *Concilium Aurelianense quartum calebratum anno 541. Canon 22.* pronunciat, *matrimonium contra voluntatem Parentum impiè copulari, Labè ad ann. cit. tom. 5.*

17 In Hispaniis *Toletanum tertium can. 10. similis conditio de Virginibus, habeatur ne contra voluntatem Parentum, vel suam cogantur maritos accipere, apud* Card. de Aguir ann. 589. num. 40.

18 In Germania *Concilium Coloniense habitum anno 1536. in tom. 4. Concil. Ceneral. & Provincial. par. 7. cap. 43. optandum, ut tollantur clandestina matrimonia, quæ invitis Parentibus, ac propinquis, Veneris potiús, quàm Dei causa contrahuntur: Nam quanta ex his mala suboriantur, in aperto est: Intereá verò si non irrita, prohibita saltem sint, & pœnæ Canonicæ, idest, excommunicationi contrahentes, & qui eis ope, aut consilio adfuerunt, subjaceant.*

19 Item in Germania *Synodus Provincialis Moguntina* congregata anno 1549. *in cit. tom. 4.*

Con-

Concil. Gener. & Provinc. cap. 37. volumus, liberos sedulò admoneri, ut divini praecepti memores velint in Parentum esse potestate, nec illis insciis, aut invitis inire matrimonia praesumant.

20 Denique in Italia *in constitutionibus Provinciae Mediolanensis ex decret. synodal. sex Provinc. Mediol. lib. 5 sub tit. Quae ad Sacramentum matrimonii spectant num. 17. sic legitur: si filiifamilias sint, hos Parochus valdè cohortetur, ut Parentibus, in quorum potestate sunt, eum honorem tribuant, ut illis, ne insciis quidem nedum invitis rem tanti momenti ineat (idemque ferunt acta Eccles. Mediol. part. 4. Instruc. Matrim. tit. de Parochi diligent.)* Ac ad indicandam necessitatem istud adimplendi, laudatur in margine *Concilium Tridentinum cap. 1. sess. 24* ubi testatur semper aliter inita coniugia Ecclesiam improbasse, ut supra innuebamus.

21 Hæc omnia profectò, ut fatetur Author Epistolæ *Evaristo* Pontifici suppositæ, *à Patribus* accepta sunt. Hi enim 4. *Decalogi praecepto*, quo naturalis lex exprimitur *de Parentibus honorandis* firmitèr adhærentes, filios, illis invitis, matrimonio se jungentes perpetuò damnaverunt, *sic Tertullian: lib. 2. ad uxor. cap. 9. nàm nec in terris filii, sine consensu Parentum rectè, & jure nubunt S. LEO Magn. Epist. 62. ad Rustic. Narb. cap. 4. quae in edit. Paris. est la 2. inquisit. 5. Paterno arbitrio Viris junctae carent culpa.*

22 *Sanctus Basilius in Epist. ad Anphiloch. 2. can. 42. quae sine iis, qui habent potestatem, fiunt Matrimonia, sunt fornicationes: nec ergo, vivente Patre, ii, qui conveniunt, sunt ab accusatione liberi.*

23 *Sanctus Ambrosius* pluriés idem docet, at disertè *in Epist ad Sisinium*, quæ est 64. *lib. 6.* ibi-*Commendat praefatum virum, quod filio pepercerit qui ipso inconsulto Uxorem acceperat.* Verùm filii culpam fatetur; & factum improbat *malo enim*, inquit, *culpam fateri: ipsa paterna offensio fuit: quoniam venturam in locum filiae, tuo debuisti eligere judicio, cui fieres Pater; fecisti, quod boni Parentes, ut ignosceres, sed obsecratus; nam antequam rogareris, non erat ignoscere, sed factum probare.*

24 *Rupertus Abbas tom. 1. lib. 7. super cap. 20. Genesis de Esaù*, quia uxorem duxerat contra præceptum Patris, ait: *Aut tanquam insipiens, aut tanquam verè stultus fecit hoc Esaù.*

25 Rursum his, ac cæteris Patribus præivit *Apostolus* tùm generalitèr admonens de obedientia, quam fili tenentur parentibus præstare *ad Ephes. 6. vers. 1. filii, obedite Parentibus vestris &c. honora Patrem tuum, & Matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione. Et ad Colos. cap. 3. vers. 9. filii, obedite Parentibus per omnia;* Túm ubi docet Parentum muneris esse filiis de nuptiis providere *prima Corynth. cap. 7. vers. 11. igitur qui matrimonio jungit Virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit.* Quod & ex veteri testamento luculentèr confirmant *Card. Bellarmin. lib. 1. de matrim. cap. 18. Natalis Alex. tom. 6. Theolog. moral. pag. mihi 535.*, aliique Theologi passim allatis exemplis filiorum, qui Parentum mandatum ad matrimonia contrahenda exequi curaverunt, ut *de Isaac, Jacob, & Rebecca* habetur *cap. 24.; & 28. Genesis*, vel qui renuentibus abstinuerit, donec ipsorum consensum impetrarent, ut de *Sampsone* narratur, *Judic. cap. 14.* Item quia præcepta Domini de filiorum nuptiis, nunquam filiis, semper verò Parentibus proposita fuere *Exod. 34. De uterom: 7.* & apertissimé *Jerem. 29. date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris; Et Eccl. cap. 7. vers. 4. trade filiam, & grande opus feceris, & viro sensato da illam.*

26 Nec audiendi sunt nonnulli, qui tot authoritatis momenta satis sibi videntur elusisse, cum severa fronte pronunciarint, inteligenda esse de honestate ac decentia: secús verò de necessitate, & obligatione, præcipué ad vitandam læthalem culpam.

27 Etenim nihil absurdius dici potest, ac à veritatis sensu magis alienum, quâm quòd abusus, quem semper Ecclesia detestata fuit, & prohibuit, quem culpabilem stultitiam Patres affirmant, quem adulterii, & fornicationis nomine audivimus appellari, quem impiè practicari, ac Decalogi præcepto repugnantem tot Concilia Provincialia pronunciant, ac sub anathematis pœna vetant: Quód, inquam, tam detestabilis corruptela hoc dumtaxát mali præseferat, ut tantisper decentiam minuat, & obscuret honestatem; optimè ad rem nostram *Fagnan. super cap. tua num. 23. in fin. de despons. Impub.* ibi. *Constat, ea coniugia adeò esse sacris Canonibus invisa, & exosa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & stupra; unde cum tàm Ecclesia quàm civilis politia tantoperé ab illis abhorreant, non videtur annuendum, ut filia inire possit matrimonium, cui Pater expressè, & ex legitima Causa contradicit:* Judicet proindè unusquisque, cui veritas potiús, quám indulgentia (ne dicam laxitas) arridet, utrùm hæc omnia nil ampliùs importent, quam decentiam operis, & honestatem.

28 Ad hæc cum meminerimus Civilis Politiæ licet quoque ex illa ad rem nostram efficacitèr argumentari: nam non minus leges Imperiales communes, quám Municipales Regnorum. ac Rerumpublicarum, præfata connubia profligare totis viribus contendunt, & damnant, naturali juri adversantia, Reipublicæ tranquillitati noxia, ingratitudinis; ac libidinosæ licentiæ fætus, aliorumquè quamplurium malorum perniciosas causas.

29 *Jus* sane *Caesareum* nuptias, in quibus Parentum consensus desideratur irritas decernere communis est Theologorum, ac Jurisperitorum Sententia, quam comprobant aperti *Textus in princip. Instit. de nup.* ibi: *si filiifamilias sint, Consensum habeant Parentum, quorum sunt in potestate; Nam hoc fieri debere, & civilis, & naturalis ratio suadet*, & infra: *si adversùs ea, quae diximus, aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec nuptiae, nec Matrimonium, nec dos intelligitur.* Et similia habentur *in l. nuptiae*

la 2. & leg. filiusfamilias ff. de rit. nut. leg. si ut proponis leg. nec filium, leg. in conjunctione Cod. de nup. Quidquid sentiant *Cujacius, & Dionysius Gottifred. in not. ad leg. filius ff. de rit. nup.* & post ipsos *Gonzalez. Tellez super cap. tua, de despons. impuber. num.* 8. Has utique leges jure Canonico correctas esse, non dubitamus, ut perspicuè habetur *in cap tua de Sponsal; cap. cum Causa de raptoribus*, & aliis: clarissimè verò *in Concilio Tridentino sess.* 24. *de Matrim. cap.* 1. At inficiari nemo potest, ex illis manifestè deduci, quòd summa in præfatis deformitas naturali lumine deprehenditur, ut optimè expendit *Fagnan. super cap. tua, de despons. Impub. nu.* 17. ibi: *inde tamen patet, quàm sint adversa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati connubia inita renuentibus Parentibus*: Et similiter arguit *Card. Paleot. in tract. de noth. cap.* 8. reflectens ad textum relat. *Ex princ. tit. de nupt. Instit.* his verbis: *adde, quòd lex dixit, non civili tantùm, sed naturali jure hoc institutum fuisse, ut Patris consensus in nuptiis præcederet, quæ verba arguunt omninò in contrarium vix aliquid posse decerni.*

30 Vtcumque verò hæc se habeant, incompertò est, Civiles leges passim sub gravissimis pœnis ista connubia prohibere, maximè sub pœna exhæredationis sic in *Jure Cæsareo in auth. ut cum de appell. cognosc. §. si alicui.* Pro Regno Castellæ *in l.* 49. *Tauri*, de qua latè *Gutier lib.* 2. *quæst. Canon. quæst.* 1. *per tot.* Pro Lusitania *in jure illius Regni lib.* 4. *tit.* 88. *num.* 1. de quo disputat *Fragos. par.* 1. *de Regim. Reip. Christi. lib.* 2. *disput* 4. §. 2. præcipuè *n.* 289. Pro Regno Neapolis idem deducit post alios *Donat. Ant. de Marin. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 132. *num.* 9. ex lege Regis Rogerii, quæ habetur *in Constit. Sancimus sub tit. de Matrim. contrahen.* Pro Cataloniæ Principatu easdem pœnas in viridi observantia semper fuisse pluribus citatis refert *Fontanel. in decis. Senat. Cathal. dec.* 346. *n.* 1. *&* 2. Pro Ditione Regis Galliarum satis nota sunt Statuta, Edicta, & Consuetudines, quibus Matrimonia hujus generis rigidissimé puniuntur, de quibus latè *Natalis Alex., Joan. Cabassutius, Gaspar Juenin. locis suprá citatis* Pro Ducatu Mediolanensi latè *Calvin. de æquit. lib.* 2. *cap.* 168. *num.* 63. *& seq.*

31 De his profectò, ac similibus sæcularium Principum Sanctionibus gravissima est controversia, an censeri debeant *Jure Canonico* abrogatæ; affirmantibus *Sanchez de matr. lib.* 4. *disput.* 25. aliisque quos congerit *Thom. del Bene par.* 1. *de Immunit. cap* 8 *dub.* 19. *sect.* 3. negantibus verò *Gutierez lib.* 2. *Canon. quæst. quæst.* 1. *per tot.* & aliis pluribus congestis per *Fragos. par.* 1. *de Republ. Eccl. lib.* 2. *disp* 4 *nu.* 83. & lato calamo *per supracit. P. Alex. à S. Sigismundo Scholarum Piarum in recenti tract. de Patria in testamentis condendis potestate, lib.* 1. *&* 2. *per tot.* Ita ut dubiam rem esse ingenuè fateatur *Fagnan. super Cap. Tua cit. n.* 18. *&* 19. nihilominus intentum nostrum ex præfatis legibus efficaciter concluditur: Quòd nempe omnium gentium, Legislatorum, ac Principum judicio conjugia inita, Parentibus insciis, vel renuentibus, enorme crimen contra reverentiam ipsis debitam censeantur, ideóque sub gravissimis pœnis prohibenda; Quo argumento acriter utebatur *Ledesma de matrim. ad tertiam partem q.* 47. *art.* 6. ibi: *Omnes nationes, quamvis barbaræ, detestantur eos, qui contrahunt matrimonium sine voluntate Parentum, & existimant, esse irreverentiam gravissimam: ergò &c. & infrà §. In hac difficultate, cùm contrahere matrimonium contra voluntatem Parentum sit peccatum contra legem naturæ, & pacis perturbativum, justum est, ut publica authoritate puniatur.* Denique addit ex Soto *peccatum hoc esse irreverentiæ, & impietatis, quod committitur contra Parentes.*

32 His tám perspicuis authoritatibus, & rationum momentis nihil addendum superest, nisi, ut speciosum, sed verè inanem, ac frivolum libertatis prætextum, quo se tueri omninó blandiuntur, diluamus. Inquiunt enim, omnia Jura in contrahendis connubiis omnimodam exquirunt libertatem, ita ut unusquisque suo, non alieno arbitrio ad perpetuam servitutem valeat obligari, ut differit *S. Thom. in* 4 *distinct.* 29. *qu.* 2. *art.* 4. Ac ideò nihil sæpius *Canonico Jure* sancitum, seu potiùs declaratum, quám quod Parentes nequeant justè filios adigere ad matrimonium ineundum *Cap. Tua, de despon. Impub. Cap. de Neptis* 31. *quæst.* 2. Vel quod dùm agitur de matrimonio, contrahentium dumtaxat consensum, non aliorum oporteat expectare, *Cap. Sufficiat* 27. *quæst.* 2. Propteteà quælibet pœna etiam conventionalis nedúm in matrimoniis, verùm etiam in Sponsalibus, quia libertatem non nihil omminuit, ab Ecclesia improbatur, *Cap. Gemma de Sponsal.* Quibus innixa frequens est *Canonistarum* Conclusio, quod de *Jure Canonico*, dummodò matrimonium fiat cum Ecclesiæ solemnitatibus, liberum sit filiis, ac filiabus sine consensu Patris uxorem ducere, vel nubere, de quo latè *Covar. t.* 1. *tit. de matrim. part.* 2. *cap.* 3. §. 8. *n* 5. allegans concordantes.

33 Verumtamen in sensu veritatis loquendo, à firmata Conclusione non est discendendum, & confidenter asserimus frustrá libertatis *honestum nomen velandæ turpitudini obtendi*, ut ajebat *Augustinus tom.* 7. *lib.* 2. *de nupt. cap.* 15. fatemur & nos, ad matrimonium *non solum consensum, sed etiam consensum liberrimum contrahentium exigi*, ut loquitur *Emin. Bellarm. t.* 2 *controv. de matrim. lib.* 1. *c.* 19. Huic tamen libertati duo repugnant: Vnum videlicèt, si Pater filium omninò dissentientem, & invitum cogat vivere cum aliqua. Alterum, si metu mortis, aut alio cadente in constantem virum cogat, ut consentiat: secùs veró, tertium nempé, *si filium ad assentiendum inducat authoritate paterna imperando, quando reverà filio id conducit, ita ut secundum rectam rationem dissentire non possit, & hoc Patri licet; & filius obedire tenetur. Licet*

enim

enim hoc sit suo modo cogere, & metum incutere mortis æternæ, non tamen propterea Matrimonium diceretur coactum: Namque si metus Gehennæ á Deo incussus his, qui inordinaté Matrimonio se jungere præsumunt, libertati ad illud requisitæ officeret; Vel de libertate actum esset, vel valedicendum tot præceptis Juris tám naturalis, & Divini, quàm Ecclesiastici, quibus homines ab illicitis, licet validis nuptiis absterrentur. His, qui Sponsalia cum alia contraxerunt, vel voto castitatis adstringuntur naturali jure, cautum est, nè aliam, vel nè ullam Vxorem ducant; Ducunt tamen validè, consequenter liberé, sed lethaliter peccant, & Rei sunt Gehennæ. *Jure Canonico* quot impedimenta non dirimentia constituti fuere? Quot adhùc vigent in Ecclesia? Qui aliquo ex illis contempto, contrahit, an non graviter peccat? Núnquid tamen non liberè contrahit?

34 Nulla lex enim, nullum præceptum eò, quòd obliget ad sui observantiam sub gravi culpa, ac sub pœna æternæ damnationis libertatem tollit, sivè minuit: Alter peccatum nullum, nullus Reus erit. *Est optimum simile*, inquit *Ledesma, quæst. 47. cit. art. 6. in resp. ad confirm. nàm amor debet esse maximè voluntarius, ac liber, ut constat: Tamen ex hoc quod homo ex charitate teneatur Deum diligere, non sequitur, quod actus dilectionis non sit voluntarius.*

35 Quod egregiè confirmatur ex S. THOMA perperâm omnimodé in contrarium allegato: *Nàm Sanctus Doctor. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. in Corp. & in 4. sentent. distinct. 29. art. 4.* unicè inquirit: An filius præcepto Patris possit compellit ad Matrimonium? & resolvit negativé, quia scilicèt liber est, ut maneat celebs, nec se subjiciat perpetuæ, quæ ex matrimonio inducitur, servituti, *ut in secunda 2. loc. cit.* ibi: *Non tenentur filii Parentibus obedire de Matrimonio contrahendo, vel de virginitate servanda*, & in 4. (loco etiam citato) *Pater non potest cogere filium ad Matrimonium*: nunquam autem somniauit Angelicus Doctor asserere, quòd, si filius statuat uxorem ducere, liceat ei eligere illam, quam Pater prohibet rationabili causa ductus, ut optimè animadvertit Magal. *in 1. 2. part. lib. 2. cap. 23. num. 61.* Quin & oppositum expresè videtur docere *art. 4. cit.* dùm affirmat, etiam ad simpliciter contrahendum teneri aliquamdò filium ex necesitate consurgente ab illa causa, qua Pater movetur ad nuptias imperandas, ex quo pernecesse consequitur, quód ex obligatione sub gravi culpa etiam ad simpliciter contrahendum libertas requisita ad Matrimonium non lædatur.

36 Minús urgent quæ *ex Sacris Canonibus* opponuntur; nunquam enim Ecclesia filiorum fovet impudentiam fartam tactam libertatem circa Matrimonia firmiter asseruit: At non minùs reverentiam Parentibus debitam satagit observari. Eximié de hoc puncto *Eminentissimus Card. Paleot. in tract. de Noth. cap. 8. circa med. inquit: Sed quis umquam contrarium statuit?* Et pergit singulos *Canones* expendendo, qui in contrarium allegantur: Nobis satis erit animadvertere, quòd nunquam est legere neque in Conciliis, neque in Pontificum decretis, licere filiis, insciis, vel invitis Parentibus, Matrimonium inire: Quęque ex his objiciuntur, nihil minús sonare, quám hujusmodi detestabilem licentiam. Immò, & Parentum voluntati nimis videntur Sacri Canones deferre, ut *in Cap. Tua de desponsat. Impub.* dicitur de filio, pro quo nondùm adulto, Pater contraxerat Sponsalia, *postquam venerit ad perfectam ætatem omninò tenetur adimplere: Quæ verba omnimodam necessitatem inducunt, ut ait Gonzal. Tellez in Comment. cit. cap. nu. 6.* deducens tunc eam fuisse Ecclesiasticam Disciplinam, & convincit Textui contrariam esse quamlibet aliam interpretationem.

37. Ad Textum *in Cap. Sufficiant*, facilè respondent *Gonzal. Tellez loc. cit. nu 4. & Paleot. de Noth. cap. 8. num. 10.* quibus prævivit *Gloss. in eodem Cap.* ibi: *Dictio solus non excludit consensum Parentum* quinimò subdit *Gonzal.* verba illa *secundùm legem Patris consensum includunt, quem Legislatores summoperè desiderant*, Et plura ad hoc exempla congerit ex utroque *Jure Paleot. loc. cit.* Facilius tamen respondent *Theologi* dicentes *tàm in citat. Cap.* quàm in aliis, si quæ sunt, ubi innuitur, quòd solus sufficiat consensus contrahentium, sermonem esse de riquisitis ad hoc, ut nuptiæ validé, non verò ut licitè contrahantur; quòd manifestè eruitur, ex verbis subsequentibus ejusdem *Text.* ibi: *Qui consensus si in nuptiis solus defuerit, cætera omnia frustrantur*, & insinuat *Gloss.* ibi: *Dicitur, solus eorum consensus est Causa effectiva Matrimonii.*

38 Magis distat â dubio nostro casus, de quo in *Cap. de Neptis* 31. *qu.* 2. Rex enim Aragonum invitus, ac coactus filiam cuidam militi desponsaverat, deindè petit â *Summo Pontifice*, an posset, & deberet servare promissum, qui respondit; *Si filia virum illum omninò renuit, & in ea voluntatis authoritate persistit, & Viro illi prorsùs se deneget nupturam, nequaquam eam ejusdem viri cogas conjugio sociari:* jàm ex his quomodo deducatur licere filiæ nubere, Patre inscio, vel invito, percipere non valemus: Matrimonium fuisset certè irritum, quia unius consensus omninò prorsùs deficiebat; nequibat igitur Pater filiam tradere fornificatori, non marito; nequibat urgere, ut cohabitaret Viro, in quem non consentiebat; nequibat metu cogere, ut consentiret. Quis unquam in dubium revocavit? Poterat ergò Virgo licité, spretis Parentibus, nubere alteri? Vim hujus consequentiæ non videmus.

39 Postremò non obstat dispositio *Cap. Gemma de Sponsal.* Rejiciuntur enim ex illo pœnæ in Sponsalibus appositæ, ut contrariæ

libertati ad Matrimonium requisitæ. Ideò tamen, ut annotavit *Conzal. Tellez super eod. cap. nu* 4. Quia á Sponsalibus plures justæ causæ discedere permittunt, proindé si apponatur pœna, is, cui aliqua ex præfatis Causis jus tribuit resiliendi, injustè metu pœnæ discedere prohiberetur: Utrùm veró pœna licitè statuatur saltem contra injustè resilientem, non levis est inter Doctores controversia; Adhúc tamen inhærendo sententiæ negativæ, subsistit ratio adducta; quia non semel, & qui justam Causam habet recedendi ob difficultatem probandi illam, metu pœnę injustè compelleretur, ut contraheret. Cæterùm in eo *Cap.* non rejicitur omnis pœna, sed tantúm conventionalis, in suo robore permanentibus pœnis, & remediis in Jure Statutis contra eos, qui nulla urgente justâ Causá, fidem in Sponsalibus datam prodere non verentur. Quarè frustrá arguitur ex hoc *Text.* ad excludendum omnem obligationem contrahendi Matrimonium, ceù adversantem libertati: Nam ratio excludendi pœnas conventionales optimè assignatur *à Barbos. in Collect. ad eumdem Text. nu.* 9. & attingitur *à Gonzal. Ibidem num.* 5. *circà fin. quia pœnis, & remediis á Jure Statutis contenti esse debemus.*

40 Nullum itaque ex præfato *Textu* contra positam resolutionem suppetit argumentum. Imò potiús vel ex eo validè confirmatur; Casus enim erat; quod promissa fuerat pœna, si Matrimonium ex culpa alicujus ex Parentibus secutum non esset: Et Pontifex respondit, pœnam peti non posse, ut egregié adnotavit *Gonzal. hic nu.* 4. *circa med.* Itaque maximè Parentum authoritati favet hoc decretum, dùm à statuta pœna eos liberat, quamvis eorum culpa Matrimonium jam promissum non sequatur.

41 Usque modo dicta pro asserenda veritate tot, tantorumque Theologorum, & Canonici Juris Interpretum, calculo confirmata, quòd, scilicèt, Filiifamilias, filiæque, inscíis, vel invitis Parentibus, Matrimonium ineuntes lethaliter peccent, satis abundè sufficere videntur. Verúm enim verò non diffitemur, justas aliquando subesse Causas, quibus se valeant excusare filii, si Parentum voluntati, qua fas est modestia refragentur. Utinàm Parentes ipsi multòties clám ducendi Uxorem, vel iis omninò invisam sua avaritia, ac asperitate, ocasionem filiis non præberent. Vtique non est hic locus singulas enumerandi: Præcipuas tamen, quas Doctores proferunt, attingere non abs re erit. Duas innuit *Eminentissimus Bellarm to.* 2. *controv. lib.* 1. *de Matri. cap.* 19. Primó, scilicèt, si Pater injustè prohibeat filium à Conjugio: Secundò, si Causa majoris dotis nonnisi indignam mulierem, vel hæreticam ei dare velit, alias addit *Gutierrez de Matrim cap.* 79. *nu.* 19. Tertiò, si Pater velit; filium ducere Vxorem ægram, imprudentem, aut durioris conditionis, cum qua probabiliter credat filius fore, ut pacem non habeat. Quartò quando filius á Parentibus plùs justo opprimeretur. Quintò, *Ex Genett.tom.* 5. *Theol.mor. tract.* 9. *cap.* 8. *quest.* 1. Si Pater procul distet, nec filius absque gravi incommodo illum valeat admonere, & aliundè locum habeat credendi, Patrem libenter consensurum, si sciret; Sextò si Pater ideò prohibeat, quia vult, filium, hanc, vel illam ducere contra ejus inclinationem, & non obstantibus gravibus Causis, quibus movetur filius ad hujusmodi Matrimonium minimè ineundum.

42. Hisce sanè Causis, ac aliis æqualis ponderis, aliquando filios evadere lethalem culpam non abnuimus; Dummodò tamen indignas nuptias cum familiæ dedecore, ac Parentum injuria contrahere non præsumant; Quod in responsione ad alterum dubium pergimus explicare.

DUBIUM II.

Quid præcipuè sentiendum sit, si Filii contrahant, invitis Parentibus, cum persona indigna?

43 JAM ad faciliora descendimus -- Cessat enim in hoc puncto, siqua in præcedenti occurrebat difficultas, & deficit Adversarius, quippè cùm tám manifesta in hujusmodi Matrimoniis appareat turpitudo, ut de hac una falsum agnoscatur effatum illud: *Non deformitas sine amatore*; nec supervacaneum censeri debet ejus dubii peculiaris discussio, utpotè cujus resolutio ex cumulatis pro resolutione præcedentis dubii manifestissimè consequatur: Namque hæc sunt præcipuè connubia, quæ negotium facessunt, quæque evitare, vel maximé Parentum, Reipublicæ, necnon Ecclesiasticæ inter est Disciplinæ. Itaque.

44 Respondendum, ut omninò certum, *Filios, qui contrahunt cum persona indigna, multifariam gravissimè peccare.*

45 Sic respondent *Theologi* omnes, etiam illi, qui in opinando, vel mitissimam viam affectare consueverunt: Item & ii pauci, qui videntur nimiùm favere filiorum circa Matrimonia libertati. Unanimes hanc subdunt limitatiónem *dummodò non indignè contrahant, si tamen nuptiæ non sunt indignæ*, scilicét, quia ad has nullimodèpertingit assertæ libertatis arbitrium. Porró operæ pretium existimamus ipsorum testimonia proferre, ut sit omnibus persuasum, quatenús non proprio sensu ducti, sed summa authoritate compulsi ad propositam resolutionem statuendam descendimus.

46 Sufficeret quidem nobis, vel unicum testimonium *Theologorum Collegii Salmanticensis*, qui præ aliis conantur filiorum extollere libertatem, adhúc tamen sinceré testantur, *to.* 2. *Theol. moral. tract.* 9. *cap.* 6. *punct.* 2. *n.* 19. his verbis: *similiter certum est apud omnes peccare mortaliter filios, qui cum indigna nuberent*

cum dedecore familiæ; Sed ne liberum cuiquam sit nobis, vel ipsis fidem non præstare, subdimus nonnullas, & has præcipuas authoritates.

47 S. BONAVENTURA Ecclesiæ Cardinalis, & Doctor *in* 4. *Sententiarum to.* 5. *distinct.* 19. *quæst.* 3. *art.* 1. *in conclus. vers. resp. ad arg.* Ubi videtur filiis favere, dúm asserit, non posse Patrem cogere filium, ut contrahat cum hac, vel illa, sed addit duas limitationes, quæ firmant evidenter nostram responsionem, ait enim: *non potest Pater ad contrahendum cum hac obligare, nisi Charitas, aut rationabilis Causa eum liget*, & subdit: *Ut charitas verò ligat, quando Pater prohibet filio, ne contrahat cum muliere mala.* Item ex altero Capite assignato á S. DOCTORE, idest, *Causa rationabili*, idem aperté concluditur de nuptiis, quæ alio quovis titulo judicantur indignæ.

48 *Franciscus Toletus etiam Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis lib.* 5, *instruct. Sacerd. cap.* 1. *num.*6. *Rursùs ducere Uxorem indignam contra voluntatem Patris peccatum mortale est.*

Cardinal. Lauræa in 4. *Sententiarum tom.*3. *disp.*17. *artic.*6.*num.* 89. asserit, filium teneri sub culpa mortali ad standum consilio, & consensui *Patris, cum initurus est Matrimonium, ex quo dedecus familiæ Patris exoriri posset.*

*Dicastillo de Matrim.to.*3.*disput.*4.*Dub.* 17.*n.* 176. *si sit periculum ineundi Matrimonium indignum genere, & familia, & sanguine contrahentis, poterit id aliquandò censeri grave peccatum, sicuti, & quando inirent Matrimonium, cujus onera præ nimia egestate sustinere non possunt.*

Marcus Serius de 4. *Decalogi præcept.disp.*4 *difficultat.*1. *quæst.* 3. *n.*6. *Peccatum mortale erit contrahere Matrimonium absque Patris consensu, si contra Patris voluntatem contrahat cum aliqua indigna, scilicèt, cum aliqua infrà statum suum notabiliter, quia fit Parentibus injuria, & dehonoratur familia.*

Tassæus in Flor.Theol. verb filius num. 5.*filius peccat mortaliter, si contra voluntatem Patris contrahat cum aliqua indigna, idest, cum aliqua infra statum suum notabiliter.*

Duardus super Cap. Omnis utriusque sexus tom. 2. *disp.* 21. *sect.*1. *nu.* 46. *Peccant liberi citra consensum Parentum ducentes Uxorem notabiliter disparem respectu eorum conditionis, & status, quia citra familiæ obnubilationem ejusmodi Matrimonia contrahere non possunt.*

Reginaldus in prax. for. pœnit. to. 2. *lib.*20.*c.sect.* 3. *nu.* 18. *Sufficit notasse tres casus, in quibus notabiliter peccat filius uxorem ducens, invito Patre. Primus enim, quando contra Patris præceptum accipit uxorem minimè dignam in notabilem ignominiam suæ familiæ.*

*Sayrus in clav.Reg. lib.*7. *cap.*5. *num.* 12. *In duobus casibus mortale peccatum erit, si filius voluntatem Patris non sequatur. Primus est, si contra voluntatem Patris contrahant cum indigna, idest, cum aliqua infrà statum suum notabiliter, sic enim dehonoratur familia Patris.*

Gesualdus de Bonon. tom. 3. *tract.*10. *cap.*1. *n.* 18. *Verum tamen est, quod non debet filius contra voluntatem Parentum ducere uxorem indignam talis Conjugii.*

Bossius de contract. Matrim. cap. 11.§.8. *nu.* 87. *limitandum autem, si filius, vel filia contrahat cum persona turpi, vel notabiliter indigna, scilicèt, notabiliter infrà statum suum, quia Parentibus affertur dedecus, & tota familia dehonoratur &c. ac proindè talia Matrimonia indigna contrahentes peccant mortaliter.*

*Mezger. to.*4.*Theol.tract.* 19.*disput.*54.*artic.*2.§.2. *num.* 12. *filiifamilias possunt graviter peccare, si contra voluntatem Parentum contrahant, præsertim cum personis sua conditione indignis, cum generis, & sanguinis contumelia.*

*Azzorius part.*2.*lib.*2.*cap.* 2. *quæst.* 6.*convenit inter Doctores, filios facultatem liberam habere nuptias contrahendi, quod tunc locum habet, cùm filius non ducit in uxorem fœminan vilem, & abjectam.*

PETRUS *à S.* JOSEPH *in Summ. de* 4.*Decal.præcept. artic.* 2. *Certè si filius vult nubere, debet ducere dignam, quam Parentes illi proponunt, nec dubitantum est, quin notabiliter peccat, si eam respuat, ut nubat indignæ, cùm tunc duplicem injuriam gravem Parentibus irroget.*

*Adam Opatovius de sacram.tract.de Matrim. disp.*2. *quæst.* 18. *n.* 159. *ibi affirmat, non licere filiis, Parentibus invitis, Matrimonio se jungere: & subdit: Dices, quod filius, & filia habent Jus ad contrahendum: Respondeo, illos habere, sed non contrahendum indignè, & cum peccato &c. E contra Pater habet Jus Divinum ex quarto Decalogi præcepto, ne ignominia à filiis afficiatur, quòd accidit in Matrimonio indignè contrahendo.*

P. Bruno Nuessen Ordin. Minor.in absolutissima Poliantea Theologo-Morali Canonica disput. de Matrim.quæst. 1. *resolut.*3. *Velut certum, Prolem non posse absque peccato mortali, inconsultis, & invitis Parentibus, inire Matrimonium cum dedecore familiæ, cum verò simili prævisione scandalorum, periculorum, inimicitiarum, perniciosarum rixarum, discordiarum inter familias consanguineas &c. ita communissimè Doctores, ratio est, quia ex charitate illa mala evitare tenetur.*

Giribaldus de Sacram. tom. 1. *par.*2.*tract.*10.*cap.*5. *dub.* 6. *num.* 35. ibi: *Conveniunt tertiò, peccare mortaliter filios nubentes, insciis, & invitis Parentibus, si ducant indignam cum magno dedecore, & ignominia familiæ, si ex tali Matrimonio grandia mala sequi posse timeatur, si immineant scandala, pericula, inimicitiæ, amissio bonorum, perniciosæ discordiæ, prout notant Aversa, Sanchez, Gutier., Bossius, Palaus, aliique communiter.*

49 Idem denique sentiunt, & alii omnes, qui libertati filiorum ultra Jus tribuentes, agnoscunt tamen illorum obligationem sub culpa mortali saltem ad consilium Parentum exquirendum, quos in precedenti resolutione cumulavimus. Etenim unanimi consensu affirmant, quòd dûm agitur de non contrahendo

cum indigna, non satis sit consilium audire, sed Parentum voluntati sit prorsùs obtemperandum.

50 Imò subtiliter, & omninó veritatem assequens, animadvertit *Raphael Aversa de Sacram. Matrim. quæst.* 3. *sect.* 7. *vers. Benè tamen* in præfatis Matrimoniis neque consensum Parentum sufficere; quin & ipsos Parentes peccare, si consentiant, quia, nimirúm, per indignas nuptias alii consanguinei, & de familia afficiuntur ignominia, ibi: *Si inirent indignum aliquod Matrimonium cum notabili dedecore, & ignominia familiæ, quamvis cum consensu Parentum, peccarent adhuc filii contrahendo, & Parentes consentiendo, quando Matrimonium esset cum dedecore aliorum de familia.*

51 Neque à sententia communissima, *Theologorum* consensu approbata, dissident *Canonistæ*, Teste *Fagnan. super Cap. Tua de desponsat. Impub. n.* 15. ubi affirmat, dubium non admittere, quod filii peccent mortaliter, si Parentibus non obediant contrahendo minús digné, ibi: *Quod absque dubio procedit, saltem, cùm Pater movetur familiæ inæqualitate, vel alia justa de Causa*; Pro quo post *Gaspar. de Calder. & Card. citat. Propos. super eod. Cap. Tua n.* 5. *& Alex. de Nævo num.* 6. *optimè Navarrus in Summ. cap.* 14. *nu.* 15. *Peccat filius, qui &c. vel contra præceptum paternum se minimè dignam uxorem ducit.*

Pirhingus in Jus Canon. to. 4. *tit.* 1. *de Sponsal sect.* 3. §. 4. *nu.* 92. *Verumtamen negari non potest, quin peccent liberi, si absque justa Causa sine consensu Parentum Matrimonium contrahant; Imò propter extrinsecas Causas, seu circunstantias occurrentes regulariter non possunt Liberi licitè Matrimonium inire sine consensu Parentum, ut quia Parentes gravem Causam habent impediendi Matrimonium Liberorum, quia v. g. Volunt Matrimonium inire cum persona inæquali, vel infami non sine dedecore Familiæ.*

52 His addendi meritò veniunt alii *Canonistæ*, qui agnoscentes gravem injuriam per indignas nuptias Parentibus illatam, eos absolvunt ab obligatione dotandi filiam indignè nuptam, nempè *Petrus Ancaranus in Cap. Tua citat. nn.* 6. *& alii collecti per Fagnam. loc. citat. num.* 19.

Quod tandem fateri compellitur *Covar. par.* 2. *de Matrim. cap.* 3. §. 8. *num.* 7. *vers. Hæc omnia.* Hic inquam, accerrimus Assertor libertatis filiorum in Matrimoniis contrahendis, sic tandem concludit; *Hæc omnia cessant, quando filia nupsit indigno, ac ignominioso Viro; Non enim compellendus est Pater, affectus injuria, & ignominia, ei dotem dare, quod receptum est, communiter*, & congerit concordantes.

53 Et fuit sententia *Rot. coram Buratt. to.* 1. *decis.* 498. quæ est magistralis, & sæpiùs sequuta est, ut dissertè demonstrat *Card. de Luc. disc.* 1. *de dot. per tot. & disc.* 142. *nu.* 16. *& seqq.* Utique ab istis non disputatur, an, & quare peccatum committant filii in Foro Conscientiæ, verùm satis aperiunt proprium sensum, dum affirmant, eos gravi injuria Parentes afficere, ideòque puniendos, quodque eorum Matrimonium sit *actus culposus, parùm honestus, mali exempli, ac Reipublicæ perjudicialis*, prout ex aliorum etiam sententia *Card. de Luc. cit. discurs.* 1. *num* 19. apertè insinuans sic contrahentes læthalis culpæ, secundùm plerosque reos existimari; quemadmodùm, & hunc sensum expressè, & novissimè patefecit eadem *Rota in Viennen. prætensorum Sponsalium* 12. *Januarii* 1705. §. *Nec præmissa coram R. P. D. Kaunitz*, ibi: *Licet consensus Parentum non sit necessarius ad validitatem, sed solùm requiratur de honestate, cum tamen filius, vel filia contrahentes Matrimonium contra placitum Parentum, peccent mortaliter, gravique injuria Patrem afficiant &c. non potest quis cogi ad nubendum contra reverentiam debitam Patri, & induci ad peccatum lethale inobedientiæ.*

54 Neque cæco ductu in hanc descendit sententiam tám ingens utriusque Fori *Doctorum* caterva, sed urget ipsos ratio pietatis, justitiæ, & charitatis, qua nemini licet dehonorare Parentes, Proximo ignominiam afferre, atque suo scandalo, odiis, inimicitiis maximé inter domesticos viam aperire.

55. Et primò quidem præceptum æqué naturale ac Divinum de cultu exhibendo iis, qui nos genuerunt, etsi videatur affirmativum, quatenùs dicit, *honora Patrem*; continet nihilominus præceptum negativum de illis nunquam dehonorandis, cujus transgressio inter gravissima crimina annumeranda venit; ut post antiquiores affirmant *Duard. super Cap. Omnis utriusque sexus disput.* 21. *citat. sect.* 1. *nu.* 31. *Marchan. in Tribun. Sacram. to.* 2. *tract.* 5. *tit.* 1. *quæst.* 1. *in princ.* Et alii passim; eó nimirùm prohibetur quælibet injuria, irrisio, contristatio, odium, & similia, itaut quæ levis adversùs alios offensio censeretur, gravissimum crimen impietatis evadat, ut unanimi Theologorum, ac Causistarum sententia fertur, graviter contra hoc præceptum peccare filium, qui vel leviter Parentem percutit, imò si vix manum elevet in signum percutiendi; qui illi detrahit etiam in absentia; Itém qui Parentes torvo intuetur oculo, aut aspere alloquitur, si eos afficiat tristitia, quantumvis opus, ex quo contristatur aliàs malum non sit, dummodò eorum tristitia prævisa fuerit; In his, cæterisque casibus, quòd filii mortaliter peccent, nemo inficiatur, ut tradunt *Bonacc. tom.* 2. *in* 4. *Decal. præcept. disput.* 6. *quæst. unic. punct.* 2. *num.* 3. *Navarr. Manual. Confessar. cap.* 14. *à num.* 11. *Sayr. in Clav. Reg. lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 8. *Cajetan. in sum. tit. filius potest. verb. filii peccata*; optimé *Marchan. loc. cit.* ubi singula perspicuis *Sacr. Scripturæ* verbis confirmat; Vix enim erit invenire præceptum aliud tám frequenter, ac istud in sacris Literis inculcatum, totque variis modis significatum *Eccles.* 3. *In opere, & sermone, & omni patientia honora Patrem tuum: Non contristes eum in vita illius, Deuter.* 27. *Maledictus qui non*

honorat Patrem, Proverb. 19. *qui affligit Patrem, ignominiosus est, & cap.* 30. *Oculum, qui subsannat Patrem, effodiant eum corvi.*

56 Hæc nempè rationi consona, ac naturæ debita maximè suadet summum, quod á Parentibus, post Deum, beneficium accepimus: Ac illorum dignitas, qua tanquàm Dei simulacra à filiis respicienda, suo modo veniunt, & colendæ. Sic *Ecclesiastic.* 7. ℣. 29. *&* 30. *Honora Patrem, & Gemitus Matris ne oblivischaris: Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodò & illi Tibi:* Ad quæ respiciens *Cathechis. Conc. Trid.* Sic nos admonet: *Sunt immortalis Dei quasi quædam simulacra, in iisquè ortus nostri imaginem intuemur, ab iis vita nobis data est: Iis Deus usus est: ut nobis animam, mentemque impertiret.*

57 Ideò prorsùs, & à fortiori, quàm grave sit periculum Filiorum, qui tristitiam maximam, gravissimamque iniuriam Parentibus irrogare non timent: Dúm fœminam vilem, vel improbam ducentes in Uxorem, Parentum famæ, honori, ac rei familiari non contemnendum afferunt præjudicium, ac sæpé in eorum Domum indignam Mulierculam (Vtinám, & non infame scortum) intrudere non valentes, ipsos violentèr adigunt, ut in Nurum filiamque sibi patiantur adsciscì, cujus, vel famulatum admittere sine decoris jactura non contingeret. Quisnam Theologus: Quis alterius Iuris Interpres tanti criminis reatum minuat, vel excuset? Vtiquè si hæc levia censenda sunt, quidni levissimum erit Parentibus irridere? Quo Jure grave censebitur, Parentes aspero tractare vultu, vel torvo oculo aspicere? *Ne vultu quidem lœdenda pietas est Parentum* inquit *S. Ambros. lib.* 8. *in Evang. S. Luc. num.* 74. *Maledictus á Deo, qui exasperat Matrem. Eccles.* 3. *in opere, & sermone, & omni patientia honora Patrem:* Hæc, & similia mandata centies in Sacris Literis repetita, quis autumet adimplere filium, qui indignis nuptiis Parentum venatur ignominiam, ac eos sua decidere conditione, inter nobilitate Pares, vel cum maximo rubore progredi, vel illorum vitare conspectum cogit? Quos proindé justissimo mæmore confici cordatus quispiam non deffitebitur.

58 Neque pietate minús lęditur justitia per conjugia de quibus agimus: Iris namque totius familiæ, honor, fama, ac decus deprimitur, ad quæ conservanda nedúm Parentes, verúm & cæteros Consanguineos, Jus strictum habere, nequit in dubium revocari: Dubium sanè est, utrùm Homo sit ità Dominus sui honoris, ac famæ, ut se ipsum infamando lethaliter peccet, necne? Affirmant aliqui post *Cajet.* 2. 2. *quest.* 73. *artic.* 2. *vers. Ad hoc,* & videtur opinio S. Thomæ. ibidem. Plures negant, quos colligunt *Molina to.* 4. *tract.* 4. *disp.* 37. *n.* 1. *Dicastill. de Instit. lib.* 2. *tract.* 2. *disp.* 12. *appendic. primo dubit.* 4. *n.* 501. Verùmtamen universi conveniunt, quod si infamia redundet in alios, puta in filios, Fratres, Familiam, in Religionem, vel Patriam, qui se infamat, lethalitér peccat, juxtà expressam sententiam *Sancti Thomæ quæst.* 73. *citat. artic.* 4. *ad prim.* ibi: *Arbitrii est detrimentum suæ famæ pati, nisi hoc vergat in periculum aliorum &c. non enim est sui arbitrii, quod patiatur detrimentum famæ alterius &c.* Angelic. Doct. sequuntur unanimitèr *Theologi,* quos congerunt, *Dicastill. disp.* 12. *cit. part.* 3. *dub.* 14. *& Card. de Lugo de Just. to.* 1. *disp.* 14. *sect.* 10. *n.* 167. Quod itá verum censetur, ut non liceat infamato, vel contumelia affecto, honoris, vel famæ injuriam condonare, quin si condonet, remissio non est valida, & ea non obstante, perseverat obligatio Justitiæ ad damna inde exorta reparanda: Vt solidé demonstrat, *Dicastill. disput.* 12. *part.* 3. *dubit.* 14. *n.* 240. ibi: *Quandò infamia, irrogata Patri itá est injuriosa filiis, ut eis damnum afferat in fama à suis majoribus parta: Etiamsi Pater remittat infamiam, non est valida remissio &c. Et idem est in similibus Casibus &c.* quod totum verificatur de contumelia, seù quavis injuria contra honorem, cùm pari passu procedunt honor, & fama, ut ex communi Doctorum docet idem *Dicastill. disp.* 12. *cit. part.* 4. *dubit.* 2. *n.* 400. Addendum deniquè, quod honor, ac fama non magis lęduntur sermone, quàm opere *Card. de Lug. disp.* 14. *cit. sect.* 11. *num.* 191. *ad contrahendam malitiam gravem, satis est, si ex alio fine vis id ponere, ex quo honor Proximi graviter lœdatur,* de quo laté disputant, *Molina, Sotus, Lessius, ab eodem relati sect.* 10. *per tot.*

59 Exindè manifesté apparet filiorum in prętatis connubiis injustitia: Ponunt enim opus illicitum, ac indignum, ex quo familiæ honestas á majoribus parta suo gradu decidit, & vilescit, nec semel Consanguineis impedimento sunt, ut suis natalibus respondentes nuptias assequantur: Proptereà, quia, ut plurimùm nobiles Viri dedignantur filiam desponsare ei, cujus vel Frater, vel aliàs Consanguinitatis vinculo iunctus indignam, sivè infamem Mulierem ducens, totius Progeniei honorem, famamque sua turpitudine denigravit.

60 Et validissimé confirmatur: Eò quia si alienæ familiæ quisque verbo, vel opere tantum detraheret famæ, vel honoris, quantum suæ deficit ex matrimonio cùm indigna, ab omnibus certè injustitiæ argueretur: Igitur à fortiori, injustitiæ, & impietatis reus habendus erit, si fratrum, sororum, & maximè Parentum honorem, ac famam tam enormitér deturpet

61 Deniquè quám pernicioso scandalo Charitatis leges in sæpe dictis matrimoniis conculcentur; prudens quisque facilè discernit: Norunt omnes, scandali malitiam in eo sitam esse, ut quis dicto, vel facto ruinæ spiritualis, hoc est, peccati, occasionem propriam dederit, ut ex *Sanct. Hyeron. super Cap.* 15. *S. Math. tradit. S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 1. *in Corpore,* quem omnes sequuntur: Insupèr

docet idem *Sanct. Doctor. art.* 4., Scandali malitiam, mortalem Culpam inducere; sivé quandó contemnit salutem Proximi, ut si pro ea conservanda non prætermittat aliquis facere, quod sibi libuerit; Tandém concludit *art.* 7., *&* 8. ad vitandum scandalum ex Proximi nedùm malitia, verúm & infirmitate ortum habens teneri nos bona temporalia, quandóque etiam spiritualia dimittere, vèl saltèm occultare.

62 Ex his evidens pro Casu nostro conficitur argumentum: Siquidém filiifamilias non uni, vèl alteri, sed omnibus Consanguineis, vèl Affinibus multifarié peccandi occasionem præbent; meminisse enim oportet, quomodò vix audito similis matrimonii etiam tractatu, maxima suboritur in omnibus indignatio: Quot detractiones hinc indè disseminentur; Ut statim mutuæ benevolentiæ signa communia, multó magis specialia cessent, ità ut Pater Filium, frater fratrem alloqui respuat, ac salutare. His deniqué respondent odia, discordiæ, obstinatæ lites, utinàm non sæpè maledictiones, & insidiæ, aliaque id generis innumera mala non sequerentur. Quâ igitùr gravissimum scandali Crimen filius indignas paciscens nuptias valet effugere? Quo Jure à pessundatis charitatis legibus valet se tueri.

63 Iterúm tuentes libertatem, inquiunt, *qui suo utitur Jure, nulli facit injuriam.* Natura, ac leges præcipué *Sacri Canones* jus tribuunt filiis ad matrimonium, quod magis placet amplectendum. Itaquè non injustitiæ, non scandali accusari possunt; At sibi imputent qui occasionem peccandi ex ipsorum nuptiis irrationabilitèr arripiunt.

64 Hæc futilitèr obiici, abundè demonstravimus in *præcedentis dubii* resolutione: At cum nil audiatur per omnium ora sæpius repetitum, quàm libertatem summam, omnimodam, inviolatam in matrimoniis *á Sac. Canonibus* sanciri, denuò opus est in hoc puncto aliqualitèr immorari.

65 Et in primis falsissimum est, quod tanta securitate asseritur: Quod, scilicèt, unicuique semper liceat uti Jure suo. Regula ista tám indefinitè intellecta, totam scandali malitiam cohonestaret: Quicquid enim sit, an citrá injustitiæ reatum possit quis cum alienæ salutis periculo uti Jure suo: Certum omninò, salvis Charitatis legibus, millies non licere. Caupo vendens vinum Hospiti, quem agnoscit se inebriaturum, utitur proculdubio Jure suo, vendit namque rem, cujus habet plenum Dominium, peccat nihilominús secundùm receptam sententiam *Theologorum*, de qua *Ferrantin. tract. de Scandalis quæst.* 61., *&* 62. alios cumulans. Paritèr Scandali reus erit, si in die jejunii Carnes vendat ei, quem non crediderit á servando jejunio legitimè excusatum. Fortiús Pictores vendentes imaginem Puellæ Viro illam turpitèr amanti, utuntur omninò Jure suo, dùm pretium sui laboris quærunt, at nemo à peccato scandali eos audet excusare: vide *Azzor. par.* 2. *lib.* 12. *Cap. ultim quæst.* 9., *Sanchez in summ. lib.* 1. *Ca.* 7. *n.* 40., *Bonacina tom.* 2. *de peccat. disput.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 2. §. *unic. n.* 29. Hæc & innumera hujus generis exempla suppeditant *Theologi*, tractantes de vitiis oppositis Charitati, quibus manifestissimè evincitur Vanitas ratiocinii, quo sic discurritur: *Filii indignè contrahentes matrimonium utuntur Jure suo: ergò à lethali Culpa sunt immunes*: Ineptissimé quidèm; sicuti qui sic discurrit: *Nullum purum, merumquè scandalum est contrà Justitiam: Ergò nequè lædit virtutem Charitatis.*

66 Ità verò respondimus ex abundanti, cúm prorsùs falsum agnoscamus assumptum illud, quod filii in hujusmodi connubiis utantur Jure suo. Undè enim constat de tali Jure? Qua lege, qua authoritate illud ipsis est quæsitum? Quin & impossibile quæri omninó est contrá naturæ dictamen, & expressum *Decalogi præceptum*. Perperàm omninò, & cum intolerabili Sacrorum Canonum injuria, tám perniciosam licentiam ipsorum præsidio favere, nonnulli audeant affirmare; Egregiè ad propositum *Card. de Luc. disc.* 142. *de dot. num.* 12. *Moventur*, ait, *ex ratione libertatis matrimonii ex Jure Canonico resultantis, quæ futilis est; nám intentio Juris Canonici nunquàm fuit ob matrimonii libertatem permittere turpia, & criminosa, proùt est indignè nubere; Solumque sustulit necessitatem consensus paterni à Jure Civili requisiti* (scilicet ad validitatem) *sed cum supposito dignarum nuptiarum, cum qualitas hæc æqualitatis, & dignitatis potiùs faveat matrimonio, quàm adversetur &c.* quæ dissertè confirmavit *Megal. in instract. Confess., & Pænit. lib.* 1. *Cap.* 23. *quæst.* 1. *n.* 52. *Hæc libertas non ità intelligenda erit, ut adversetur Juri Divino, cui leges Canonicæ nunquàm adversantur & c; sed filia, quæ sine consensu Patris matrimonium contraheret contrà quartum Decalogi præceptum mortalitèr peccaret: ergò libertas à Jure Canonico illi concessa non ita intelligenda erit, ut sine consensu Patris cum offensione Juris Divini contrahere possit.*

67 Adhúc pauca de isto Jure tám inanitèr asserto, stat optimé, quod quis habeat Jus in re, ac illius sit veré Dominus, attamén cum ea limitatione, ut illo uti nequeat non nunquám, quin injustè agat, quia scilicét usus Tertio damnum afferret: Sic Virgo dominiúm habet sui Corporis quoad usum Conjugii, illudquè verè transfert in virum, dum nubit: At non ideò licet ipsi pati stuprum citra injustitiam, quia nempé ex stupro Parentibus damnum emergeret: quam doctrinam latè tradit *Div. Thom.* 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 6. *per tot.*, & sequuntur ejus Discipuli; Vana est igitùr consequentia: filiifamilias Jus habent contrahendi liberé matrimonium; Itaque etsi indignè, etsi cum alieni honoris dispendio, etsi cum familiæ, ac Parentum dedecore, quamvis cum Reipublicæ scandalo contrahant, nihil interest. Adhúc honestè, justè, ac licité se gerent.

Quid namquè audiri potest magis dissonum, Vèl absurdum?

68 Suboritur modò dubium, quænam matrimonia Jure indigna censeantur? De hoc latè *ex Theologis Sanchez to.2. lib.4. de matrim. disp.26. à n. 22., Fragos. de regim. Reipublic. Eccles. par.1. lib.2. disp.4. §.2. n.290., ex* Juris Peritis *D. Advoc. Piton. discept. Eccles. la 52. n. 88. cum seqq., Menocch. tom.2. lib.4. præsumpt.189. à n. 85.*, aliisqué concordantibus relatis *Card. de Luc. de dot. disc. 1. n. 23., & 24., & disc.142. n. 21.*, ubi aliorum placitis insinuatis, veram tradit regulam, ad discernendum in casu particulari, an matrimonium indignum debeat æstimari? *Constituenda est regula, ut indignus dicatur ille, cui mulier attenta progenie, divitiis, moribus, aliisque circumstantiis absque dedecore copulari non potest.* Cujus Judicium prudentiæ Judicis relinquendum, cum veritate docuit *Bos. de contract. matrim. Cap. 11. n. 167.* ibi: *Porrò ad dignoscendum, an nupserit digno, vèl indigno, spectanda sunt utriusque Conjugis Progegies, seù Nobilitas, animi bona, mores, divitiæ, legitima natalia, & alia, & secundúm ea prudens Judex attentis moribus Civitatis judicabit.* Illa tamen indignitas à nullo in dubium revocatur, quæ oritur ex infamia, qua mulierem inhonestam, sive Concubina sit, sivé Meretrix, maximè laborare, communi prudentum existimatione satis patet: Quamobrem absque hæsitatione concludendum, illos præcipuè filios, quos non pudet hujus generis fæminas adsciscere in Uxores, damnandos esse injustitiæ, scandali, & impietatis.

69 Nequè hic sistit malitia filiorum indignè contrahentium, sed progreditur, usque eò, ut sacrilegè multis modis violet Religionem; Dum enim constat ex jàm firmatis ab ipsis in actu inuendi matrimonium tàm gravitèr peccari, ac aliàs certum sit inter fideles in ipso contractu perfici Sacramentum: Sequitur pernecesse, Sacrilegium admittere filios, quia sine debita dispositione justitiæ ad Sacramentum Vivorum accedunt, Gratiæ Sanctificanti obicem ponentes juxta omnem *Theologorum* Scholam: In hoc enim omnes conveniunt, inquit *Perez disput. 19. de matrim. sect. 8. num. 1.*

70 Rursùm & alterum Sacrilegium committi verior *Theologorum* sententia sustinet, dùm speciale est hujus Sacramenti, quod ipsi contrahentes sunt Ministri. Quaré simul recipiunt, & conficiunt Sacramentum, ideoquè duplicis Sacrilegii culpabiles eos agnoscit *S.Thom.3. par. quæst.64. art.6.*, quem sequuntur *Vasquez. Petrus de Ledesma, Navarrus, Basilius Poncius, Gaspar Hurtadus, & ipsis citatis Card. de Lugo de Sacrament. in gener. disp. 8. sect. 9. n. 150., Castropalao par. 5. de Sponsal. disp. 2. punct. 4. n. 2. & 3*, & late confirmat *Perez de matrim. disp. 19. citat. sect. 8. n. 3. & seqq.*

71 Tertiò quoquè Rei sunt Sacrilegii præfato modo contrahentes, quia Alter Alterutri cooperatur, ut sacrilegè hoc magnum Sacramentum recipiat, & ministret, maximé quia in ipso contractu illicitè operantur, per ea, quæ in simili tradunt de illo, qui contraheret cum Habente Votum simplex Castitatis, vél si Alteri per sponsalia matrimonium promiserat, *Sanchez tom. 2. lib. 7. disp. 11. n. 11.* alios cumulans, *Layman. Theolog. Moral. lib.2. tract.3. cap.13. n.4. vers. Nunc probatur, Navarr. manual. Confess. Cap. 22. n.73.* Quod autèm Is, qui alterius Crimini participat cooperando, eiusdem speciei Crimen admittat, est conclusio, quæ intèr *Theologos* procedit sine Contradictore, et firmat *Layman. loc. cit. n. 6.* ubi colligit *Concordantes.*

72 Poterit & quispiam plures aliquas distinguere circumstantias, per quas multiplex in sæpedictis Conjugiis, & quidèm gravis resultat culpa; At quas enumeravimus, satis urgent, ut jurememeritò concludamus: Quot, & quanta in uno facinore sunt Crimina.

DVBIUM III.

An Episcopi, cæterique Prælati, ad quos spectat, possint favere filiis indigna matrimonia inire contendentibus: & in specie, an licité valeant dispensare super denunciationibus á Sac. Concil. Trid. *præscriptis: Vèl potiús possint, ac debeant præfata matrimonia etiám Juris remediis, pro viribus impedire?*

73 Sisterem hìc libentèr Calamum, ac aliis sivé Doctrina insignibus, sivé præstantibus authoritate præsens dubium relinquerem examinandum. Trepidat quippè animus, ne vèl minimam suspicionem incurrat, quasi audeat Magistros docere, vel Jus dicere Iis, in quibus Jura suum agnoscunt præsidium, & tutelam. Verumtamen metum Nobis excutit conscientia nostra: Siquidèm non aliud Nobis propositum, quàm ut Episcoporum, cæterorumque Ecclesiæ Judicum agamus Causam, Zelum tueamur, necnon ab insanorum Juvenum importunitate liberemus. Itaqué non ad Ecclesiæ Præsules noster dirigitur Sermo: Illis coràm Silentium Nobis indicimus, avidè excepturi quæ ab ipsis contigerit edoceri: Filiosfamilias alloquimur, seu potius illos, qui filiorum nomine insolentèr Judices urgent, ut Iis præsidio sint, ne ab indignis nuptiis arceantur, ut annuant Canonicas denuntiationes omitti; Ut tandèm, quidquid opus fuerit, suppeditent, ut impunè matrimonia per fas, vèl nefas contrahantur. Inscii, quod maximè nefarium sit ab Iis, á quibus Jura expectantur, injuriam præsidium postulare.

74 Decisio hujus tertii Dubii in resolutione duorum præcedentium jàm firmata, satis apertè continetur. Præstat tamen adhùc distinctim istud pertractare, ut quo plures detinet vulgaris error, eò magis veritas confirmetur; Ideò.

75. Pro certo respondemus: *Episcopos, reliquosque Prælatos nec debere, nec posse hujus generis matrimonia sua authoritate sustinere: Item mortaliter ipsos peccare, si à denunciationibus abstineri permittant: Denique posse, ac debere Juris remediis filios, quos noverint paratos ad contrahendum indignè, & cum injuria Parentum pro Viribus impedire.*

76. Singulæ resolutionis partes forent peculiari examine pertractandæ; né verò longiùs, quo par est sermo potrahatur, leceat omnes unico discursu complecti, siquidem itá adinvicem connectuntur, ut nequeas de altera quid proferre, quin alias attigisse dignoscaris, maximè in referendis *Doctorum* placitis, dùm ferè omnes omni procul distinctione sunt loquuti.

77. Hanc quoque responsionem lubet in primis authoritate confirmare, ne singularitatem, aut rigorem nimium sectari videamur: Neque enim in hoc puncto á Communi *Theologorum, & Canonistarum,* qui seriò quæstionem examinant, sententia Nos vel lato ungue discere compertum erit, si illorum testimonia, quæ summatim referimus, relegere non pigebit. Pauci quidem, sub nostris terminis punctum attingunt, sed alii agentes de obligatione orta ex Sponsalibus. Alii de matrimonio, ex quo scandalum timetur: Alii deniqué ubi de potestate Episcopi quo ad denuntiationes remittendas. Nos omnium dicta majori, qua fieri potest, brevitate colligemus.

78. Et incipientes á scandalo, quod à præfatis Conjugiis inseparabile abundè in præcedenti resolutione demonstravimus, & utinam quæ asserimus, non tam frequens experientia comprobaret. Jam verò, ut scandalum vitetur, arcendos à Matrimonio Petentes illud contrahere præcipit *Text. in Cap. cum in tua de sponsal.* ibi: *Si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denuntiet &c. & de fama, vel scandalo doceat &c. aut etiam per te ipsum posses certificari, de plano debes &c. eos qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiverint, compellere, ut à tali contractu desistant..* ubi *Gloss. vers. scandalo. nota, quod propter scandalum impeditur matrimonium.* Clariùs *Panormitan.* ibi *num.4. Nota istum Textum singulariter in eo, quod additur de scandalo; ex quo potes inferre, quod ubi intèr aliquos scandalum timetur ex contractu matrimonii, potest, & debet Judex interdicere matrimonium.* Facit *Cap. nihil cum scandalo de præscript.* similia tradit super *Capit. requisivit eod. tit.* ubi docet, quod si timeatur inimicitia, inter parentes, Judex debet cessare à compulsione, non obstantibus sponsalibus etiam juratis, quæ præcesserint. Idem adnotavit: *Præposit. super eod. Cap. cum in tua n. 2. nota, quod Judex potest ex officio de scandalo inquirere ad finem, ut impediat matrimonium,* & infra: ubi *Judex videt, quod si duo cupiunt se in Virum, & Uxorem, etiam dato, quod Partes ipsæ sint contentæ contrahere, nec alius contradictor appareat, tamen ipse scit, futurum scandalum, ex officio potest* matrimonium *inhibere.* Item *Baroof. in Collect. super Cap. cit. n. 6. Notatur ad hoc, quod quando scandalum timetur, inter contrahentium consanguineos ex matrimonii contractu, potest, & debet Judex contradicere matrimonium,* & allegat concordantes, & super *Capit. requisivit num. ultima* pluribus citatis animadvetit in conjugiis inter Impares, semper malum exitum rationabiliter timeri. Imò, quod experientia comprobatum sit, quod dum matrimonia inter inæquales contrahuntur infœlices exitus sequantur, tradit *Corrad. prax. dispensat. lib. 7. cap. 5. n. 49. & Rmus de Zaulis in Urbe Vicesgerens in Obser. ad stat. Faventiæ tom. 1. l. b. 4. Rubr. 26. n. 43.* ubi cum *Menoch. cons. 69. n. 44. vers. prætereà cum seq.* subdit rationem, *quia imprudens Adolescens tractu temporis patiens damna ob injuriam factam Parentibus, & Familiæ, ac discordiam exinde inter eos causatam, ut plurimùm odit Uxorem; nàm ille ardens concubitus ex immoderato amore proveniens odium maximum parit.*

79. Consonant *Canonistæ* recentiores, qui articulum pro rei gravitate expendere, non autém perfunctorié attingere curaverunt; egregiè idem *Illmus D. de Zaulis cit. Rubr. 26. n. 40.* ubi loquendo de matrimonio Filiorum cum Fæmina imparis conditionis, inquit. *Parentes possunt, & debent illud impedire per recursum ad Judicem Ecclesiasticum,* & plures allegat, intèr quos *Escobar. de nobil & purit. part. prima quæst. 4. §. 7. n. 94. ubi monet Judices Ecclesiasticos, ut assistant, & indulgeant,* & prosequitur soluendo obiecta optimè considerans æquè inhonestam causam, à qua ortum habent, & perniciosos effectus, qui predicta connubia consequuntur; Ideòque Judex potest tuta conscientia impedire hujusmodi matrimonia, etiam Virum in Carcere detrudendo, donec aliud remedium suppetat, docet *Pignattell. consult. 11. n. 1. tom. 4.* quem sequitur *Carol. Ant. de Luca ad Ventrigl. in prax. tit. de testib. in caus. matrim. annot. 3. §. 1. n. 6. vers. Accedit, quod Judex, Sabell. in Summa §. Filiatio nu. 64. in fin. & §. matrimonium n. 1. vers. quod Pater, Raynald syntax. crim. tom. 1. cap. 6. §. 4. n. 73.*

80. *Aloysius Riccius in decis. Cur. Archiep. Neap. d. 24. per tot. p. 3. Venet. impress.* tradit, se in facti contingentia consultum respondisse, quod indignum matrimonium poterat per Episcopum impediri; nedúm ad aliquod tempus, sed perpetuò, ad vitandum scandalum, quod semper est malum; ibi: *Omittere matrimonium non est peccatum, quare simpliciter potest prohiberi, nàm omni tempore scandalum est malum, & evitandum.*

Franciscus Anton. Tranchedinus consult. 33. per tot. ubi pluribus rationibus, probat licitum esse Patri ex causa impedire matrimonium filio etiám per Carcerationem, & Prælatum debere voluntati paternæ adhærere, nec ob id

Concilio contraveniri, nec libertatem matrimonii impediri sed perfici, dum Pater curat, ne filius malè nubat; nàm libertas ad malum est potiùs imperfectio, quàm effectus libertatis.

Idemque testantur, & prosequuntur *Cephal. lib.* 3. *Cons.* 421. *Philipp. Paschal. de patr. potest. par.* 2. *cap.* 5. *à n.* 22. *plures allegans, Capiblanc. de Baron. Prag.* 9. *n.* 26. *ubi testatur de continua praxi, præcit. Pignatell. tom.* 4. *consult.* 11. *per tot.* ubi firmatam conclusionem optimè propugnat, quamvis non satis cautè nonnullos DD. allegat, clarissimè *Donat. Anton. de Marin. lib.* 2. *resol quotid. cap.* 132. *per tot. benè Basil. Pont. de matrim. lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *Jo. de Chapeaville de mod. ministr. Sacram. cap.* 6. *quæst.* 19.

81 Et individualitér de licentia denunciationes omittendi supponunt unanimes *Theologi*, & *Canonistæ* peccare mortalitér Episcopum sine justa Causa dispensantem, *Card. de Laureà tom.* 3. *in* 4. *sentent. disp.* 22. *art.* 15. *n.* 383. laté confirmans, & testans de communi, *Salmaticensis tom.* 2. *Theol. moral. tract.* 9. *cap.* 8. *punc.* 7. *n.* 88. ibi.. *Episcopus absque justa Causa si omnes denunciationes omitteret, mortalitèr delinqueret, abuteretur enim potestate sibi concessâ. Barbos. in collect. super Concil. Trid. sect.* 24 *de reform. matrim. cap.* 1. *n.* 60. *Pax. Jordan. Elucubr. vol.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *n.* 4. *qui alios cumulant Doctores utriusque Fori.* Hoc præsupposito jure, & ratione ab omnibus firmato, descendunt ad quæstionem, an justa causa dispensandi suppetat, cum timetur impedimentum á Parentibus? & respondent cum distinctione, videlicèt, vèl prævidentur Parentes injustè contradicturi ex odio ergá filios, aut ex alio pravo fine, & in hoc casu non improbant dispensationem: si verò ad hoc, ut filius, vel filia indignis nuptiis Parentum honori non detrahat, vèl ne familiam deturpet; Indubitantèr affirmant, nullo Jure dispensationem licere, quin & eam fore contrà mentem *Concilii*, & cum gravi Parentum injuria, utpotè qui jus habent se tuendi á filiorum offensione, & propriæ familiæ gradum, ac decorem conservandi, ut præcæteris docent.

82 *Joannes Segura in director. Jud. Eccles. par.* 2. *cap.* 16. *nu.* 8. & 9. *Timor Parentum non est causa sufficiens ad inducendum malitiæ impedimentum, etiamsi certum sit, quod Parentes non assentiuntur, nèc malitia, quæ dolum, & calumniam supponit, in Patre convenit, qui nemini facit injuriam, & Jure suo utitur.*

83 Fuso Calamo articulum examinat *Gutier. lib. p. Canonic. qq. cap.* 20. *per tot. ubi n.* 9. *ex Domin. Soto* (*qui tanquàm Theologus Concilio Trident. interfuit*) adnotat Conciliorum Patrum intentum in denunciationibus constituendis, illud intèr cætera fuisse, ut Parentibus innotesceret matrimonium à filiis contrahendum; & pergit firmitèr demonstrando jus Parentum, ut indignis filiorum nuptiis contradicant; Ex quibus colligit *n.* 23. sic dicens: *Non igitur Ordinarius ægre ferre debet, quod matrimonium hujusmodi intèr valdè dispares impediri facilè possit, si tot denunciationes præcesserint, & quod Mulier ipsa absque remedio manebit. Quandoquidèm Jure optimo, & tuta conscientia id impedire possit Pater; & huic se spontè exposuit periculo fœmina, quæ altiori nubere vult, inscio Patre Viri. Aliud ergò quærat connubium suo statui condecens; Quod si honorem, & pudicitiam suam indiscretè profuderit, sibi imputet, & concludit: Deficiente malitioso impedimento, & stante justo, jurique consono, potest, & debet formam, & solemnia Concilii integrè, suo ordine servare.*

84 Brevis *Pax Jordam d. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *sub. n.* 51. *quod si Pater justè, & rationabilitèr impedire nitatur, puta ob notabilem morum, divitiarum, nobilitatis, ac similium qualitatum differentiam, tunc dicetur juste impedire, nèc præstabit legitimam causam ad hunc effectum* videlicet pro denunciationibus omittendis.

85 Prolixè totam materiam prosequitur *Menoch. Cons.* 69. *vol.* 1. *per tot.* ubi singula à Nobis firmata laté comprobat, nempè, quod filii in casu graviter peccant contta honorem Parentibus debitum. Quod Parentes Jure valent eorum indignas nuptias impedire: Denique quod non liceat Episcopo denunciationes remittere.

86 Rursum audiendi *Theologi* de utroque puncto differentes; Alii quidem de Jure Parentum ad impediendum sæpedicta matrimonia, ac de obligatione Episcopi ad ipsorum jus sustinendum; Alii verò de non omittendis denuntiationibus ob vitandum impedimentum, quod creditur juste à Parentibus indignis filiorum nuptiis opponendum.

87 *Dicastillo tom.* 3. *de matrim. disp.* 4. *dup.* 18. proposito articulo.. An Judex possit interdicere matrimonium filiisfamilias &c. sic resolvit. *Potest Judex Ecclesiasticus authoritate sua interposita impedire tale matrimonium*, & infrà.. *Poterit, imò debebit, Prælatus impedire; maximè cum etiam Parentes possunt impedire tale matrimonium, & implorare superioris auxilium; Ergò superior ipse potest, & debet tunc suam authoritatem interponere.*

88 *Bonaccin. tit. de iis quæ pertinet. ad matrim. q.* 4. *punct.* 17. *nu.* 26. affirmat, se in casu practico ita consuluisse: Et subdit motiva sui Consilii concludens: *Parentes possunt impedire matrimonium, & licitè possunt implorare superioris auxilium; Ergò Prælatus potest, ac debet suam interponere authoritatem.*

89 *Adam Opatovius de Sacram. trac. de matrim. disp.* 2. *q.* 18. *n.* 148. *Proindè nec Ecclesia, nec illius Parochi debent concedere facultatem filiabus nubendi contrà voluntatem Parentum, præsertìm cum tale connubium vergat in illorum dedecus.*

90 In terminis amplioribus *Thom. del bene de Immun. p.* 1. *Cap.* 8. *dub.* 19 *sect.* 9. *n.* 43. & *seqq.* ibi.. *Si ex matrimonio, quod filius, vel filia contrahere cogitat ob disparitatem sponsorum, vèl quid simile, familiæ dedecus, discordiæ, & scan-*

scandala timeantur, ideoque tale matrimonium sine peccato contrahi non possit, Parentes illud impedire possunt, ac debent implorata Judicis authoritate; Ad cujus officium pertinebit cavere, ne contrahantur similia matrimonia ex quibus scandala, & infelices exitus sequi consueverunt.

91 *Bossius de contract. matrim cap. 11. n. 89. certum videtur in omnibus Casibus in quibus filii peccant mortalitèr Parentibus invitis contrahendo aliquod matrimonium; Prælatum peccaturum graviter, si filiis faveret, vel opponendo se Prrentibus volentibus impedire, vel dispensando in denunciationibus, ut faciliùs filii absque Parentum impedimento contrahere possent.*

92 Solidissimè totam hanc rem examinat *Ferdinand. Rebell. de oblig. just. p. 2. lib. 2. qu. 14. sect. 1. per tot.* ubi plura adducit pro declaranda injuria Parentibus per hujusmodi conjugium inferenda; Ex quibus Theologicè infert quanta sit obligatio Prælati ad illud inhibendum. Intèr cætera *n. 9.* ait.. *Prælati non debent conjungere eos, quos constat in contrahendo injuriam aliis facere, atque adeò sine peccato matrimonium inire non posse*, & infrà.. *Si Prælati ejusmodi nuptias Parentibus injuriosas concilient, cooperabuntur peccato contrahentium*, & tandem concludit §. at dices. *Itaque non debet ab Ecclesia, bonorum morum, & probitatis magistra, concedi facultas ad contrahendum cum peccato; Sed potiùs dissuadere debent talia connubia; Ad idque tenetur Prælatus non solùm ex præcepto correctionis fraternæ, sed etiam ex proprio Pastorali officio.*

93 Et quod spectat ad dispensandum supér denunciationibus, *Henriquez in summ. lib. 11. cap. 6. col. 4. Litt. H. Voluntas contrahendi insciis Parentibus non est idonea causa, ut ordinarius dispenset, ne fiant denunciationes.*

94 *Cardinalis de Lauræa tom. 3. in 4. sent. disp. 22. art. 16. n. 407.* affirmat posse justé dispensari, si timeatur injustum impedimentum à Parentibus, & subdit.. *Secùs autem si ex justo motivo id faciant, scilicet quia indignè contrahitur, vèl malum potius, quàm bonum ex matrimonio nascetur &c.* quod *n. 409.* confirmat: *Quià prudens judicium non dictat, ut quis impediatur, ne suæ familiæ utilitati salubritèr consulat.*

95 Hujus propterea obligationis docti, ac Religiosi Episcopi sibi conscii illud in primis in suis *Synodalibus Constitutionibus* circá Matrimonii Sacramentum Parochis præceperunt, ut essent valdè solliciti de investigando, utrùm matrimonio Parentes consentirent, ac plerumque salutare statutum addidere, nè ullo modo matrimoniis filiorum assistere, nevè denunciationes inchoare præsumerent, nisi constito de consensu Parentum, qui si deficeret, ab omni actu cessarent, totumque deferrent ad Episcopum qui causis renitentiæ perquisitis, de illarum subsistentia judicaret; Pauca ex Pluribus, quæ occurrerent in medium proferamus.

96 Incipiam ab antiquioribus: *Intèr Constitutiones Ecclesiæ Veronensis* per Episcopum *Joannem Mattheum Gibertum* tunc fungentem munere Legati Apostolici per totam Diæcesim æditas *sub anno 1542. tit. 7. cap. 1.* sic habetur: *monemus, né deincèps quisque præsumat matrimonium contrahere, nisi cum præsentia Sacerdotis proprii, & Patris, ac Matris, si habuerint.*

97 Synodus Monopolitana sub Episcopo *Antonio Portio* non longè á *Concilio Tridentino* congregata anno 1585. *cap. 17.* quod est de *Sacramento matrimonii*, sic habet, *Licèt matrimonia à filiis familiàs sinè consensu Parentum contracta, si Canonicum aliud non obsistat, valida reputentur, ac firma; Quià tamen Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper illa detestata est, atquè prohibuit; Parochi eorum priùs voluntatem explorent, sive Parentum, sivè aliorum, ad quos futuri Sponsi, vel Sponsæ tutela, vèl cura dignoscitur pertinere; qui si non consenserint, paternè Sponsos admoneant, nè suis invitis aliquid deliberare uelint, sed Parentibus obediant*, nèc permittit, illos ultra progredi, ut legi potest.

98 *In Synodo Auximana sub Cardinali Antonio Maria Galli ann. 1593. sub tit. de matrim. cap. 9.* sìc decernitur: *mandamus, ut nullus Parochus, eos, quos sciverit invitis Parentibus matrimonium velle contrahere, matrimonio conjungat, sed ea de re nos reddat certiores, ut quid sit agendum, maturè possimus deliberare.*

99 Gabriel Paleottus, qui ut Jurium Doctor pro Sacro *Concilio Tridentino Synodo* interfuit, postea Sac. Rom. Ecclesiæ Card. & Bononiensis Archiepiscopus renunciatus, *statuta* edidit vernacula lingua prò dirigendis matrimoniorum negociis, intér quæ illud legitur.. *Occorrendo, che qualche figliolo di famiglia, voglia congiongersi in matrimonio, contradicendo, & opponendosi il Padre, non sará ammesso dal Curato senza participazione dell, Arcivescovo.*

100 *Panormitana Synodus* de anno 1586. sub Archiepiscopo *Cæsare Marullo part. 2 c. 8.* sìc statuit. *Parochi officium sit, filios matrimonio adnectendos absque Parentum consensu, veniaque petita, nè illud ineant, monere, né paternæ obendientiæ, reverentiæque officio non satisfiat.*

101 *Synodus Catanensis* habita de anno 1623. sub Episcopo *Joanne de Osorio part. 2. n. 97. Parochus filios familiàs moneat, ne insciis Parentibus, aut etiam invitis denunciationes haberi, aùt matrimonio jungi velint; non properea, quod ad Sacramenti matrimonii firmitatem, necessariò requiratur Parentum consensio, sed ut Paternæ obedientiæ, reverentiæque id tribuatur.*

102 *Carolus Rossetti* Sac. Rom. Eccles. Card. in Synodo Faventina, quám habuit de anno 1647. *tit. 10. Cap. 10. statuit: Ut Parochi non solùm sponsorum consensus, sed etiám eorum Pa-*

Parentum, si filiifamilias fuerint, diligentèr inquirant, quod si difficultates comperiunt, nobis inconsultis ad denunciationes non pregrediantur.

103 *In Synodo Montis Regalis* de anno 1652. sub *Cardinali Francisco Peretto sess. 2. cap. 8.* sic legitur: *Si contrahentes Filiifamilias fuerint, Parochi ab ipsis quærant, utrum consciis, & permittentibus, an insciis, & invitis Parentibus jungi matrimonio velint; ac si de illorum voluntate non constet, interrogentur de Causa, eaque cognita, graviter ipsos moneant, nè Parentum, aut negligere, aut parvifacere authoritatem velint.*

104 Inter Constitutiones Synodi Mazzariensis indictæ á *Cardinali Joanne Dominico Spinula* anno 1641. *lib. 2. cap. 10.* hæc habentur: *Curatus, si matrimonium contracturi sint Filii familias, eos valdè cohortetur, ne illud renitentibus Parentibus ineant, sed paternæ obedientiæ officio satisfaciant.*

105 Aliarum quoque *Synodorum* ejusdem tenoris decreta refert *Ginettus tom. 5. Theolog. moral.pag. 210.& seqq.* quibus adde Synodum *Placentinam* sub Episcopo Philippo Sega anno 1589. *Casenaten.* sub Episcopo Petro Bonaventura anno 1638. *Veliternen.* sub Cardinali Francisco Barbarino Decano anno 1673. *Albanen.* sub Card. Flavio Chisio anno 1689.

106 Nec difficile erit assequi unde emergat, & quot titulis consolidetur in Ecclesiæ Pastoribus debitum indispensabile non solúm né foveant damnabilem istam filiorum impietatem, verùm etiam, ut totis viribus, ac quibusvis Juris remediis, curent illos in officio continere: Attingam præcipua Capita, ex quibus laudati *Theologi*, *& Canonistæ* hanc obligationem concludenter evincunt; Nec pudet ipsorum feré verbis argumenta proponere; Quippè qui nil magis optem, quàm quòd nemo credat, rem tanti momenti Nos prosequi, novitatis amore, verúm solummodò pristinæ Ecclesiasticæ Disciplinæ studio, ac zelo vitandi tot crimina, quæ sub inani tuendæ libertatis pretextu impunè grassari meritò pii, ac Religiosi omnes vident, & non impediri conqueruntur.

107 Primò igitur consurgit hæc obligatio ex ipso officio Judicis, quod Ecclesiæ Præsules exercent, quoque jus suum unicuique illæsum servari satagere tenentur; multò magis cavere debent, nè sua authoritate lædant, nevè lædere attentantibus favorem præstent; At certum est, Parentibus injuriam à filiis indigné contrahentibus irrogari, ut ex *Jure Divino, Canonico, Civili, etiam naturali* manifesté demonstravimus; Vt fatentur Theologi omnes, ac utriusque Juris celebriores Interpretes. Ut etiam illi qui in aliis Matrimoniis non indignis, maximè filiorum libertati, & ultra honestatis fines indulgent, non diffitentur; Itaque Judex, qui talia conjugia, vel favore prosequitur, vel indulgentia fovet, vel non impedit, suo deficit muneri in re tám gravi, & á lethali culpa nullimodè valet excusari; Hoc argumento utuntur *Dicastill. loc. cit. Bonaccin. loc. cit. n. 26.* & alii, optimè *Rebell. loc. cit. n. 9. vers. Probatur primò*, ubi subtiliter arguit, quòd si Prælato liceret talia conciliare conjugia; *Dabitur bellum justum ex utraque parte inter Prælatos talia conjugia conciliantes, & Parentes ad eadem dissolvenda contendentes, habent enim Patres jus impediendi nuptias filiorum ob justam Causam*; Quod plures affirmant, usque adeò verum esse, ut in dubio de Justitia Causæ, præsumptio stet pro Parentibus, ita *Molphes. in summ. tract. 4. cap. 7.* licét alias nimiam erga filios præseferat Iudulgentiam, tandem cedit veritati *nu. 24.* concludens his verbis: *Quambis in dubio præsumendum est pro Parentibus, & nunquam debent filii sine Parentum consilio, & consensu Matrimonium inire.*

108 Secundo loco urget evidens absurdum, quod Ecclesiæ Præsules, quibus incumbit, morum honestatem promovere, ac suarum ovium peccata coercere, pro viribus, cum ingenti scandalo tot filiorum criminibus cooperarentur; Hoc utique argumentum liceat aliorum verbis proponere; *Itá Gutierez Canon. quæst. lib. 1. cap. 20. nu. 23 antè med.* ibi: *Quinimò in hac specie, si aliud facerent (Episcopus) dùm Matrimonio inter valdè Impares favere vellet sibi forsan, ac suæ conscientiæ detrimentum afferret tanquàm Cooperator, atque Exequutor peccati filii.* Addit *Rebell. loc. cit. num 9. Si Prælatì ejusmodi nuptias Parentibus injuriosas concilient, cooperabuntur peccato contrahentium, & inferenda Parentibus injuria socii erunt.*

109 Nec satis erit ad uitandum scandalum suumque munus adimplendum, non cooperari; Id fortasse excusaret quemquam privatum hominem non Judicem, non Pastorem; De eo enim verificatur, quod dùm *potest prohibere* offensam, *& non prohibet, si est superior, & Judex videtur consentire, Felin. in cap. Quantæ de sent. excom nu. 2.*, & ibi: *Innoc. Ancaran. Joan. Andr.*, & alii, quos allegat *Card. Tuscus to. 6. lit. P. Conclus. 894.* præcipué *num 7.* ibi: *Et quod præcisé Prælatus tenetur prohibere mala, cum possit, alias tenetur est Textus in Cap. Præterea 23. quæst. 8 & in Can. Error. distinct. 83.* Tenetur igitur Episcopus Matrimonia cum peccato, & Parentum injuria celebranda pro Viribus impedire, vel ob istud motivum.. *quid filius peccat ineundo Matrimonium in tali aventu:* Prælati autem *debent peccata impedire, tùm etiam quia ipsi incumbit saluti Subditorum incumbere, rixas tollere, & scandala impedire; Sic discurrit Bonaccin quæst. 4. cit. punct. 17. num. 26. vers. Si sumptis.*

110 Tertiò efficacissimè evincitur quomodò Prælatus gravissimè peccet, sive favorem præstet, sive non prohibeat hujus generis connubia, ex sanctitate Matrimonii inter Fideles, quód esse unum de septem Ecclesiæ Sacramentis fide docemur. Quod autem Episcopalis muneris sit vetare, ne ad Sacramenta suscipienda indignè accedatur, nevé indignè ministrentur, quòdque horrendum sit, favorem præ-

præbere, indigné accedere, & ministrare contendentibus, veritas est luce meridianà clarior, sicuti igitur inter primas Episcopi sollicitudines illa adnumeratur, nè permittat, Sanctum dari canibus, & Margaritæ projiciantur antè porcos, ut arceantur ab Altari, qui notoriè in peccato versantur. Multò magis, qui in ipso actu sumendi, vel ministrandi sacrilegé, & irreverenter se gererent; Ità etiam cavere debent, nè Matrimonium contrahant ii, quos constat non aliter contrahere, quám sacrilegè profanando Mysterium, quod perficiunt, quatenùs in ipso actu contrahendi Parentibus, & familiæ dedecus, & ignominiam ingerunt; Neque enim quoad hoc differentia ulla dignosci valet inter matrimonium, & alia Sacramenta saltem respectu contrahentium, qui nullo potiuntur Jure ad Matrimonium sacrilegé ineundum, magis quàm ad Sanctissimam Eucharistiam sacrilegè suscipiendam, quapropter sicuti arcendi sunt ab Altari, si peccatum eorum sit publicum; Ita possunt prohiberi á Matrimonio propter eamdem Causam, quæ in Matrimoniis indignis semper urget, nàm disparitas contrahentium, ac Parentum justa repugnantia semper notæ sunt, ac ideò filiorum peccatum nunquàm censeri debet occultum.

111 Nec obstat sententia illorú, qui putant, Parochum non æquè peccare assistendo Matrimonio, dùm contrahitur ab iis, quos novit peccato detineri, sicuti dúm ministrat Eucharistiam indignè petenti, quippe qui in Matrimonio Parochus nòn est Minister; Nam contrarium est verius, ut solidè concludit *Arriaga tom. 7. tract. de Sac. in gener. disput. 21. sect. 6. nu. 36. & seqq.* Præcipuè attenta dispositione *Tridentini*, ex qua per Parochi præsentiam redditur validum Matrimonium, ac proindè inevitabile est affirmare, quod Parochus assistens, moraliter præstat operam ad Sacramenti confectionem; Ac ideó *Suarez* agnoscit in Parocho nedùm parem, sed majorem obligationem quoad Matrimonium, quám quoad cetera Sacramenta, ita ut specialem in isto diligentiam adhibere teneatur, ut deprædendat, an contrahentes cum debita dispositione accedant; sic docet *in tertiam partem* S. THOMÆ *super q. 65. art. 5. disput. 18. sect. 2. circà med. vers. Dixi in Conclus.* Et post ipsum *Dicastill. de Sacram. in gen. disput. 3. dub. 12. n. 271.* ibi: *Vndè in assistendo cōtractui Matrimonii, (in quo quamvis non sit Minister Sacramenti Parochus, in multis assimilatur ministro, & non debet assistere indignè Petenti) præmittendæ sunt inquisitiones de moribus, de vita, &c.* & in specie, quòd Parochus antè omnia inquirere debeat de consensu Parentum, monent *Barbos. de Paroch. par. 2. cap. 21. num. 1. & P. Segneri in Parocho instructo cap. 23. §. 2.* Luculenter, & solidè punctum examinat Serrarius *to. 2. opusc. de Cathol. matrim. cum Hæretic.* ubi *cap. 3.* ex professo demonstrat, quomodò peccent Parochi assistendo Matrimonio eorum, qui in statu peccati, & actu peccando contrahunt, & *cap. 4.* laté probat obligationem Episcopi ad impediendum, dúm potest; ibi inter cætera argumentum deducit ex *Tridentino*, quòd *sess. 24 c. 10.* mandat Episcopis curare nuptias, ut ea, qua decet, modestia, & honestate fiant, cujus rationem subdit. *Sancta enim res matrimonium, & sanctè tractandum.* Itaque si honestatis, & modestiæ cura incumbit Episcopo: Quo jure negligere valet, quæ spectant ad Religionem servandam, & sacrilegia removenda? Ideò concludendum cum *Card. Laurea t. 3. in 4. sent. disp. 22. art. 22. n. 549. In mortali contrahitur, & sic* DEUS *offenditur, ruina spiritualis proximi inducitur, fidelitas in ministrando non observatur, sanctum canibus datur, idest Peccatoribus, & Sacramentum matrimonii sua efficacia privatur;* Ad hæc auxilium præstare, vel ea non impedire, utrum læthalem culpam inducat; Aliis relinquimus judicandum.

112 Maximé in casu, de quo agitur, in quo nulla suppetit gravis Causa, Parochum, ut assistat, Episcopum, ut faveat, quin nec ipsum contrahentem impellens, ut ineat Matrimonium, nisi ut suam effrænatam libidinem expleat: Imò tot vigent motiva ab indignis nuptiis retrahentia, quód possit absque hæsitatione firmari, Causam filiorum geri, si arceantur á conjugio, cujus quám citó continget ipsos inutiliter pœnitere; Etenim, cùm ut plurimum hujusmodi Matrimonia contrahantur ab iis, qui ob amorem, libidinem, blanditiis, vel maleficiis non sunt in rectò sensu, dúm faciunt id, quod alii sanæ mentis non gererent, proindè cum tali prohibitione, & diligentia potest quis induci ad contrahendum Matrimonium dignum, & æquale in rectò sensu, & justo judicio, absque eo, quod dicatur gestum contra libertatem Matrimonii, ut cum *Capiblanc de Baron. lib. 2. super pragmat. 9. n. 10.* animadvertit *Reverendissimus de* ZAULIS *ad Stat. Faventiæ lib. 4. Rub. 26. n. 42.*

113 Quartò denique clarissimè apparet culpa Prælati, si super denunciationibus dispensent, nam ejus facultas, ut supra etiam tangebamus, non est illimitata, sed continere se debet intra fines *à Sacro Concilio Tridentino* præscriptos, quos si prætergrediatur, lethaliter peccat, ut ex communi calculo *Theologorum, & Canonistarum* jam præmisimus; Concilium verò in nostro casu nullam Episcopo potestatem facit, quinimó in reprobandis clandestinis conjugiis, ac denunciationibus præviis statuendis, hunc, inter cæteros, finem intendit, ut vitarentur scandala, & discordiæ inter Consanguineos, quæ frequentiús subsequuntur Matrimonia insciis Parentibus celebrata; Quod ex *Dominico Soto* non obscuré deducitur *in 4. sen. distin. 28. q. 1. art. 1. column. 1.* & ex aliorum *Doctorum* sententia adnotavit *Vidal. in Arc. vital. tit. de matrim. inquisit. 3. n. 13.* Quapropter utcũque res se habeat de aliis Causis, de quibus non levis est dissensio maximè inter *Theologos*; Hanc profectò nullus approbat, ut scilicet Matrimonium Parentibus injuriosum, atque scandalorum fons, & origo clan-

culum celebretur: Neque dubito, quin Prælato indulgenti, ut denuntiationes ad hunc finem omitterentur apprimè conveniret, quòd generatim de dispensationibus in Ecclesiæ legibus absque rationabili Causa ex S. BERNARDO scripsit S. ANTONIN. *par. 1. tit. 17. Cap. unic. §. 20. vers. Unde deffinitur. Non sunt dispensatores, sed dissipatores, & peccabunt ipsi dispensantes cum dispensatis, si eis utuntur:* Quamobrem pro casu nostro concludendum cum *Gutierez lib. 1. Canonic. qq. cap. 20. nu. 25. adversùs mentem Concilii fieret, si remitterentur denunciationes, cum Concilium ob hanc rationem, ut Patri innotesceret, voluit denuntiationes fieri debere; Ergò ordinarius concedendo prædictam licentiam fortè excederet fines suæ potestatis;* Cui dicto consentiunt *Doctores* omnes pro nostra resolutione sub initio laudati.

114 Reliquum esset, ut quæ opponuntur, solveremus, argumenta, dilueremus difficultates, *Textus* explicaremus. At quænam objecta difficultatem faciunt? Qui *Textus*, vel specie tenùs nostris resolutionibus adversantur? Fateor non nihil me trepidasse, dum vulgò audirem affari Matrimonia quævis à quibusvis licitè contrahi posse: Dúmque naturalis ratio, pietas, *Theologorum* authoritas, ac Ecclesiæ disciplina in adversam abire sententiam adigebant, adhùc sistebam dubius ne mihi inaudita (quo nihil faciliùs accidere posse sentiebam) lateret difficultas. Fefellit me tamen spes dicam an timor? Dúm quotquot licuit *Auctores* consulens, tractatus percurrens, illud primò, illud postremò, illud unicé, viderim centies replicari, nempè libertatem in Matrimoniis indignis cum Parentum, & Familiæ dedecore, cum scandalo, cum discordia inter Consanguineos, contrahendis. De his Conjugiis loquimur, de his *Textum* expetimus, desideramus argumentum, quo, vel apparenter valeant cohonestari: Hæc prohibendo, hæc impediendo, non violatur libertas, sed servatur, sic loquuntur *Theologi sic Juris Interpretes*, quos in duabus præteritis resolutionibus super puncto libertatis allegavimus: Sic quám plures alii, quorum nonnullos subdere non recusamus.

115. *Bonacina tit. de iis, quæ pert. ad matrim. q. 4. punct. 17. n. 26. vers Neque obstat secundò*, ibi: *Neque obstat impediri libertatem matrimonii; Tùm quia libertas matrimonii non debet familiæ, aut proximo nocere; Tùm quia non dicitur libertas alicujus impediri; nisi impediatur ad id, ad quod habet Jus ad nuptias injuriosas Patri &c.*

116 *Gabriel à* S. VINCENTIO *de Sacra. Matrim. disp. 3. q. 6. n. 48. Ad matrimonii libertatem non spectat, quòd cum peccato fiat, & cum maxima Parentum injuria, sed matrimonii libertas tūc maximè est quando sine peccato est, ut patet de libertate creata, non enim posse peccare ad hominis pertinet libertatem, sed ad defectum illius.*

117 *Rebellius de obl. just. p. 2. lib. 2. q. 14. sect. 1. sub n. 9. At dices esse contro libertatem matrimonii. Negandum est assumptum, nec enim minuitur libertas nubendi, sed potius regulatur, & perficitur &c. esse enim liberum ad malum faciendum potiùs est imperfectio libertatis, quàm conditio necessaria.*

118 *Joannes Martinon. to. 2. de Sacram. disp. 71. sect. 9. n. 118. Ita contrahere non est uti, sed potiùs abuti sua libertate; Debetque libertas contrahendi esse justa, & rationabilis.*

119 *Barbos. super c. 17. requisivit. 17. de Sponsal. n. 4.* Hanc firmat regulam *si coactio fiat, auget potiùs libertatem, quàm minuit: Dummodò ad id impellat, quòd sub peccato mortali quis facere tenetur:* Quod verificari in casu nostro, ex iis, quæ supra firmavimus, quisque facilé colliget.

120 *Anton. à Spirit. Sanct. in direct. tract. 11. disput. 5. sect. 7. n. 267. vers. Undè. Nec hæc restrictio est etiam indirectè contra libertatem, quæ desideratur in matrimonio. Nam libertas, quæ in matrimonio desideratur est libertas honesta & rationabilis, hoc est quæ secundùm rationem, & debitum honestatis fit.*

121 Et aliis aliorum responsionibus prætermissis illam omittere non licét. Quod scilicèt hic non agitur de prohibendo filiis simpliciter Matrimonio, sive de ipsis cogendis ad ducendam hac, vel illam mulierem arbitrio Parentum, vel Prælati. De hac restrictione libertatis, utrum quandoque licita sit, vel ob commune bonum, vel ob urgentissimam Causam succurrendi indigentiæ Patris, nostra non interest rem decidere, loquimur dumtaxàt de impediendo conjugio cum muliere, vel Viro indigno ob vitandam infamiam, dissidia, ac cætera, quæ in dies oriri mala, etiam inter conjuges ex his connubiis despiciuntur: Facta in cæteris libera facultate filiis quamlibet ducendi fœminam ipsis benè visam: In hac sanè justa tám tám honesta, tám ipsismet filiis proficua limitatione non valemus capere quænam violentia subsit, quodve libertatis, vel minimum prejudicium: Hoc optimè animavertit *Menoch. lib. 4 præsumpt. 189. n. 82. & seqq.* ibi: *Non enim matrimonium impeditur, quia si uni nubere non potest, alteri potest*, & infra, *nu. 84. Non impedit matrimonii libertatem, quia, etsi nubere prohibetur indigno, potest tamen nubere digno*, & aliis allegatis tenuit *Cratian. discept. for. to. 1. cap. 5. nu. 10. Nàm libertas matrimonii licet non possit impediri in totum, potest tamen modificari ratione personarum* consentit *Card. de Luca t. 14. adnot. ad Concil. Trid. disc. 26. num. 37 & 38.* & idem *Gratian. cap. 213. num. 25.* post *Felin. in cap. 1. de Sponsal. num. 20. Quamvis prohibeantur, nuptiæ cum aliquo; dummodò alteri possit nubere, ex hoc non impeditur libertas matrimonii.*

122 Neque enim ad libertatem pro matrimonio requisitam necessaria est effrænata quædam licentia, per quam liceat contemnere honestatem, charitatem, pietatem, etiam justitiam. Modum, ac mensuram in Matrimoniis cernimus diffinitam in sacris Literis; In Ecclesiæ Canonibus, in Summorum Pontificum Decretis: Quin ex ipsis violatám libertatem liceat suspicari.

123 Replicant nihilominùs: *Concilium Tridentinum* videtur quid plùs tribuere huic libertati: Ad eam tuendam Anathemate ferit eos, qui ad Matrimonia cogunt directè, sivè indirectè; Sint Domini temporales, sint Magistratus, sive alteriús dignitatis, aut gradus existant: *Ita sess.24. de reformat.matrim.cap 9.* Ubi illam firmat regulam: *Maxime nefarium esse matrimonii libertatem violare.* Igitur nemini licebit filium contrahere volentem quovis titulo á Matrimonio coercere.

124 Verum tamen hæc objectio statim evanescit, si locus *Concilii* percurratur, nec aliam mæretur responsionem, siquidem ibi sermo est solummodò de sæculi potestatibus, quæ ad certum Matrimonium Viros, vel Mulieres maximè divites, & spem magnæ hæreditatis habentes minis, ac pœnis adigunt, & compellunt: Hoc prohibet, hoc sub Anathemate *Concilium* vetat; quia proculdubio libertatem violat, nec alia Causa fieret, nisi ex terreno affectu, & cœca divitiarum cupidine: Cæterum *Concilium* nihil de Parentibus, nihil de Ecclesiastica potestate, nihil de iis, qui non cogunt ad certum conjugium, sed ab uno dumtaxat prohibent. Nihilque denique de impedimento ex justa Causa opposito ibi statuere communis fert *Doctorum* sententia, de qua *Gutierez lib. 1. Canonic. quæst. cap.20.nu. 32. Boss. de contract.matrim.cap.11. §. 3. ubi nu.30. addit. ex Zypæo de Sponsal.nu.6. in fin. excommunicationem Tridentini non incurrere Judices, qui ad instantiam Parentum includunt alicubi filios, ut cum ratione Causam examinent &c. & alii congesti per Barbos. in Collect. Cencil.Trid.de reform.matrim. cap.9.cit.* quibus adde *Bonacc. de iis, quæ pertin. ad matrim. q. 4. punct. 17 sub n. 26.* ibi: *Neque obstat decretum Tridentini, ubi videtur injunxisse excommunicationem cogentibus, & prohibentibus matrimonium. Ratio est, quia Concilium loquitur de cogentibus ad matrimonium, non verò de prohibentibus, ut multi Doctores testantur. Tum quia etiamsi admitteremus, Concilium loqui de impedientibus, intelligendum esset de impedientibus, absque justa Causa, ut benè tradit Coninck de matrim disp.28 dub.5.nu 48 Rebell.par.2.lib.2.q.14 nu.9. Menoch.to 1.cons 69. nu. 63. In hoc casu matrimonium ex justa Causa impeditur.*

125 Tandem ne vel levissimam aliquam difficultatem silentio præterire videamur, occurrendum est, quorumdam præcipuè *Canonistarum* authoritati, qui ut vitarent angustias Jure Cæsareo in Matrimoniis contrahendis definitas, in oppositam ex diametro sententiam descendisse reputantur quatenus *Jure Canonico* omnes civiles illæ leges fuerint abrogatæ, atque adeò circa nuptias, nihil non liceat filiis etiam Parentibus invitis; Enim verò non est valdé difficile illorum dicta cum communi *Theologorum*, ac *Perillustrium Canonistarum*, sententia concordare, si videlicèt affirmemus illos non satis distingue-re inter licitum, & validum, ut moris est *Doctorum*, qui pro Foro Fori commentaria exaraverunt; Nec aliud voluisse, nisi, quod filiorum conjugia quantumvis indigna, & Parentibus insciis, vel contradicentibus copulata, firma, ac rata habenda forent, nec humano arbitrio venirent dissolvenda, quod verissimum esse refragari nemo potest: Sic Antiquorum dicta conciliari facile posse authumat *Card. Paleott. in tract.de spur.& not.cap.8. nu. 14.* ibi: *Id tamen non reticebo posse, & mediam quamdam in hac re opinionem adstrui, quæ cæteris æquior, & probabilior videatur nempè, ut dicamus Jure etiam Pontificio consensum Patris ex præcepto requiri; Si tamen adhibitus non sit, non ideò dirimendum; Quia & aliâs multa legibus prohibentur ne fiant, quæ tamen facta solent sustineri.*

116 Hæc sanè de Conjugiis Filiorumfamilias dumtaxat prosecuti sumus, ac ne videamur aliorum indignas nuptias silentio comprobare, subdere fas est, quod idem omninò sentiendum erit de quolibet matrimonio cum detrimento familiæ, ac Consanguineorum dedecore contrahendo; Sive parentes sive fratres, vel simili proximo Consanguinitatis gradu conjuncti, si uxorem ducant infamem, longè imparem, unico verbo, quæ decus sanguinis notabiliter denigret, mortaliter peccant, nec unicum, sed totidem admittunt crimina, quot demonstravimus filios indignè contrahentes inexcusabiliter detineri, injustè lædunt famam, honorem proximi: Illicité odiis, discordiis cæterisque peccatis viam apperiunt; Virtutem pietatis, qua non solùm filii erga Parentes, verum & Parentes ad filios, ac omnes Consanguinei ad mutuò se colendos obligantur turpiter violant; Rem ita se habere perspicuum fiet discurrendo per singula momenta rationum, quibus propositas resolutiones satis credimus stabilitas; Adeóque nomine Parentum in hac materia veniunt etiam in subsidium proximiores, qui locum parentum tenent, & sub quorum cura, & custodia existunt, *Ad Text. in l. unic. §. Oportet C. de rapt.Virg.l. In coniunctione 20.C.de nupt.Cap.Videtur, qui matrim.accusar.poss.* & ex *Pontio*, & aliis notant, *Boss. de contract. matrim cap.11.§.8.n.88. Panimoll.dec.45.nu.18.* & passim *Authores* supra relati.

DVBIUM IV.

Vtrum permittendum sit Filiisfamilias inire Matrimonia cum Persona indigna, dum præcesserunt cum ista Sponsalia juramento firmata.

117 INfandum scelus tot nominibus execrabile, pejori facinore tueri contendunt effrænes juvenes, eorumque callidi Defensores, ut jura, quibus indigna Matrimo-

nia prohibentur, eludant, Jure jurando se obstringunt illas ducere in Uxores, quibus uti cæperint Concubinis. Hę videlicèt ab iniquis Genitricibus edoctæ, omnis generis lenocinio Adolescentes aliciunt, ut perdite exoptent, enixè petant, quod sub specie pudoris, se nunquam concessuras testantur, nisi jurata fide futuri Conjugii. Itaque *Dei* nomine invocato se coinquinant stupro; Exindé specioso prætextu servandæ fidei, adimplendi Juramanti, ac compensandæ injuriæ honestæ Virgini illatæ, Ecclesiæ præsidium incredibili expostulant audacia, jactitant non suam causam agi, sed *Sacrorum Canonum*, quibus statuitur, jubetur, Jusjurandum inviolabilitèr servari, resarciri damnum illatum, ac defloratorem Virginis eam sibi matrimonio copulare.

128 Usquequo hæc vera sint, atquè utrùm aliquam limitationem recipiant, explicare (inviti licét) aggredimur. Urget quippe Sacrorum Antistitum Zelus non valentium siccis oculis intueri, quomodò periuria, stupra, impietas erga Parentes, Sacri fæderis nuptiarum profanatio, vetera denique scandala superius enarrata, nedùm impunè grassentur, verum etiam sub pietatis prætextu quamplurium favore, atque tutela potiantur.

129 Ita ut veritas, satis sub generalibus regulis obnubilata perspicua fiat par fore ducimus, has duas obligationes sejunctim pertractare; Prius videlicet illam, quæ ex Juramento inducitur prò adimplendis sponsalibus de futuro; Deindé Verba facturi de altera, quæ ortum habet ex speciali ratione stupri.

130 Sponsalia definiuntur *mentio, & repromissio futurarum nuptiarum L. 1. ff. De Sponsal., & in Cap. Nostrates Caus. 30. quæst. 5. futurarum nuptiarum promissa*, eamdemque definitionem amplectuntur unanimiter *Theologi* post *Magistr. sent. in 4. dist. 27. S Thom. ibi qu. 2. art. 1. in corp S. Bonavent. dist. 28. art. 1. quæst. 1. in conclus.*, & Canonistæ *super Rubric. de Sponsal.* ibi: *Præpositus n. 2. Butr. n. 1.*: Cæteros dabunt *Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 1. n. 1., & Covarr. tom. 1. in Epit. in 4. decretal. par. 1. de Sponsal. cap. 1. n. 1.*. Ex recent. optimé *Martynus Perez de Matrim. disp. 1. sect. 2. n. 1., & seq., Gonzal. Tellez in Comment. super Cap. Præterea in primo de Sponsal. à n. 1.*

131 Propptereà sicuti ex cæteris promissionibus mutuis, & acceptatis oritur obligatio adimplendi promissum, itá ex sponsalibus consurgere debitum contrahendi matrimonium, nisi justa, ac rationabilis causa excuset, procul omni dubio tenendum est cum communi *Theologorum, & Canonistarum*, itaút qui renuat stare Sponsalibus lethalitèr peccet, *S. Thomas loco cit. ad 2.* ibi: *Dicendum quod ex tali promissione obligatur unus alii ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat. S. Bonav. loco cit. Si dicat quis ego consentiam in Te: Se consensurum promittit, quia verò est promissio, ideò est obligatio, secundum enim Jura cogendus est Vir, ut mulierem accipiat in Uxorem, nisi aliquis Casus interveniat, qui solvat Sponsalia. S. Antonin. sum. 3. par. tit. 1. cap. 18. §. 1.* ac reliqui omnes, quos lato calamo congerit *Sanchez de Matrim. lib. 1. disput. 18. n. 7.* & post ipsum *Martynus Perez disput. 6. sect. 1. Bos. de contract. Matrim. cap. 11. §. 5. num. 36. Card. de Laurea, in 4. sent. tom. 3. disp. 37. art. 7. Gonzalez Tellez in Comment. super Cap. Præterea cit. n. 5.*

132 Evincitur autem hæc obligatio ex generali ratione pacti, & contractus, in quibus invicem sibi aliquid promittentes tenentur exequi quod promiserunt, ac si materia gravis sit sequitur obligatio sub gravi; Nihil enim tàm fidei humanæ congruum est, quam ut pacta serventur, & ad impleantur *leg. 1. ff. de pact. cap. 1. & 2. de pact.* idque negare repugnat principiis Juris naturalis, Divini, & humani, ut bené observat *Bos. cap. 11. cit. n. 36.*

133 Neque obligatio prædicta procedit ex sola virtute fidelitatis, ut videtur sentire *Hurtadus de Matrim. disput. 1. difficul. 6. num. 123.* verum etiam ex Justicia commutativa, ut post *Sanchez de matrim. lib. 1. disput. 27.* concludit *Perez disput. 6. sect. 2.* & solidé confirmat, maximé quia Virtus fidelitatis respicit solummodo debitum liberalis promissionis, at in sponsalibus adest ultrò citroque obligatio correspectiva, & promissio repromissione compensatur, eo prorsús modo, quo in reliquis contractibus onerosis, ex quibus strictum Jus quæritur pro utroque contrahente, ac proindè rigorosum debitum Justitiæ resultare *Doctores* omnes agnoscunt: Sivè igitur sponsalia reducantur ad contractum innominatum facio ut facias, ut innuit *Sanchez disput. cit. n. 2.* sivè habeantur pro contractu nominato, prout affirmant *Robert. Konig. super Tit. 1. de Sponsal. n. 51. versic. Ad hæc, & Chriystoph. Schambogen. eod. tit. n. 25.* ex iis strictam adimplendi obligationem consurgere, ne Justicia lædatur jure non potest in dubium revocari, quod alios cumulans optimè confirmat *Gonzalez Tellez super d. Cap. Præterea n. 8. circ. med.*

134 Revocatur quidem in dubium, utrum asserta obligatio locum sibi vindicet in Foro exteriori. In contrarias sententias descedunt tùm *Theologi*, tum *Canonistæ*. Negant aliqui, alii affirmant; plerique distinguunt: Si Sponsalia sint nuda putant Judicem non posse compellere ad implementum, posse tamen, ac debere si fuerint Jure jurando corfirmata. Singularum Auctores, ac Viam ipsos conciliandi tradunt *Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 29. n. 5. & Aversa de matrim. quæst. 8. sect. 8. vers. 5. dubitatur.* Nos satius ducimus ab his abstinere, ne videamur persequi novitates, ac contrá sententiam passim in Curiis usu receptam procedere. Cæterum animaduertere fas est sententiam negantem obligationem Sponsalium quoad Forum judiciale docuisse *S. Thomam in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 1. ad 2.* aliosque graviori, notæ *DD.* quos dabunt

Sanch. & Aversa locis citat., *quos immeritò erroris damnat Covar. in Epit. tom. 1. par. 1. de Sponsal. Cap. 4. n. 3.*, *& sub n. 51.*

135 Recepta itaque nunc temporis opinio, & ad praxim quotidiè revocata fert sponsalium obligationem procedere etiam in Foro Fori, atque compellendum esse renuentem Juris remediis, ut matrimonium ineat, nisi rationabili Causa excusetur: Idque verum esse, sivé sponsalia sint nuda, sivè jurata; Ita *DD.* ferè innumeri, quos congerit *Bos. d. Cap. 11. n. 35.*, *Ricc. resol 406.*, *& 419. Card de Lauraea in 4. sentent. tom. 3. n. 232. disput. 37. citat art. 7.*, *Perez disput. 6. sect. 2. n. 6.*, *Card. de Luca de matrim. disc. 8. n. 2.*, *& 3.*, *Gonzal Tellez super Cap. praterea citat. n. 5.*, *Adden. ad decis. 431. tom. 2. par. 4. recen. n. 64.* Idemque pluries velut certùm supposuit, vel decidendo firmavit Sac. Rota, ut in *Mediolanen. Sponsalium coram Pamphilio 14. Martii 1608. inter ejus impressas 96. num. 1.*, *& in dec. 142. part. 15. rec. in princ. & alibi.*

136 Non obstante quod ex *Jur. Cod. & ff.* videantur sponsalia nullam parere actionem in Foro externo, *sic in L. 1. C. De Sponsal.* ibi: *Alii desponsatae renunciare Conditioni*, *& nubere alii non prohibentur*, & ibi *Gloss.* affirmans id licere cum Causa, & sine Causa, cui videntur consentire *Cin. Cratian. & Panormit.* de quibus *Sanch.*, *& Avers. locis citat.* Namquè vel præfatus *Textus* æquiorem recipit interpretationem, quatenus intelligatur procedere supposito consensu Sponsi, ad differentiam mntrimonii, in quo non licet etiam de consensu resilire, vel dicendum correctam fuisse dispositionem Civilis Juris. Jure Ecclesiastico, ut præter *DD.* relatos notat *Konig super 4. Decretal. Tit. 1. de Sponsal. n. 51.*

137 Fateri tamen oportet assertam *DD.* sententiam, & Curiarum praxim non ita apertè ex *Jure Canonico* comprobari; Enim verò, ut moris est cursim scribentium quam plures allegantur *Textus*, qui legenti nil minus sonant, cum procedant vel de sponsalibus per verba de præsenti, contractis, quæ sunt verum matrimonium, vel de promissionibus juratis, in quibus apparet perpendi specialem rationem Juramenti ad inducendam obligationem; Frustra in primis adducuntur *Cap. Atho Cap. Desponsatos*, *& Cap. Conjuges Caus. 27. quæst. 2.* quorum Casus erant de matrimoniis ratis, ut ex tenore *Textuum*, *& Glos.* animadvertit *Perez disput. 6. sect. 1.* Frustra quoque afferuntur *Cap. Ex literis il 2. & Cap. Requisivit de Sponsal*, est enim in his Sermo de Sponsalibus juratis: Immò ratio decidendi præcipué in Juramento fundatur, *sic in Cap. Ex literis: quia igitur prædicto C. periculosum est contrá suum Juramentum venire mandamus &c. Et in Cap. Requisivit*, quod *Mulier Juris jurandi Religione neglecta nubere rennit*, *cui se nupturam interposito Juramento firmavit*, minus id evincitur per *Cap. Juramenti 22. quæst. 5.* qui dicitur *à Covarr. optimus Textus*, nàm illius verba desumpta ex *Chromatio* non habent vim legis, & insuper nulla fit mentio Compulsionis in Foro externo, imó solummodo procedit de *Judicio Dei* ideoq; quoad Forum Coscientiæ.

138 Unicus *Textus*, in quo nulla mentio Jurisjurandi, suppetit in *Cap. Prateréa*, in quo affirmatur illos qui mutuó de matrimonio contrahendo sibi fidem dederunt, commonendos, & omnibus modis inducendos, ut promissam fidem observent, verùmtamen neque ex hoc *Textu* evincitur intentum, Tùm quia agebatur de Sponsis, qui communi consensu statuerant resilire, in cujus facti specie nemo dubitat, quin liberum sit spondenti à sponsalibus recedere, tùm quia imò ex Verbis literæ manifesté deducitur Judicem non debere illos adigere ad matrimonium contrahendum.

139 Ex hoc itaque *Canonum* silentio circa sponsalia non jurata, non pauci *Doctores*, quos colligunt *Card. Mantica de Tacit. lib. 3. tit. 17. & Antonell. de Regim. Eccles. lib. 5. Cap. 2. n. 4.* inferebant Judici tunc solùm incumbere munus compellendi ad executionem sponsalium, cum constat ea fuisse interposito Juramento firmata: His autem non movemur ad discedendum á sententia communiús recepta maximè ne videamur contemnere tot gravissimorum *DD.* authoritatem, ac frequentiorem praxim Curiæ Ecclesiasticæ; Attamén fatendum est non ità facile deveniendum ad compulsionem prò adimplemento sponsalium quibus non accessit Juramentum, ac leviorem causam sufficere, ut Judex justè à coactione abstineat, quod præclare insinuavit *Abbas in Cap. Requisivit de Sponsal. in fine Præpositus in cap. 1. n. 12. de pact.* & alii quos cumulat *Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 17. n. 6. & Rota in Comen. Sponsalium 10. Junii 1705. §. Præmissaque, coram Reverendissimo Molines Decano.*

140 Ex hactenus firmatis circa sponsalia nuda facile colligitur quid veri sit, si fuerint Juramento firmata: Etením dubitare non licet quin Jusjurandum novum vinculum addat, quodque magis peccabunt qui fidem frangerent sub Juramento promissam. Non defuere quippe, qui dicerent sponsalia jurata eamdem vim habere cum nuda promissione; eo quia, *quoad Deum paris conditionis est simplex promissio, & Juramentum*, *Boss. cap. 11. cit. num. 37.*, *& Addn. ad dec. 431. par. 4. to. 2. recen. n. 64.* ubi *quod Deus non facit distinctionem inter Juramentum, & simplicem loquelam, qui dixit sit sermo vester, est est, non non &c.* Verum tamen hæc per exagerationem prolata censenda sunt; ad concludendum scilicèt quod promissiones mutuæ vim habeant obligandi quamvis Juramentum non intercesserit, non autem quasi negetur specialis reverentia *Deo* debita, qui per Jusjurandum in Testem advocatur, ut bené observat *Gloss. super Can. Juramenti 22. quæst. 5. vers. Distantiam.* Nemo igitur ex Catholicis vertit in dubium, quod sponsalia potiori Jure sint observanda, dùm

additur Juramentum, quodque ab illis sine justa Causa reccedere sit gravis noxa contra Religionem, quatenùs non tantum Homini, sed *Deo* quoqué teneatur reddere promissum, qui promittendo juravit, quippe qui *Deum* Testem, & quasi Fidejussorem adhibuit, ut pro more egregiè antiquioribus allegatis expendit *Suarez tom. 2. de Relig. tract. de Iuram. lib. 2. cap. si Castropal. par. 3. tract. 14. dispt. 2. punct. 1. n. 4.* & innuit *S. Thom, in 4. dist. 27. quest. 2. art. 1. ad 2.* ubi de sponsal. & clarè docuit de Juramento promissorio in genere *2. 2. quest. 89. art. 7.* consentit *S. Bonav. to. 5. in 4. sent. d. st. 28. art. 1. quest. 1.* Consonant Jurisperiti, quos cumulat *Barbos. tract. var. de axim. Iur. axiom. 134. n. 2. Gonzal. Tell. super Cap. Praeterea il primo de Sponsal. n. 6.* ac passim alii, & traditur in perspicuis Textibus *Cap. Debitores, Cap. Si verò, Cap. Cum contingat de Jurejur. Cap. de illis, Cap. Ex literis, Cap. Commissum de Sponsal.* Itaquè res adeo certa est, ut supervacaneum foret plura in illius confirmationem adducere.

141 Nequé hic locus est discutiendi celeberrimam quæstionem non minus inter *Juris Interpretes*, quam inter *Theologos* controversam de vi, qua pollet Juramentum ad confirmandos contractus. Dubium latè pertractant *Suarez de Juram. lib. 2. precipue cap. 29. Sanch. lib. 1. de matrim. disput. 32.*, *Basil. Pont. de matrim. lib. 12. c. 8. Castropal par. 3. tract. 14. disp. 2. punct. 9.* & ex Canonistis *Gonzal. Tellez super Cap. cum Contingat 28. de Jurejur. Cutier. de Juram. confirm. par. 1. cap. 34. & 37. Barbos. super Cap. Cum contingat 28 cit.* alios colligens. Siquidem quod spectat ad Contractum sponsalium inutilis prorsús esset disputacio, ut egregie discurrit *Gonzal. Tellez super citat. Cap. Praeterea de Sponsal. n. 8.*: Illa enim controversia locum sibi vindicat: Quando adhibetur Juramentum ad valorem actus alias invalidi, in cujus observantia nullum versatur peccatum: Si verò adhibeatur circa validitatem actus, qui alias sui natura validus est, tunc sequitur naturam actus, cui adheret *Leg. fin. C. De non num. pecun. Cap. Quemadmodum de Iurejur.* unde cum Sponsalium actus validus sit, & Juramentum tantùm ad majorem firmitatem sit adiectum debet sequi actus naturam, & quidem in materia sponsalium hæc fuit semper sententia *Rotæ* precipué *in Mediolanen. Sponsalium coram Coccino la 437. n. 8.* ibi: *Neque facit quod ista sponsalia sint jurata, quia si sepervenerit nova Causa Juramentum non obligat cum assumat naturam, & Conditiones Contractus, cui adjicitur*, idemquè post antiquiores tradiderunt *Barbos. super Cap. Praeterea il primo de Sponsal. n. 5. Konig, in 4. decretal. super Tit. 1. de Sponsal. n. 60.* & alii quam plures.

142 Fatendum est nihilominus, quod dùm sponsalibus accessit Juramentum, fortius urget argumentum ad illa exequenda, quodque Judex studiosiús agere teneatur, ut inducat renuentem, ac si aliter suadere non valeat, compellat ipsum etiam per Censuras, ut deterreatur á frangenda fide, & abstineat à perjurio, prout unanimitèr tradunt *DD. Sanchez lib. 1. disp. 29. n. 5. Bossi. d. cap. 11. n. 38. Aversa quest. 8. sect. 8. vers. Quinto dubitatur*, & ex Canonistis *Prepositus super Cap. Requisivit de Sponsal. n. 2. Abb. super Cap. Ex literis il 2. n. 3.* & fuit expressa sententia *Rotæ in dec. 1112. coram Seraphino n. 2.* ac decrevit Sacra Congregatio Concilii apud *Fagnam. super Cap. Is qui fidem n. 12. de Sponsal.* dùm respondit; eum qui juravit contrahere matrimonium cogendum esse ab Ordinario per Censuras,

143 Tandem non licet silentio præterire quatenùs compulsio Judicis ad inducendam partem renitentem adimplere sponsalia, sive nuda sive jurata, non debet esse præcisa, sed moderata, ut loquitur *Rot. d. dec. 1112. n. 2. cor. Seraphin.* itaùt si prævideat Censuras futuras inutiles, abstinere debeat á coactione, *Rot. cor. Pamphil. dec. 96. n. 6.* ac si post declaratoriam Censurarum altera pars pertinaciter recuset matrimonium contrahere, etiam si non petat, veniat absolvenda, ne scilicét ficte, ac sine consensu matrimonium exterius contrahat, vel ita coacte consentiat, quod ex Conjugio pravus exitus timendus sit, ut collectis concordantibus, ac plerisque *Sacræ Rotæ Decisionibus* firmat *Barbos. super Cap. ex literis il 2. de Sponsal. n. 5. & super Cap. Requisivit 17. eod. tit. n. 3.* additis recentioribus in *Albanen. Sponsalium super Censuris 15. Decembris 1710. §. Verum & seqq. cor. R. P. D. Ansaldo, & 26. Iunii 1711. § Et hinc cor. R. P. D. Scoto.* Sic conciliatur quæ in his duobus *Textibus* apparet contrarietas: quod nempè in *Cap. Ex literis* decidatur, compellendum esse per Censuras qui renuit adimplere sponsalia, at *in Cap. Requisivit* potius monendam esse, quam cogendam mulierem renuentem nubere ei, cui se nupturam juraverat; Sic præter relatos à *Barbos.* tenent *Bos. d. cap. 11. n. 43. Aversa quest. 8. sect. 8. Antonell. de Regim. Eccles. lib. 5. cap. 2. n. 2. Panimoll. dec. 23. n. 18. Card. Albit. de inconst. in fid par. 1. cap. 9. num. 20.*

144 Lubuit hæc præmittere, atque in Vestibulo longius forsan quam par erat immorari, ne quis suspicetur eò Nos tendere, ut suadeamus impune licere religiosum sponsalium fædus violare, ac promissam matrimonii fidem infringere, etiam Jurisjurandi religione contempta; Satis ab hac Calumnia nos cauisse putamus: Jam ad resolutionem propositi Dubii descendimus.

145 Tota difficultas versatur in hoc: Utrum laudatæ leges de obligatione ex sponsalibus maxime Jurejurando interposito, consurgente, locum habeant etiam cum Adolescens, vel Puella juravit se contracturam indignas nuptias, quibus parentes cæterique de familia juremeritò contradicant quæque totius nobilis Domus decorem minuerent, ac famam deturparent juxta tradita in superioribus dubiis, præcipué in *secundi Dubii* resolutione.

146 Vera sententia, quæ & communior dici valet, sive quia expresè à *Doctoribus* tradita, sive quia evidenter deducta ex principiis indubitatis apud omnes *Theologos*, & *Canonistas* fert hujusmodi matrimonia non licere; nullam ex præfatis sponsalibus obligationem oriri, & Jusjurandum sacrilege ad illa firmanda adhibitum fuisse. Tantumque abesse ab eo quod servari debeat, quod potius injuriam *Deo* irrogaret, qui divinum Testimonium vinculum haberi vellet iniquitatis; Ità sentiunt feré omnes qui punctum seduló examinarunt, vel agentes de sponsalibus, vel de Juramento, quod in hac materia sequi naturam actus, ejusque conditiones recipere satis firmatum est.

147 *Layman. Theol. moral. lib. 5. tract. 10. cap. 1. n. 14. vers. Enimverò. Si ex matrimonio quod Filius, vel Filia contrahere cogitat ob disparitatem Sponsorum timeatur Familiæ dedecus, tunc Parentes illud impedire possunt, ac debent, etiam implorata Judicis authoritate, ad cujus Officium pertinebit cavere ne talia matrimonia, ex quibus scandala, vèl infelices exitus sequi solent contrahantur: Idque locum habet, non tantum antequam sponsalia celebrata sunt, sed etiam postea; quia promissio non obligat, quæ versatur circa rem illicitam, videlicet circa matrimonium cum peccato contrahendum: quare locum habet Juris regula in malis promissis fidem non expedit servari Cap. In malis de regul. Jur. in 6.*

148 *Gabriel. à S. Vincentio de Sacram. matrim. disp. 5. n. 5. Sponsalia obligare non possunt ad actum qui sine peccato poni non potest. Unaè si notabiliter charitas læderetur, vel Parentum pietas dissolveretur, contracta sponsalia dissolvi possent etiam si Juramento firmata fuissent.*

149 *Ferdinandus Rebellius de obligat. Just. par. 2. lib. 2. qu. 14. sect. 1.* Statuit Prælatum debere se hujusmodi Nuptiis opponere, & subdit *num. 9. vers. Secundo quia. Neque obstat quod Sponsalia etiam jurata antecesserint: Quoties enim ea sine peccato impleri nequeunt, ad sui impletionem non obligant.*

150 *Francisc. Texeda to. 2. lib. 4. tract. 1. n. 79 Cum tanto dedecore Patris, et Propinquorum scandalo imp'ere non tenetur promissionem, neque matrimonium exequi, quia Justitiæ Virtus obligare non debet ad actum, qui sine peccato impleri non potest, qualiter intervenit si Puela tam Nobilis cum Viro tam inæquali matrimonium contrahat cum propria ignominia, & Patris mærore.*

151 *Bonacina de iis quæ pert. ad matr. qu. 4. punct. 17. vers. Neque obstat 3. ibi: Neque obstat Vinculum sponsaliorum jam celebratorum; tum quia sponsalia non obligant ad rem illicitam, tum quia Sponsus non tenetur sponsalia perficere, quando ex eorum adimplentione grave imminet malum, seu scandalum.* Ubi advertendum Authorem loqui de obligatione Judicis ad impediendum tale matrimonium.

152 *Optime Aversa de matrim. qu. 8 sect. 15. Vers. Et quidem. Si ob notabile damnum, vel scandalum non erat ei licitum cum tali Persona Conjungari eique promittere, poterit juste ab illa promissione recedere, & poterit etiam á Judice inhiberi ne contrahat*, ac pluribus citatis subdit rationem: *Non enim potest quisquam promittere, & se obligare ad aliquid illicitum faciendum: Poterit ergò justè, ac licite recedere, imò tenebitur.* Vltimo *in vers. Pro altera* concludit id totum procedere etiam si sponsalia fuissent jurata.

153 *Thomas del Bene de Immunit. Thom. 1. cap. 8. dub. 19 sect. 9. n. 43. Ad Judicis officium pertinebit cavere ne contrahantur similia matrimonia. Quod non solum locum habet antequam celebrata sunt sponsalia, sed etiam post; quia promissio, quæ versatur circa rem illicitam, scilicet matrimonium cum scandalo, & peccato contrahendum; non obligat; quare tunc locum habet Jurisregula 69. in. 6. in malis promissis &c.*

155 *Cardinalis Laurea Tom. 3. in 4. sent. disput. 37. art. 11. §. 8. n* 458. enumerans causas resiliendi á sponsalibus ait. *Scandala quæ certo sequi possunt si fiat matrimonium sunt causa sufficiens ad dissolvendum sponsalia*, & n. 460. addit id procedere etiam si sponsalia sint jurata.

155. *Antonius Cottonus Controver. Celebr. lib. 5. Controv. 1. de matrimon. cap. 2. n. 43.* sic habet: *Obligant nisi prævideantur secutura scandala inter Consanguineos, nám tunc impleri non possunt sine peccato, & promissio quæ impleri sine peccato nequit, irrita est.*

156 *Bossius de contract. matrim cap. 11. n. 93 & seqq.* docet ex *Rebellio, & Menochio. Non solum Parentes habere Jus impediendi nuptias filiorum ex causa justa, sed etiam hoc adeò verum esse, ut etiam sponsalia jam facta, etiam Juramento confirmata, possint Parentes ea ex causa irritare.*

157 *Adam Opatou. Tractat. de matrim. disput. p. q. 7. n. 105. de Sponsal* etiam Juramento firmatis inquit: *Si inter Parentes contrahentium odia interveniant ita quod se opponant contrahendo matrimonio propterea dissolvi possunt, ac debent.*

158 *Georgius Gobat. Experient. Theolog. Tract. 10. cas. 3. nu. 105 si tamen matrimonium filii, aut filiæ esset cessurum in probrum parentum sponsalia non subsisterent, utpote conjuncta cum injuria Tertii.*

159 *Franciscus de amico tom. 9. disput. 29. sect. 4. n 71. Casu in quo cum probabili periculo futuri scandali sponsalia contraherentur, quia non possent executioni mandari sine peccato, quod committeretur in ipso matrimonio ineundo invalida forent.*

160 *Ægidius Coninck de Sacram. disp. 23. dub. 8. n. 68.* inter causas non adimplendi sponsalia etiam jurata hanc enumerat. *Si alterius partis Parentes obstinate contradicant matrimonio, itaut ex eo contracto esset periculum ne lethales Inimicitiæ orirentur inter Partium affines, aut inter Parentes, & ipsos sponsos, aut alius malus exitus omninò timeretur.*

161 *Reginaldus in prax. pænit. tom. 2. lib. 31. Cap. 36.*

cap. 36. n. 265. in fin. si lædetur proximi charitas dissolvetur parentum pietas, & cognatorum amicitia: cum peccatum sit taliter contrahere matrimonium, sponsalia quibus id promissum est, quia sine peccato impleri non possunt, censeri debent dirempta.

162 *Gibalinus de usur. lib. 3. cap. 2. art. 6. n. 5. si grave aliquod scandalum jure merito timeatur ex futuro illo matrimonio, contrahendum non erit, sive vere, sive ficte fuerit promissum.*

163 *Castropalaus part. 5. trac. 28. disp. prima punct. 27. nu. 7. Si alterius partis parentes obstinate contradixerint, ex qua contradictione timeri merito possit discordia gravis inter consanguineos, seu parentes sponsorum, uterque à sponsalibus solvitur, quia in eo eventu utrique durus est contractus, & gravi periculo expositus mali exitus.*

164 *Salmaticenses tom. 2. Theol. moral trac. 9. cap. 2. punct. 6. num.* 85. firmant obligationem servandi fidem sponsalium, at subdunt limitationem: *Nisi forte ex tali matrimonio magnum scandalum sequeretur, & jurgia, aut dissentiones inter parentes, aut consanguineos, quia in tali casu etiam si sub juramento matrimonium esset promissum non obligari ad illud docent authores & quod talis promissio esset rei injustæ, quæ absque peccato non posset adimpleri, quapropter juramentum quod non est vinculum iniquitatis, non posset talia sponsalia confirmare.*

165 *Mastrius in 4. sent. disput. 7. q. 9. art. 3. n. 275. A sponsalibus potest esse licitum resilire si prævideatur sequuturum grave malum, vel magnum scandalum, vel aliud grave incommodum, etenim justitia non obligat ad faciendum malum, est autem malum celebrare matrimonium cum scandalo aliorum.*

166 *Martynus Perez de matrim. disput. 5. sect. 3. virtus justitiæ obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest, ut certum est; at contrahere matrimonium cum magno scandalo est culpa lethalis, cum notabiliter charitas proximi lædatur, & cognatorum amicitia dissolvatur &c. hinc colligo posse Patrem impedire sponsalia filii, vel filiæ contra ejus voluntatem inita, interveniente magno scandalo.*

167 Denique, ne longiori tædio aliquem afficiamus, sat erit recolere, quod in proposita conclusione omnes *Theologi* consentiunt, licet non omnes eodem innitantur principio: Plures siquidèm sponsalia præfata maximè inter impares invalida ab initio affirmant. Reliqui censent disparitatem sponsorum non inficere valorem, sed limitant illorum obligationem, ut evanescat in casibus in quibus vel proximorum injuria, vel scandalum, vel detrimentum pietatis, vel aliud grave incommodum sequeretur. Videri possunt *Filiuc. tract. 10. cap. 7. n. 55. Trullench. in prax. Sacr. tom. 1. lib. 7. cap. 2. dub. 12. n. 2. Florentius Coq. tom. 3. princip. Theolog. cap. 12. sect. 3. n. 10. Francisc. Silu. tom. 4. in supplem. ad 3. par. D. Thom. q. 43. art. p quæst. 2. vers. de priori Petr. à S. Joseph. in Theol. Sacramt. lib. 4. cap. 2. resol. 7. Escobar. Theol. moral tom. 3. p. 2. lib. 24. sect. 2. dub. 23.*

168 Ne tamen Theologos tantummodò consuluisse videamur, præstat, vel paucos *Jurisperitos* afferre, qui casum nostrum individualitèr attingunt; Ut plurimum enim discurrunt per regulas generales, quas vel in præteritis dubiis recoluimus, vèl in sequentibus occurret memorare.

169 *Navarrus in manual. cap. 16. n. 18.* firmat regulam servandi fidem sponsalium maximè dùm adiicitur jusjurandum, & subdit duas limitationes, prior est, *nisi fuerint valdè impares*: posterior verò: *Idem dicendum de eo casu, quo promissio fuit vera, & ex animo facta, sed probabile esset quod ex matrimonio eam consequuturo grande aliquod scandalum nasceretur.*

170 *Cardinalis de Luca de matrim. disc. 8. nu. 11. & seqq.* agens de justa causa solvendi sponsalia *n.* 17. concludit: *Quoniam ubi ratione inæqualitatis, scandalum in Civitate, vel in cognatione, seu aliquod dedecus familiæ, vel Domui resultat adhuc dicitur justa causa ex deductis per Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 14. n. 3. & 4. apud quem concordantes.*

171 *Joannes Gutierez de Juram. confirm p. 1. cap. 51. n. 4. post medium, & lib. 1. quæst. Canonic. cap. 20.* præcipuè *num. 23. & de matrim. cap. 4. n. 3.* ibi *Valida sunt sponsalia de futuro &c.* num. autem 4. *superior tamen sententia limitanda est, nisi scandalum magnum ex eo matrimonio timeretur, nam virtus justitiæ obligare non potest ad actum, qui sine peccato adimpleri non potest, sed contrahere matrimonium cum magno illo scandalo est aperte lethalis culpa, quia notabiliter charitas Proximi læditur, dissolvitur parentum pietas, & cognatorum amicitia:* Ergò &c.

172 *Gonzalez Tellez in 4. decretal. super C. Præterea il ... de sponsal. n. 8. sed ego puto non esse discrimen constituendum in sponsalibus sive juratis, sive non, semper namque sponsus compellendus est adimplere, nisi quando aliis ex circumstantiis judex prudenter arbitretur gravia mala timeri, & scandala.*

163 *Franciscus Zypaus Respons. tom. 1. lib. 4. de divortiis respons. 3. n. 4. in fin.* quamvis scribens ad opportunitatem pro tuenda Virgine turpiter decepta, quam contendit non fuisse imparis conditionis respectu viri; adhuc fatetur ex communi DD. *Inequalitatem contrahentium obsistere, quando ex inæqualibus nuptiis, scandala, odia, similiave incommoda oritura sint, qualia evitare jubeat charitas, & quæ sine peccato mortali admitti vix possint & idem consult. Canon. lib. 4. de sponsal. tit. 1. n.* 18.

174 In terminis amplioribus idem tradidit *Felin. cons. 26. ex eo quia contrahere sine consensu patris est contra bonos mores omnium; item ex eo quia subest scandalum,* putat subesse justam causam solvendi, ne dùm sponsalia, verum etiam matrimonium ratum, ubi adsit magna natalium disparitas.

175 Et pluribus citatis *Illmus. de Zaulis*

 tom. 1.

tom. 1. observat. ad statut. Favent. Rubr. 26. n. 40. lib. 4. ubi ex *del Bene* firmat impedienda talia matrimonia *etiam post contracta sponsalia.*

176 *Pignatell. consult. 11. tom. 4.* alias cit. n. 1. ibi ,, Respondeo, Judicem posse tuta con-,, scientia, impedire tale matrimonium, ,, idque etiamsi sponsalia fuerint juramento ,, confirmata, quod multæ rationes omninò ,, persuadent &c. ,,

177 Superfluum ducimus Civilis Juris Interpretes hic congerere; passim enim clamant ejusmodi sponsalia esse contra bonos mores, pertubare pacem Reipublicæ, regimen invertere, atque ex illis non nisi jurgia, adulteria sæpius etiam homicidia promanare, unde deducunt vel fuisse invalida, vel esse dirimenda, imo & à Parentibus solui posse quamtumvis fuerit additum juramentum; ad rem *Donat. Anton. de Marin. tom. 2. lib. 2. resol. quotid cap. 132. n. 7. Didacus Perez ad l. 1. Tit. 1. lib. 5. ordinam; Pascal. de patr. potest. p. 2. cap. 5. præcipuè num. 21. Ludov. Engel. Jur. Can. tom. 3. lib. 4. tit. 2. n. 11. Costa de facti scient. & ign. dist. 40. cent. 2. in responso ibid. impresso à nu. 31. & per tot.* ac reliqui quos dedimus in *resolutione 2. dubii.*

178 Ineluctabile assertæ veritatis fundamentum in eo situm est, quod neque promissio obligat, neque Juramentum illius obligationem denovo inducit, vel auget, si opus promissum, quod à *Theologis* nuncupatur promissionis objectum, jungitur cum peccato, & vergit in interitum salutis æternæ. Non utique tenetur quis adimplere, quod jurato promisit, si illicitum sit, & contra bonos mores, neque sub inani prætextu vitandi perjurium valet peccatum effugere, quod in opere promisso completur.

179 Hinc trita illa axiomata: *In malis promissis rescinde fidem, impia enim est promissio, quæ scelere adimpletur,* quod ex *Isidoro* descripsit *Gratian. decret. can. in malis 23. q. 4. & can. non semper eadem, ex D. Ambros. non semper promissa omnia solvenda sunt;* Quæ itidem verificantur in promissionibus juratis, etenim: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, cap. non est obligatorium de regul. jur. in 6.* Idque quam plurimis authoritatibus, & exemplis ex Sacra Scriptura, Conciliis, ac Sanctis Patribus confirmat *Gratiam. decret. caus. 22. q. 4.* per tot. & aperte docuit *septima Synodus generalis,* cujus verba haves *in can. Actione ead. caus. q. 4.* Ratio autem perspicuè exprimitur in *cap. quanto de jurejur.* Ibi *Juramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum &c.* cum juramentum ut esset vinculum iniquitatis non fuerit institutum. Quod ita certum est, atque indubitatum, ut *SS. Patris* per excessum dixerint potius esse pejerandum, quam pro facto juramento in aliud crimen divertere *can. si aliquid 22. q. 4.* ac melius esse perjerare, quam servare Sacramentum in operibus illicitis *can. Actione. ead.* In proprietate autem sermonis nequit dici perjurium inobservantia rei juratæ, sed potius juramentum ipsum in confirmationem rei minus honestæ interpositum quod præclarè docet *S. Thomas 2. 2. quæst. 98. art. 1. ad primum* ibi .. *Quocumque enim modo quis jurat illicitum ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est ad hoc quod contrarium faciat.* Consonat *S. Bonaventura in 3. dist. 39. art. 1. q. 2. in conclus. tom. 5.* & latè tradunt *Suarez tom. 2. de Relig. tract. 5. de Juram. lib. 2. cap. 14. nu. 2. Castropal. par. 3. tract. 14. disput. 2. punct. 6. n. 3.* & Canonistæ communiter quos dabunt *Barbos. super cap. Quanto 18. de Jurejur. Fagnam. super Cap. Sicut de probat. num. 18. & seqq. Petrus Peckius in Comment. ad regul. 58. Jur. Canon. n. 1. & 6.*

180 Hæc omnia, ut optimè congruant promissioni nubendi, quamvis centies Sacramento firmatæ, si jurans, vèl fuerit filius familias, qui inconsultis aut juste contradicentibus Parentibus nuptias inire promiserit, vel quisquis fuerit, qui personæ indignæ se copulare juraverit, itaut ex matrimonio sanguine junctorum injuria, & familiæ totius grave dedecus certò sequuturum depræhendatur, ad evidentiam usque deducitur recolendo, quæ de hujus generis indignis connubiis ex communi *DD.* calculo in 2. *Dubio* latè tradidimus, & comprobavimus. Siquidem, cum dubio procul tales nuptiæ sine gravissima, ac multiplici læthali culpa perfici nequeant; cumque *juri naturali, Divino, Canonico, ac civili* multifariam opponantur, quicumque illas audet juratò asserere, pejerat in promittendo, quia jurat id, quod vitare omni jure tenetur. Tantumque abest ab eo ut obligetur servare promissum, quin potius ad illud frangendum, pietate, justitia, charitate, ac religione compellatur, ne *Deum* velit confirmatorem impietatis, scandali, Sacrilegii cæterorumque criminum, qui in præfatis nuptiis toties edmitti satis clare concludunt authoritates, & momenta rationum in præmissis *dubiis* cumulata. Absit omninò, ut hujus generis sponsalia *Deus* approbet, aut illis sui Testimonii robur adjciat; Ad rem *Card. Bellarm. tom. 2. controv. de matrim. lib. 1. cap. 20. vers. sic igitur. Si tantum ad explendam libidinem temere sine Consilio Parentum, Conjugium ineat; non erit Auctor Deus, sed Diabolus ejus conjugii.*

181 Itaque vel dicendum indignas nuptias omni culpa vacare vel concludendum sponsalia atiam jurata in casu nullam parere obligationem. Prius vetat unanimis Theologorum, ac Juris interpretum sententia; Verbum Dei, Sacri Canones, Leges Civiles, improbant, perpetuo detestantur: Igitur in sensu veritatis affirmandum, nec licite, nec valide sæpe dicta sponsalia contrahi, atque Sacrilegè Juramento firmari; quod si incaute contracta impie jurata fuerint, recolenda, quæ de simili Juramento scribebat *S. Ambros. lib. 3. de offic. cap. 12. n. 76. tolerabilius est promis-*

mis-

missum non facere, quam facere quod turpe sit: Profectò instantibus ut sacrilega sponsalia adimpleantur improperandum verbis *S. Augustini tom. 5. edit. Paris. Serm. 307. Inter lascivias temerè juratur, & impiè quod juratur, impletur.*

182 Exinde manifestè reiicitur quorumdam dictum, qui agnoscentes quod filiusfamilias peccet ineundo sponsalia cum persona inæquali, affirmant nihilominus, eundem non peccare, si adimpleat: Utpoté quia præstat id, ad quod ex Justitia tenetur. Hoc primus asseruit *Molina tract. 2. de just. disput. 271. n. 4.* ex parte sequitur *Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 14. n. 2.*

183 Corruit de se hoc assertum; Namque unica ratió adstruendi peccatum in contractu sponsalium præcisè eruitur à malitia, quæ inficit matrimonium per illa promissum: Siquidem nulla suppetit specialis prohibitio præfatorum sponsalium, sed tota, quanta est ipsorum inhonestas, trahitur à perfidia matrimonii, ad quod præparant; neque enim est assignabilis casus, in quo promissio rei licitæ sit illicita, nisi cum specialiter fuerit interdicta promissio, dum res ipsa non prohibetur, quod totum non cogimur aliunde probare, cúm dissertis verbis ab iisdem *Molina, & Sanchez* declaretur. *Puella nobilis* (sunt verba *Molinæ* loco cit.) *quæ malefacit sponsalia contra voluntatem patris cum ignobili contrahendo, eo quod executio non possit esse sine scandalo aliorum, & dedecore ipsius puellæ:* Eadem verba transcripsit *Sanchez disput. cit.* Quænam verò excogitari potest executio sponsalium, nisi contractus matrimonii, qui proinde ex adversariorum verbis non valet perfici sine scandalo? Ex ipsorum igitur confessione habemus matrimonium esse illicitum Puellæ, nisi velint licere opus, quod sine scandalo nequit executioni mandari: Ex quo ulterius sequitur evidenter promissum de tali conjugio nullam obligationem admittere, aliter admitteremus, consurgere obligationem Justitiæ ad exequendum opus per se scandalosum, quod, absurdissimum esse, tota eadem disputatione tradiderat, immemor postea sui dicti idem *Molina;* qui præcipue *n. 5.* sic habet: *Etiam nulla sunt ea promissio, aut pactum, quæ idcircò sunt contra bonos mores, quod manifestam tribuunt peccati occasionem, vel præjudicium afferunt, facilevé afferre possunt, moribus, quos esse expedit in bene instituta Republica.*

184 Hæc si vera sunt, qua ratione verum erit, promissionem conjugii, cujus executio non potest esse sine scandalo, quoque nihil perniciosius Reipublicæ contingere potest, irritam non esse, & vel minimam parere obligationem?

185 Agnovit *Sanchez* inevitabilem absurditatem hujus consequentiæ, ideoque *n. 3. cit. disp. 14.* limitavit *Molinæ* dictum his verbis: *Hoc tamen limitandum est, nisi scandalum magnum ex matrimonio timeatur: quia virtus justitiæ obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest; sed contrahere matrimonium cum magno illo scandalo est aperte lethalis culpa, cum notabiliter charitas Proximi lædatur, dissolvatur Parentum pietas, & Cognatorum amicitia &c.* At quivis facilè depræhendit, quod ratio limitationis manifestè evincit assertæ conclusionis falsitatem. Namque semel admisso inconcusso illo principio, quod nempè nulla possit subsistere obligatio justitiæ ad præstandum actum, qui sine peccato impleri nequit, necessariò affirmandum erit, nulla sponsalia subsistere, quæ, Parentibus justé renuentibus, contrahunt, maxime dum respiciunt matrimonium cessurum in infamiam familiæ, ac propterea quod sit occasio odii, detractionum, cæterorumque criminum, quæ sæpius enumeravimus.

186 Totum hoc paucis, sed perspicuis verbis respondit *Sum. Pontifex Alex. II.* relatus *ab Juone Carnotensi p. 9. Decreti de incest. copul. cap. 37. De juvene, qui juramento se obstrinxerat ducere in Uxorem suam Concubinam,* affirmat, fuisse Reum perjurii, dum promisit, quia juramento spopondit, quod non poterat licitè adimplere: *Juraverat enim,* inquit, *eam in matrimonium ducere sponsus: Peccator iste notatur perjudicio, quia quod observare legaliter non potuit sine judicio Parentum, temerè jurare præsumpsit.*

187 Augetur maxime robur argumenti ex eo, quod nulla inducitur obligatio in promissis etiam juratis, nedum quando opus promissum separari nequit á lethali culpa, verum etiam dum secum trahit peccatum solummodo veniale. Veritas ista cunctis Catholicis comperta est, quin & ex ipsis terminis innotescit; repugnat namque peccatum quantumvis leve cadere sub præcepto, nec valet concipi, ut qui simul obligetur præstare id, quod aliunde vitare debet, utpote contra rectam rationem, & à *Deo* vetitum: Concordant itaque inhoc principio *Theologi,* & *Canonistæ. S Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. in §. Respondeo ante fin. vers. si vero sit quid & §. ad 1. in fin. & §. ad 2. S. Bonav. in 3. dist. 39. art. 3. q. 3. Late Suarez tom. 2. de Relig. tract. 5. de juram. lib. 2. cap. 15. Sanch. de Matrim. lib. 1. disput. 32. n. 1. Card. Tolet. Instr. Sacerd. lib 4. cap. 22. n. 2. vers. 1. est. Jacob. de Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 18. n. 1.*

188 Et ne quis autumet, hunc esse scrupulum *Theologorum,* quem liceat contemnere in Foro exteriori, fas erit adnotare, eumdem esse unanimem sensum omnium *Canonistarum:* Optime *Felin. super cap si verò de Jur. ex Abb. Joanne Anar, Imola, Butr. & Archid.* tradit n. 4. quod *pactum includens peccatum veniale non tenet,* & subdit: *Ista revera sunt notanda ad irritanda mille juramenta, licet venialia sint plurima.* Deducunt autem hanc veritatem ex *Cap. quamvis de pact. in 6.* ubi legitur juramentum servandum, *cum non vergit in æternæ salutis dispendium* juncto *cap. si vero 8. de*

jur. jur. in quo habetur, *nisi tale fuerit juramentum, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ.* Notant autem discrimen inter has voces *interitus*, *& dispendium* in eo reperiri, quod *interitus* significet mortem animæ, quæ per lethalem culpam inducitur; *dispendium* vero quodvis etiam leve significat detrimentum, *sic Joannes Andræas in cap. quamvis cit. nu.* 3. ibi: *Constat, quod interitus sonat in mortem, dispendium in damnum etiam parvum,* ex quo infert: *quod si quis juraverit facere aliquod veniale, illud juramentum servare non tenetur, licet possit non vergere in interitum salutis æternæ,* pro quo est optima *Glos. super can. si aliquid il primo caus.* 22. *q.* 4. quam allegat *Peckius in Comment. ad reg.* 58. *jur. num.* 6. *ampliat* 3. & pluribus relatis *Gutier. de juram confirm. p.* 1. *cap.* 6. *n.* 15. ubi addit idem procedere quotis peccatum veniale esset tantummodo ex prohibitione juris positivi.

189 Jam redeundo ad sponsalia Filiorumfamilias, quibus reverentiam, & honorem Parentibus *jure naturali, & Divino* debitum tantopere violari compertum est, quibus item Consanguineorum decori, ac Paci inevitabile detrimentum afferri luce meridiana clarius aparet: Quisnam cordatus Vir, quisnam non prorsus immemor pietatis, audebit negare, quod ad minimum venialiter in iis adimplendis peccetur? Licet ne dubitare quin leve saltem scandalum suborturum sit? Quod saltem leviter lædatur Charitas? At hoc sufficit, ut irrita, & illicita censeantur, ut quavis obligatione affirmentur vacare: Id sequitur manifeste ex communi *Theologorum*, & *Canonistarum* doctrina, id deducitur ex *Sacris Canonibus* citatis, quibus docemur indubitati Juris esse, quod omnis promissio, etsì Sacramento fuerit confirmata, dùm citra Venialem Culpam nequit adimpleri, neutiquam obliget ad sui implementum; ac irrita à suimet initio fuerit.

190 Clarius adhùc evincitur inefficacia sæpe dictorum Sponsalium, & levitas Juramenti, seu potius gravitas periurii adhiberi soliti pro illis inutiliter confirmandis: Quantumvis enim omninó laxeremus habenas libertati Sponsalium, ac connubiorum, ac contra Jura, rationem, & authoritatem á Veniali quoque Culpa indigna Conjugia absolveremus: Admisso, inquam, hoc absurdissimo supposito, non ideo recedendum foret ab assertione firmata; quod scilicet regulariter, & ut plurimum irrita censenda sint sponsalia indigna; Neque ad standum promissis urgeat additum jusjurandum: siquidem duplex suppetit principium, alterum in jure expressum alterum experientia certum, ac ab omnibus, etiam iis, qui ultra modum, & rationem nituntur ampliare libertatem in nuptiis contrahendis, absque dubitatione admissum, quibus demonstrative deducitur, præfata sponsalia non subsistere. Principium juris est: Promissum etiam juratum, & individualiter sponsalia, ex quibus juste timeatur pravus exitus, non esse obligatoria. Communis autem conclusio experientiæ consona fert; sponsalia contracta inter impares, vel invitis Parentibus, semper aut sæpe sæpius vergere in exitum deteriorem: Itaque absque dubio affirmandum, illa vel semper, vel plerumque nullum parere debitum servandæ fidei perperam sub juramento promissæ.

191 Sane prior illa propositio expressè traditur per *Gratiani decret. in Can. Si aliquid il primo Caus.* 22. *quæst.* 4. *si aliquid fortè Nos incautius jurasse contigerit, quod observatum pejorem vergat in exitum, libere illud consilio salubriore mutandum noverimus*; Eadem verba repetita leguntur *in Can. Si aliquid il* 2. *ead. ex Decreto Soteris Papæ* Verbum autèm *mutandum* interpretatur *Cardinalis Turrecr.* ibi *n.* 5. *idest non adimplendum, seù non faciendum, sed veniendum contra Juramentum:* Et enumerat modos, quibus Juramentum vergit in pejorem exitum, etiam dum non juratur opus mortale, vel veniale, sequens *Archidiac. par.* 1. *decretal. supèr eod. Cap. n.* 2. qui eandem docet *super Cap. Quamvis de pact. in* 6. *n.* 4. *& Joannes Andræas ibi n.* 1. Optimè *Felin par.* 2. *decretal. super Cap. Si verò de Jur. Jur. n.* 5. Ibi: *Idem dic*
„ de Juramento vergente in pejorem exitum, &
„ *n.* 7. ibi: Et per hoc apparet, non esse sumen-
„ dum argumentum à contrario sensu ex isto
„ Textu, quod omne id, quod potest servari si-
„ ne interitu salutis æternæ debeat servari, si est
„ juramentum, Imò etiam si esset contra bonos
„ mores, naturales non ligaret &c. & claré te-
„ nuit *Glos. in Cap. Si verò cit. Vers. Salutis æternæ*, ubi laté *Abb. n.* 3. 4. *&* 5. Consonant *Theologi*, eamdem regulam ut certam supponunt *Magister in* 3. *dist.* 39. & ibi *S. Bonav. art.* 3. *quæst.* 3. *in conclus. S. Thom.* 22. *quæst.* 89. *art.* 7. *in resol. & ad* 2. *Sotus de Just. lib.* 8. *quæst.* 1. *art.* 7. *Jacob. de Graff. dec. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 1.

192 Et in propriis terminis sponsalium juratorum idem deducitur *ex Cap. Requisivit de Sponsal.* ubi statuitur neque injustè repugnantem reddere juratam fidem cogendum esse,
„ & pro ratione adducitur: Quia coactiones
„ solent difficiles exitus habere, & ibi *Glos.*:
„ Nota quod Ecclesia dispenset hic contra Ju-
„ ramentum propter rationem, quæ hic reddi-
tur. Et dubio procul Ecclesia semper abhorruit à Conjugiis, quæ deterior exitus videtur sequuturus: Sic in *Cap. Præterea il* 2. *eod.* ibi: *Ne forte deterius inde contingat*, & in Cap. Cum locum. eod. *Ne sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire.* Quapropter præfatam regulam communem sententiam *DD.* sequens constanter amplexa est *Sac. Rot.* ut quoties malum aliquem exitum prospexerit timeri nedúm abstinuerit à coactione, verúm addidit, justam subesse Causam solvendi sponsalia etiam jurata, imò quoquè impediendi matrimonium: Utrumque perspicuè docuit in *decis.* 437. *cor. Coccino*, ibi *num.* 3. *Hæc justa videtur causa, ut recedatur á sponsalibus, & matri-*

mo-

„ monium impediant, ne matrimonium infælicem „ exitum habeat: Idemque habetur in decisione super eadem causa cor. Pamphil. la 96. præcipuè n. 6. ubi refert doctrinam Collect. in cap. 2. vers. Credo tamen quod Ecclesia de Sponsal. scribentis levissimam Causam sufficere propter infælices exitus, & Adden. ad eand. Decis. n. 10. legitima quoque causa reputaretur periculum mali exitus matrimonii, & allegat dec. 374. n. 7. cor. Celso, & aliis collectis Rot. dec. 207. par. 1. rec. n. 9. ibi: Siquidem ut plurimum exitus parùm fœlices sortiuntur, & dec. 19. par. 10. rec. n. 45. ibi: Ulterius constat de maximo infœlicis exitus timore casu; quo sequatur tale matrimonium; ac plurimi collecti per Paul. de Rub. in Adnot. ad dec. 431. par. 4. rec. to. 2. n. 71. & 79. & novissimè coram Pirovano in Romana Sponsalium 9. Febr. 1629. §. Quia in fine, & in Albanen. Sponsalium super Censuris 15. Dec. 1710. §. Quamobrem, cor. R. P. D. Ansaldo, confirmata 26. Junii 1711. cor. R. P. D. Scotto.

193 Superest modò inspicere, an liceat sperare fœlicem exitum ex indignis Nuptiis, quas sibi, Parentibus invitis, totaque familia renuente, filiifamilias parare non erubescunt. Piget equidem rem adeò per se manifestam, quamve quotidiano discimus experimento plurimis adductis Testibus comprobare, nihilominus nonnullos saltem cogimur proferre, ne quid minimum videamur arbitrario diffinire: Audiamus itàque quid loquantur.

194 *Paul. Rub. in Adnot. cit. ad dec. 431. par. 4. tom. 2. recen.* Quamvis acerrimum se præbeat Defensorem obligationis, ortæ ex sponsalibus etiam inter impares, compellitur veritatem fateri *n.* 83.: Matrimonia enim plerumque „ infœlices exitus habere solent, quando inter „ impares contrahuntur. *Menoch. consf.* 385. *n.* 6. „ super hoc exempla infinita adducere possem, „ & *n.* 86. subdit: Sicuti quoque infaustos exi- „ tus habere solent illa matrimonia, quæ inter „ amore excæcatos contrahuntur, ut notum est. *Cened. in Collectan. Jur. Can. ad Cap. Veniens de Sponsal. n.* 5.

195. *Gutierrez Canon. quest. lib.* 1. *cap.* 20. „ *n.* 17. ex hujusmodi matrimonio Filii cum „ indigna contrahentis summa discordia inter „ Patrem, & Filium induci posset n. 18. quia „ verò dissidium inter eos, qui se amore obcæ- „ cati ducunt facile exoritur, matrimoniaque „ infœlicem ex eo exitum habent, sicut & quæ „ coactione fiunt, & n. 20. quæ sanè Causa ra- „ tionabilis est, ut recedatur á sponsalibus, at- „ qué ita matrimonium impediatur &c. Pergit deinde totum confirmare rationibus, & exemplis.

196 *Barbosa in Collect. super* 4. *decretal.* „ *cap.* 17. *Requisivit n.* 6. Nuptiæ coactæ malos „ exitus habere solent. *Et in fin.* id enim ple- „ rumque contingere solet, quando inter impa- „ res contrahuntur, & super *Cap. Veniens* 13. „ *il* 1. *eod. n.* 5. matrimonium inter amore excæ- „ catos, ut plurimum habet infœlicem exitum.

197 *Donat. Anton. de Marinis tom.* 2. *lib.* 2. „ *resol. quotid. cap.* 132. *n.* 3. etiam matrimo- „ nia hæc, dum secretò celebrantur, odium Pa- „ rentum in Filios, dissentiones inter Consan- „ guineos, cæteraque magni ponderis mala „ oriuntur.

198 Et ne longiùs procedamus pleno ore testantur utriusque Juris DD. quos lato, & erudito Calamo congerit *Tiraquell. de leg. Con-* „ *nub. l.* 5. *à num.* 20. Ibi: Æqualitas est Mater „ Concordiæ; Contra inæqualitas odii, dissi- „ diique parens est: quod exemplis, & rationibus ex Philosophiæ, ac Juris principiis petitis abunde confirmat *usque ad n.* 31.

199 Ex recentioribus testantur *Pignatell. tom.* 4. *consult.* 11. *Illustrissimus de Zaulis super Stat. Faven. lib.* 4. *Rubr.* 26. *n.* 41. & *seqq.*

200 Præclaré autem eamdem Veritatem docuit *Rota dec.* 19. *par.* 10. *recen. n.* 59. ibi: „ Matrimonia enim infœlices exitus habere so- „ lent, quando inter impares contrahuntur.

201 Quod usque adeò verum antiquioribus *Canonistis* visum fuit, ut censuerint, disparitatem istam justam afferre Causam, ut Summus Pontifex solvat Matrimonium ratum, ut citatis *Felin. Soccin. Dec.* aliisque, colligit *Menoch. tom.* 1. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 10. *n.* 39. „ & 40. Propterea scilicet quia discordia, „ & pravus exitus magnopere in Nuptiis inæ- „ qualibus timeri debeant.

202 Liceat ex plurimis, hoc idem testantibus *Theologis*, paucos aliquot adducere.

Sanchez, qui cæteris acriùs obligationem adstruit sponsalium indignorum *lib.* 2. *disp.* 16. *n.* 2. luculentum præstat Testimonium Verita- „ tis ibi: Quando contrahentes sunt notabili- „ ter conditione impares, & affectione cæca „ ducti ineunt, matrimonium; autumat subes- se justam causam solvendi matrimonium ratum, & subdit dicens: Ratio est, quia matri- „ monium ordinatur ad mutuam amicitiam, & „ concordiam; Nihil autem magis mutuæ ami- „ citiæ, ac benevolentiæ quàm Conjugum dis- „ paritas adversatur: Item quia experientia „ teste, imparia Connubia infœlices exitus habent: Et plura prosequitur, quæ legere non pigebit: Unum ex nostro addimus: Si hanc justam causam censet pro solvendo matrimonio jam contracto; Cur non sufficiat ad obstandum, ne contrahantur?

203 *Bossius* & ipse inter libertatis assertores nulli secundus, nequé abnuit, veritatem profiteri sæpius *cit. cap.* 11. *n.* 87. ubi exponens *Textum Tridentini sess.* 24. *de reform. matrim. cap.* 1. docentis, Ecclesiam justis de Causis detestatam fuisse matrimonia invitis Parentibus contracta, hæc habet: Quamvis dici queat, „ Ecclesiam illa semper fuisse detestatam, quia „ ex talibus matrimoniis frequenter oriuntur „ scandala, & magnæ perturbationes in fami- „ liis, quæ fortasse sunt illæ justissimæ causæ de- „ testationis.

204 *Jacob. Marian. in Candelabro. Mist. tract.* 8. *lect.* 3. ibi: Tertia Causa infausti matri- „ mo-

,, monii est inæqualitas Viri, & Mulieris: Unde
,, frequenter á Deo punitur earum temeritas,
,, cum sint humiles, aut inopes, cum nobili-
,, bus, aut Divitibus inire Matrimonia conten-
,, dunt &c. Nam disparitas conditionis fre-
,, quentes invehit dissentiones.

205 *Del Bene de Immunit. par. 1. cap. 8. dub.*
,, *19. sect. 9. n. 43.* Ad Judicis officium pertinebit
,, cavere, ne contrahantur similia matrimonia
,, (scilicét inter dispares) ex quibus scandala,
,, & infœlices exitus sequi consueverunt.

206 *Adam Optov. de Sacram. Tract. de Ma-*
,, *trim. disp. 1. quæsit. 7. n. 105.* Si inter Parentes
,, Contrahentium odia interveniant, ita quod
,, sé opponant contrahendo matrimonio, pro-
,, pterea sponsalia dissolvi possunt, ac debent, si
,, quidem timendi sunt aliqui infœlices eventus.

207 *Reginald. in praxi pœniten. tô. 2. lib. 31.*
n. 24. de Filiis contrahentibus matrimonium,
invitis Parentibus, ait ,, Imò sæpè esse morta-
le ob scandala, & alia mala, quæ ex taliter
,, contracto matrimonio oriri consueverunt.

208 Præclarè *Michael Salon. in 2. 2. D. Thom.*
quæst. 5. de Domin. art. 5. tit. An filius temerè
contrahens concl. 1. in fin. ,, Hujusmodi matri-
,, monia regulariter gignunt scandala, inimi-
,, citias, perturbationes, & lites in Republica,
,, inter Affines, & Cognatos utriusque Partis,
,, si Personæ sint nobiles, vel saltem in domi-
,, bus Parentum, si sint infimæ sortis: & post
,, pauca addit, contrahunt multi turpiter, &
,, indecenter cum maximo damno societatis
,, humanæ, sicut videmus accidere, quando si-
,, milia matrimonia contrahuntur maximè in-
,, ter Nobiles.

209 Denique, cæteris omissis, non licet
præterire perspicua verba *Molinæ*, qui præ cæ-
teris indigna sponsalia formidat improbare:
Is nihilominùs *Tom. 1. de Just. Tract. 2. disp. 176.*
vers. Contrariam sententiam circ. med. sic loqui-
,, tur: experientia testatur, eos, qui itá contra-
,, hunt, solere postea non rato dolere, quod itá
,, contraxerint, neque similia matrimonia exi-
,, tum prosperum habere consueverint: Insuper
,, affirmat; hujusmodi matrimonia non contrahi,
,, nisi cum magno suo proprio, suorumque Pa-
,, rentum spirituali, & temporali damno, ac
,, cum perturbatione, & dedecore Reipublicæ.
Ea videlicet est veritatis conditio, ut Adver-
sarii quoque Testimonio confirmetur.

210 Reassumendo iterùm vim argumenti,
sic rem configimus. Sponsalia quamtumlibet
jurata vel ab ipso principio non obstringunt,
vel veniunt omninò solvenda, quandocum-
que ex adimplemento deterior exitus Jure
formidatur. Hoc est principium Juribus, ra-
tione, authoritate stabilitum. Atqui ex spon-
salibus, invitis Parentibus, maxime cum Per-
sona indigna contractis: plerumque, frequen-
ter, ut plurimum, deterior, ac infœlix exitus
oriri consuevit: Hoc experientia quotidie
comprobat, *V. I. Interpretes, Theologi* omnes
fatentur; Ipsimet Adversarii ultrò concedunt:
Igitur regula est, hujus generis promissa,
quamvis Juramento firmata nihil obligare,
quodque illorum executio ut plurimum, ple-
rumque debeat impediri.

211 Quod, totum efficaciter, suadetur ex
alio theoremate communiter admisso, atque
Sacrorum Tribunalium constanti Praxi confir-
mato: Quod scilicét sæpe dicta sponsalia, nec
in vim Jurisjurandi cogant, ut impleantur, si
supervenerit gravis Parentum indignatio, &
multo magis si filios (juste, vel injuste nil in-
terest) sua Hæreditate privare comminentur.
Ita tenuit *Rota in Tullen. prætensi Matrimonii*
dec. 1258. cor. Seraphino in cujus *margine* plures
similes *Decisiones* allegantur; & in alia simili-
ter *Tullen. coram Peña 13. Maii 1596. quæ est*
la 517. par. 1. cor. eod. quamque per extensum
adducit *Boss. de contract. matrim. cap. 11. n. 97.*
& cum illa tanquam magistrali procedi dixit
Card. de Luca de matrim. disc. 8. n. 10. & 11. no-
tans, hanc justam esse causam, ut sponsalia dis-
solvantur, & in terminis fortioribus *Boss. loc.*
,, *cit. n. 97.* scripsit, quod ob timorem probabi-
,, lem magnæ indignationis, & maledictionis
,, Parentum tali matrimonio contradicentium
,, hæc sit justa causa, ob quam Prælatus non de
,, bet, Parte instante, cogere ad implenda spon-
,, salia, sed potiùs (Nota) teneantur sponsalia
,, dissolvere, & rescindere: & articulo maturiús
discusso tenuit *Rota dec. 19. n. 58. par. 10. recen.*
& in Viennen. prætensorum Sponsalium 12. Ja-
nuarii 1705. §. Quinimmò cor. Reverendiss. Kau-
nitz, & in Comen. Sponsalium 10. Junii 1705.
§. Hanc autèm justam, cor. Reverendiss. Molinæ.

212 Porrò ex hoc duo resultant pro verita-
te, quam tuemur, validissima argumenta.
Unum scilicet â fortiori: Quoniam si Judex
tenetur solvere sponsalia ob metum indigna-
tionis Paternæ erga filium, & amissio tém-
poralis lucri est sufficiens causa, ne jurata in
Sponsalibus fides servetur: Quanto magis te-
nebitur sponsalia solvere, dùm ex illorum im-
plemento, innumerata Peccatorum, scandalo-
rumque series in DEI offensam, & animarum
ruinam agnoscitur sequutura.

213 Insuper argumentabimur velut á prio-
ri. Stante gravi indignatione Parentum, Fi-
lius non obstringitur vi sponsalium, á quibus
licet recedere, quæve Prælatus solvere potest,
ac tenetur: Ergò Filiifamilias non valent se
excusare, neque á culpa indignè nubentium,
neque à pæna sub prætextu Sponsalium, quæ
habentur, ac si nunquam præcessissent, dum ob
præfatam Causam ipsorum vinculum non per-
durat. Et mirum sanè foret, si liberum foret
Filiis, sivé cum præjudicio Sponsæ à sponsali-
bus resilire, sive cum injuria Parentum, & Fa-
miliæ infamiâ sponsalia substinere; Quodque
Prælatus teneretur, arbitrio filii, eundem
absolvere, si temporale lucrum prosequi sta-
tuerit; vel favere ut Sponsalia exequatur, si
Concupiscentiæ potiùs morem gerere ei pla-
cuerit, contemnendo quidquid in ipsiusmet
filii, cæterorumque Spiritualem ruinam ex
illius effræni libertate, fore vt contingat, ma-
nifestissimé depræhendit. 214 Tan-

214 Tandem illuc redeundo, unde exorsi sumus. Inconcussi Juris est, quod Sponsalia sint irrita quoties Personæ spondentes non valent licitè contrahere matrimonium. Veritas ista apud omnes in confesso est, nec de ea audent dubitare illi quoque, quorum interest libertatem in matrimoniis ad scrupulum usque contueri. *Quia*, sunt Verba *Francisc. Amic. Tom. 9. disp. 31. n. 1. in fine*: Cum Sponsalia sint promissio ex Justitia obligans ad matrimonium futurum contrahendum, nullaque illicita promissio possit Promissorem ex Justitia ad promissum servandum obligare, quotiescumque matrimonium est illicitum, etiamsi sit validum, invalida erunt sponsalia. *Et Dicastillo tom. 3. de Sacram. tr. 10. de Sponsal. disp. 1. dub. 31. n. 432.* Generaliter loquendo qui nequit contrahere licitè etiam nequit valide promittere, neque enim valet promissio, quám promittens implere non potest licitè, nulla enim promissio rei illicitæ valet, aut obligat. Disertius pro casu nostro *Robert. Konig. super 4. Decret. Tit. 1. de Sponsal. §. 6. n. 24.* Materia, seu objectum Sponsalium est Matrimonium licitum, dixi licitum, enim verò valide promitti nequit nisi per se licite contrahi possit. Nam etiam juxta legitimas Sanctiones pactum turpe, aut impossibile de Jure, vel de facto nullam obligationem inducit. Rursum Filium familias ducere Uxorem Parentibus ex justa Causa reluctantibus, & inire matrimonium indignum cum Familiæ dedecore, & Consanguineorum injuria illicitum perpetuo est, quippe quia adversatur *Juri naturali, Divino, & Ecclesiastico*: Itaquè nulla Sponsalia valent, nulla ad sui executionem obstringunt semper ac respiciunt matrimonia istius modi circumstantiis dehonestata.

215 Hactenus in abstracto de Sponsalibus loquuti sumus, modo non tædebit unum, vel alterum Causam afferri, atque audire quid super ipsis Consulti *Theologi* responderunt.

216 *Lessius super 2. 2. D. Thom. in Auctario Verb. Sponsalia cas. 4.* sic factum enarrat: Puella Nobilis sexdecim annorum cuidam nobili Adolescenti, sed inferioris fortunæ, hac forma Verborum se obstrinxit: Ego N. promitto Domino N. jurans per SS. TRINITATEM per Sancta DEI Evangelia &c. me nunquam alteri nupturam, eumque accepi, & ex nunc accipio in Maritum, etiamsi nostrum matrimonium per multos annos non sequatur, si forte ejus Parentes vel mei id vellent impedire. Nil solemnius dici potest pro Sponsalibus confirmandis. Subest multiplex formula Juramenti. Prævidenturque si fuissent occulta possent defectum Intentionis arguere. Non urget disparitas Natalium, cum affirmetur Adolescens eque nobilis, solumque divitiis impar asseratur. Adhuc tamen *Laudatus Author* respondet primo attenta Parentum justa aversione locum esse dispensandi in Sponsalibus, & Jurejurando; secundo his Verbis *sub n. 11.* Imò probabile est in tali casu non opus esse dispensatione, quia justitia non potest obstringere ad id, quod sine peccato fieri nequit; Quale est matrimonium cum Proximorum scandalo, & Parentum gravi, & justa indignatione.

217 Similem proponit Casum *Georg. Gobat to. 1. Experient. Theolog. Tract. 16. Cas. 3.* & absque ambagibus resolvit; ait itaquè: Callimacus honestæ Familiæ, & fortunæ desponsavit sibi Calfurniam Virginem aliquanto honestioris Familiæ: id fecit tamen insciis Parentibus: Ubi rescivit Pater Calfurniæ facta esse Sponsalia, non tantum excanduit summopere, sed serio fuit minatus filiæ, se illam præteriturum in Testamento, nisi nuncium mitteret Callimaco; At cum hæc mittere nollet, adivit Sedem Episcopalem, postulavitque ut dirimerentur Sponsalia; quia tamen non impetravit, quod petebat, perstitit in proposito exhæredandi Filiam. *Super quo Casu duo efformat dubia.* Queritur primo an Calfurnia potuerit salva Conscientia contrahere illa Sponsalia; Secundo An Parens potuerit agere quæ egit, ad quæ *n. 111.* ita respondet.

Ad primum apparet deliquisse Calfurniam, dum contraxit Sponsalia inscio Parente; Sciebat quippe, vel suspicabatur exoritura mala; nec deerant quibus ipsa apté nuberet.

Apparet secundo non valuisse ejus Sponsalia, quia (Nota) nequibat sine gravi peccato in Parentes inire matrimonium tale.

Apparet Tertio Judicem Ecclesiasticum immeritò tulisse sentenciam pro valore, & obligatione illorum Sponsalium.

218 Plura subnectere exempla supervacaneum foret, cum ista satis sint ad evincendum longe potiorem urgere rationem in casu nostro, dum non agimus de Sponsalibus inter Personas parum disparis Conditionis, sed de Matrimonio contrahendo cum Fæmina, aut Viró indigno, in quo luce meridiana clariùs simul militant omnia absurda, quæ vel divisim sufficiunt ad detrahendum valorem Sponsalibus, sive ad illa solvenda, quæque adigunt Prælatum ut illorum executionem Juris remediis impediat. Siquidem omninò animadvertendum. *DD.* in toto discursu allegatos in enumerandis causis, per quas vel numquam oritur, vel extinguitur Sponsalium obligatio afferre eas sub disjunctione, *sive*, scilicét propter grave in commodum, *sive* propter, injuriam Parentum; *vel* propter scandalum *vel* propter inimicitias; *etiam* propter dedecus redundans in Consanguineos, *aut* propter deteriorem exitum verosimiliter timendum.

Jam vero Nos versamur in Casu, in quo non unum, vel alterum, sed cuncta simul enumerata mala, & facinora regulariter occurrunt, quod satis demonstrasse credimus tertium præmissum dubium pertractantes. Ex hoc autem concursu causarum efficitur, ut quamvis singulæ minus efficaces censerentur, efficacissimè valeant dum copulantur ad vim sponsalium infringendam, ut singulariter ad-

vertit *Gobat. cit. tract.* 10. *Cas.* 8. *n.* 341. ibi: „ Fit quandoque, ut concurrant plures Causæ „ dissolutionis, quarum singulæ, etsi non sint „ sufficientes, universæ tamen sufficiunt, quia „ scilicét faciunt notabiliter difficiliorem con„ tractum Matrimonii. Ratio est quia singula, „ quæ non prosunt, multiplicata juvant.

219 Stabilito firmiter (ni fallor) túm auctoritatum pondere, túm rationum momentis, quòd promissio indigni Conjugii vergens in aliorum infamiam, præcipuè si promittens fuerit Filiusfamilias, idque prestare auserit inscio, vel abnuente Patre; vel ab exordio sit invalida (quòd puto verum) vel saltem venia irritanda, superfluum prorsùs apparet novam instituere quæstionem, utrum liceat Ecclesiæ Præsuli ab executione Sponsalium rebelles filios impedire. Equidem si Sponsalia, si jusjurandum, Matrimonium promissum non valent immutare; neque ex illicito licitum reddere: Si Divinum præceptum de Parentibus honorandis, si charitatis vinculum, si justitiæ debitum non solvunt: Idem juris erit de Matrimoniis, præcesserint necnè Sponsalia, vel juramentum; ac propterea sufficiet recolere, quæ de munere Prælati in decisione tertii Dubii abundé satis cumulavimus. Eó magis quoniam *Theologi, & Canonistæ,* quos retulimus, plerique loquuntur etiam supponendo, quòd Sponsalia præcesserint: Si verò aliorum Testimonium quærat aliquis, plures in promptu habemus, qui Sponsalium meminerunt.

220 *Dicastillo tom.* 3. *de Sacram. artic.* 10. *de Sponsal. disp.* 4. *dubit.* 18. *num.* 180. „ Quamvis „ autem fortè præcesserint Sponsalia: Nihil ob„ stat quominùs impediri possint, quia nemo te„ netur Sponsalia implere, quando indè immi„ net malum, aut scandalum, & ex dictis col„ ligitur posse imò debere Prælatum impedire „ Matrimonium contrahendum à Filiosfamilias „ cum aliqua indigna, si indè prudenter timea„ tur scandalum.

221 *Gobat. Tract. cit.* 10. *cas.* 3. *n.* 106. „ Si ti„ meatur gravis, & diuturna Parentum offensa: „ Si denique grave scandalum: Irrita sunt Spon„ salia, potestque, ab debet Magistratus Eccle„ siasticus impedire meditatum Matrimonium.

222 *Robert Konig. super* 4. *Decret. tit. de Sponsal. n.* 31. *quartus Casus.* „ Si ex tali Matrimo„ nio scandala, & infelices exitus metuendi sin „ quandoquidem virtus justitiæ obligare nequit „ ad actum, qui sine peccato impleri non po„ test: Unde Pontifex jubet in tali casu Judicem „ debere interdicere Matrimonium *Cap. Cum in tua. de Sponsal.*

223 *Pax Jordan. volum.* 2. *lib.* 9. *tit.* 1. *de dispensat. nu.* 268. *Nono. Episcopus impedit Sponsalia secundum terminos Cap. Cum in tua. de Sponsf.*

224 *Ludovic. Engel in* 4. *Decret. tit. de desponsat. Impuberum* §. 2. *n.* 11. „ Unum adhúc no„ tabile placet hic adscribere; quod licet dis„ sensus Patris non invalidet Matrimonium jam „ contractum: Si tamen sola Sponsalia jam con„ tracta sint, & indè ex dissensu Parentum, & „ Consanguineorum, fortè propter inæqualita„ tem, aut aliam Causam magnum scandalum, „ vel alius malus exitus timeatur, possit Judex „ Ecclesiasticus tale Matrimonium prohibere, „ & Sponsalia irritare, cúm virtus justitiæ non „ obliget ad actum peccaminosum.

225 Egregiè *Raphael Adversa de matrimon. quæst.* 8. *sect.* 15. §. *Et quidem: Si ob notabile scandalum non erat ei licitum cum tali persona conjugari, poterit etiam à Judice inhiberi, ne contrahat,* & §. *seq. Quarè etiamsi ipse nollet recedere (à Sponsalibus etiam Juratis) meritò poterit à Judice ex offficio, vel ad instantiam aliorum, quorum interest inhiberi.*

226 Hoc idem expressa mentione præviæ promissionis tradiderunt *Thom. del Bene de Immunit. to.* 1. *cap.* 8. *dub.* 19. *sect.* 9. *n.* 43. *Ad Judicis Officium pertinebit cavere ne contrahantur. Layman. lib.* 5. *tract.* 10. *cap.* 1. *de Sponsal. num.* 14. *vers. Enimverò. Parentes impedire possunt, ac debent, implorata Judicis auctoritate, ad cujus officium pertinebit cavere ne contrahantur, &c.* ac alii quorum verba supra descripsimus.

227 Huc quoque spectant, quæ tradidit *Riccius in prax. rer. quot. t.* 1. *p.* 1. *resol.* 218. *n.* 4. „ Tertia conclusio inter Causas justas, ac legi„ timas non contrahendi est magna disparitas „ inter Sponsos, puta si unus arat ditissimus, „ alter verò pauper *Paris Cons.* 58. *n.* 37. *vol.* 4. *Cacheran. cons.* 23. „ Item nobilis alter verò „ ignobilis, ut fuisse decisum in Rota Romana „ testatur Cæsart de Grassis in *decis.* 1. *de Sponf.*

228 Perspicué tandem id innuit *Sac. Rota decis.* 437. *cit. cor. Coccino par.* 1. ibi. *n.* 3. *Hac justa videtur Causa, ut Matrimonium impediatur,* ea nempe si infelix exitus timeatur.

229 Neque locus est timendi, quòd vel uriusque spondentis minuatur libertas, aut quod Jus quæsitum per juratam promissionem in minimo lædatur. Frustra clamant nonnulli parum experti Forenses: Perperàm scrupulum ingerunt, vel in officio, vel in scientia Tyrones Confessarii, dúm Judices pulsant, dùm Pœnitentes terrent, ne fides frangatur, ne jusjurandum violetur, ne juri jám quæsito denegetur. Nulla Fidei, nulla Religionis, justitiæ nulla obligatio Sponsalibus indignis suffragatur. Innumera id suadent argumenta ex Juribus ex Auctorem consensu, ex naturali ratione sæpiùs in præmissis dubiis inculcata: Nihilominús vel pauca Testimonia subnectere non abnuimus.

230 Et quod spectat ad libertatem solidissimé respondet *Dicastil.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *de Sponf. disp.* 4. *Dubit.* 18. *n.* 179. „ Neque „ verò censetur impediri libertas Matrimonii, „ quia hæc debet esse citra scandalum aliorum: „ neque etiam censetur impediri, nisi quando „ impeditur ad id, ad quod quis habet jus: Id „ autem non habet filius ad nuptias Patri inju„ riosas &c.

231 *Gibalin. de Usur. t.* 2. *lib.* 4. *cap.* 5. *artic.* 9. *n.* 4. Neque libertatem, quam in Matrimonio „ re-

requirit Ecclesia violant, sed libertatis, quam malè prætendunt, abusum: Neque enim omnimoda libertas requiritur in Matrimonio, alioquin nunquam Judex posset quemquam cogere ad Matrimonium.

232 Fortius argumentatur *Adam Opatov. de matrim. disp. 2 quæst. 18. n. 158.* ,, Nota si contingat quod Pater Sponsalia invita filia ex justa Causa dissolvat, dico quod libertas nubendi non minuitur, sed regulariter perficitur, & ratio est, quia esse liberum ad malum faciendum potiùs est defectus, & imperfectio libertatis.

233 Frustra autem scandalo commoveretur audiens Patrem posse solvere ex justa Causa Sponsalia filiæ, quippe qui hoc Jus Patri decernit quoad Sponsalia etiam jurata ex aperto *Textu in Cap. Mulier 32. quæst. 2.* optimè advertit *Fagnan. super Cap. Tua, de desponsat. Impub. n. 12.* Verba *Textus* sunt: ,, Mulier si quidquam voverit, & se constrinxerit, quę est in Domo Patris sui, & in ætate adhùc puellari existat, si statim ut audierit, contradixerit Pater, & Vota, & Juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eoquòd contradixerit Pater.

234 Respuat igitur Ecclesiasticus Judex impudentium Juvenum instantias, spernat quærelas, nec timeat ubi non est timor Jura violare, quin & respondeat cum *Augustino Epist. 157. nu. 8.* ,, Hæc enim voluntas libera tanto erit liberior, quanto sanior: Quomodò enim libera est, cui dominatur iniquitas? *Et tract. 41. in Joan. n. 8.* Non dicas liber sum, faciam quod volo: Nemo prohibeat á voluntate mea si liber sum. Noli libertate abuti ad liberè peccandum. Erit voluntas tua libera, si erit pia.

235 Minús subsistit alterum quo se recipiunt propugnaculum. Turpiter inquiunt, spoliantur Virgines desponsatę Jure per Sponsalia jam quæsito: Et prorsùs iniquum est, ut Judicis auctoritate tám enormis injustitia fulciatur.

236 Falsum quippe assumitur, dùm ex promissione, quæ sine culpa impleri nequit, Jus aliquod consurgere affirmatur. Id contra rationem, contra Jura, denique communem sensum *DD.* procedere prolixe satis comprobavimus. At detur Adversariis, quod immeritò expostulant. Supponamus ex Sponsalibus præfatis consurgere, quod volunt Jus. Nonne Judex potest, ac debet prohibere, ne suo Jure utatur, quem videt, vel in sui, vel in aliorum perniciem abusurum? Non utique justitiam lædit, sed optimè servat, qui aliquem licet invitum impedit à ruina. Sic Prodigo, qui dubio procul jus habet, ac dominium suorum Bonorum, eorumdem interdicitur administratio *l. 1. ff. de Curat. Furios.* Et hoc etiam per Judicem ibi *Gloss.* itaut intelligatur adempti facultas etiam testandi, & Testamentum ab eo conditum irritum habeatur *§. Item Prodigus Instit. quibus non est permis. fac. Test.* ibi *Harprect. Card. de Luca de alienat. & contract. probibit. disc. 36. per tot.* Imò etiam subdito licet alterius bona retinere si certò agnoscat illorum restitutionem Domino, vel alteri nocituram *S. Thom. 2. 2. quæst. 62. artic. 5. ad primum*: Dicendum quod quando res restituenda, apparet esse graviter nociva ei, cui restitutio facienda est, vel alteri, non ei debet tunc restitui *Cajet.* & alii *Commentatores* ibi. Latè pluribus citatis *Discatillo de Just. & Jur. lib. 2. tract. 2. disp. 10. dub. 5. & Card. de Lugo de Just. t. 1. disp. 21. sect. 2. n. 24.* ubi exemplificat in eo, qui petit gladium proprium ad se vulnerandum, vel pecuniam sibi debitam ad se inebriandum, vel ad fornicandum, & *n. 39.* Firmat quod restituens rem, qua Dominus prævidetur abusurus in alterius injuriam, peccet contra justitiam, ac teneatur ad damna, si quæ consequantur.

237 Porrò hæc verificari in indignis nuptiis ex sæpius firmatis credimus jure meritó affirmare. Quænam filiorum ex turpi conjugio utilitas speranda, quæ non timenda Animæ, ac Corporis pernicies? Enimverò inquit *Avac. de privil. Par. & liber. privil. 6. cap. 6. n. 16.* ,, Ipsis liberis, qui hanc ei fenestram aperire volunt pessimé consulunt, & quę felicitas, qui successus Matrimoniis adsit, quæ invitis Parentibus contrahuntur? Quid de odiis inter Parentes, & liberos, inter soceros, & generos hinc nasci solitis? Inter ipsos plerumque qui coeunt ad istum modum, discordiæ, diffidiaque, vel hac ipsa de Causa oriuntur. Vrget sæpiùs insinuata Familiæ, Consanguineorum, potissimùm Parentum denigratio, adde scandala, odia, quæ supra recensuimus: Nonne claret fit, contrahentes iniquè abuti prætenso jure in sui, suorumque perniciem in Ecclesiasticæ, ac civiles politiæ discrimen? Itaque si á meditatis nuptiis rejiciantur, ipsis optimé prospicitur: Justitiæ, & Charitatis leges apprimè servantur.

238 Pergat itaque Judex suo muneri respondere, prohibeat conjugium, ex quo maximè Sponsis cupidine excæcatis, deteriorem exitum conspicit imminere: *Neque hoc (ait Lelius Mancin. Jur. controv. to. 1. dissert. 10. c. 2. nu. 32.)* Neque hoc Sponso, aut Sponsæ, cui fides rumpitur damnosum videri debet, imò eis consulitur, salubriterque providetur: Sic namque invitum invitamve Judex servat, & quasi gladium, quo se enecent petentibus negat. *Et Adam Opatov. de matrim. disp. 1. quæsit. 2. nu. 22.* Sed dices quod Judex Actori faceret injuriam. Respondet illum non facere, nam illius utilitati consulit. Siquidem liberat eum á periculo continuorum Jurgiorum, & dissentionum.

239 Ex hactenús enucleatis facilè respuitur inutilis aliquorum jactatio, qui animadvertentes contrarium assumptum omni fundamento juris, ac rationis destitui, clamant sibi favere praxim Ecclesiæ, quæ in prosequendis Causis Sponsalium, præcipué juratorum,

nihil ducere consuevit, sive Parentum dissen-
sum, sive familiarum disparitatem. Id pri-
mus incidenter scripsit *Molina tom. 2. de just.*
tract. 2. disp. 271. num. 4. & retulit *Sanch. de ma-*
trim. lib. 1. disp. 14. nu. 2. qui tamen subdit limi-
taciones superius insinuatas.

240 Nihil profectò veritati adversius, aut
magis in Ecclesiæ Præsules injuriosius dici po-
test, quàm quod illorum suffragio scandalo-
sa, ac iniqua connubia, vel unquam compro-
bata fuerint, vel in præsentiarum comproben-
tur. Praxim Ecclesiæ non ab arbitrario ali-
cujus dicto, verum à *Summorum Pontificum*
responsis, à *Sacris Canonibus Conciliorum* sive
Generalium, sive Provincialium, tandem ab
Episcopis ipsis in Synodalibus suarum Diœ-
cesum Constitutionibus addiscere par est:
Quapropter quæ ex his fontibus hausta jam
protulimus fidem faciunt, veram Ecclesiæ
praxim semper fuisse in detestantis, profli-
gandisque nuptiis, vel ex solo Parentum ra-
tionabili dissensu illicitis reputatis. Hæc de-
nuò refricare non est animus. Cogimur tan-
tummodò huic Praxi Ecclesiæ imaginarie con-
fictæ, & incautius prolatæ, Veram Ecclesiæ
disciplinam objicere irrefragabili *Sacrosanctæ*
Triden. Syn. Testimonio expositam, cujus ver-
ba in resolutione *primi dubii*, reddita, hic re-
petere congruum videtur: *In cap. 1. sess. 24. de*
reform. matrim. De connubis Filiorumfami-
lias sine consensu Parentum contractis sic lo-
quitur. *S. Dei Ecclesia ex justissimis Causis illa*
semper detestata est, atque prohibuit. Dedimus
quoque Theologos, ac Juris Interpraetes te-
stantes præfata verba nedum Matrimonia
clandestina percutere verum etiam, quæ à Fi-
liisfamil. Parentibus insciis, vel invitis ineun-
tur. Illis nonnullos hic addere permissum sit.

241 *Franciscus Zypæus de Jurisd. Eccles. t. 2.*
lib. 2. cap. 12. n. 2. „ Si tamen Filiifamilias Pa-
„ rentibus inconsultis irreverenter contraxe-
„ rint; Cum Ecclesia semper hujusmodi matri-
„ monia detestata sit *Conc. Trid. sess. 24. de re-*
„ *form matrim. cap. 1.* Item lib. 1. cap. 33. n. 4.
„ Statuta pœnam imponentia filiisfamilias, si
„ sine Parentum authoritate contraxerint. Quod
„ ut ait Conc. Trid. Ecclesia illa Matrimonia
„ semper detestata fuerit &c.

242 *Bossius de contract. matrim. cap. 11. n. 79.*
„ Licet Tridentinum dicto capitulo primo sta-
„ tuerit in matrimoniis contrahendis pro vali-
„ ditate non esse necessarium Patris consensum,
„ tamen subdit, quod Ecclesia Filiorumfami-
„ lias Matrimonia sine Parentum consensu con-
„ tracta ex justissimis Causis semper est detesta-
„ ta &c. & *nu. 87.* & hoc pacto posset intelligi
„ authoritas Tridentini dicentis, quod Ecclesia
„ Matrimonia invitis Parentibus contracta sem-
„ per detestata est.

243 *Gibalin. de usur. to. 2. lib. 4. cap. 5. artic. 9.*
nu. 3. de matrim. Filiorumfam. „ Sic habet: Tri-
„ dentinum tandem suo decreto confirmavit;
„ Non tamen licita unquam esse voluit, unde,
„ & graviorem noxam in ejusmodi conjugiis
„ contrahendis à liberis committi passim fatem-
„ tur DD.

244 *Sayr. in Clav. reg. lib. 7. cap. 5. num. 12.*
„ Quia igitur ut plurimum incommoda magna
„ solent ex eo quod filii, & filiæ Matrimonium
„ insciis aut invitis Parentibus contrahant sequi,
„ meritò Ecclesia semper hujusmodi Matrimo-
„ nia prohibuit, ut notat Conc. Trid. &c.

245 Proindè *Sacri Concilii* Testimonio mo-
ti passim *DD.* adstruunt præfata connubia
Sacris Canonibus damnari. *Molfes. in Comment.*
ad consuet. Neap. to. 1. in fin. par. 7. consil. num. 36.
„ Imò Sacri Canones jubent filios debere con-
„ trahere matrimonium de Consensu Paren-
„ tum, & peccare mortaliter, si contra volun-
„ tatem Parentum sine Causa nuberent.

246 *Fagundez to. 10. in precept. Decal. lib. 4.*
cap. 3. nu. 4. Quamvis Ecclesia Matrimonia
contracta contra voluntatem Parentum, tan-
quam valida tueatur, non tamen approbat
modum contrahendi, sed potius reprobat,
tanquam inhonestum, & peccaminosum, &
meritò, cum indè Parentes gravissima affician-
tur injuria &c.

247 Denique *Gonzal. Tellez in 4. decretal.*
tit. 2. super Cap. Tua de despons. Impub. n. 11. prope
fin. adnotat, & pluribus firmat, conjugia, in
quibus Parentum Consensus desideratur, in-
ter Clandestina fuisse per veteres Canones re-
censita, & novissime à *Conc. Trid.* recenseri:
„ Cúm inter alias solemnitates Consensus Pa-
„ rentum exigatur, non immeritò aliter con-
„ tractum matrimonium clandestinum appel-
„ labitur, atque ideò inter clandestina
„ Matrimonia illud recenset *Triden. sess. 24. de*
reform. matri. cap. 1. Non utique dum clande-
stina connubia irrita declarat, verùm ubi il-
la docet perpetuò ab Ecclesia vetita fuisse, ac
reprobata.

248 Ad hæc falsò affirmari, quod Ecclesiæ
Forus præsto sit liberis, ut indigna Sponsalia
adimplea ut quisque facile comperiet. Si *Sa-*
cræ Rotæ decisiones percurrere, aliorumve
Sacrorum Tribunalium Decreta non recuset.
Quippe qui in hujusmodi monumentis nul-
lum assertæ Praxis, vel tenue vestigium supe-
resse deprehendet.

249 Non itaque dubitandum Judici, quin
ab ejusdem Ecclesiæ Praxi, vel minime aber-
ret si nefariis filiorum conatibus viriliter re-
sistat, atque modum statuat ut libere qui-
dem, sed non ultra fines libertatis Divino,
ac positivo Jure designatos Matrimonio co-
pulentur. Imò potius aliter se gerentes ti-
mere meritò possent ne prorsus sub inani
prætextu tuendæ libertatis, & debitæ Spon-
salium fidei, sceleribus, & scandalis præsidio
sint, ac dum prætensum Jus per fas nefasve
nubendi servare student, totius honestatis,
Justitiæ, pietatis quoque, ac Religionis jura
resolvant.

250 Rogare tandem liceat, quos auda-
ciam crediderim admonere, ut meminerint
moniti *Legis Legem Anastasii Cod. de natur. lib.*
„ Ni-

" Nimis est indignum, nimis item impium
" flagitiis præsidia quærere, ut petulantiæ servire liceat: Injusta libidinum desideria nulla de cætero venia defendet, nullum sublevabit adminiculum.

DUBIUM V.

Utrùm si Sponsalibus additum fuerit stuprum, teneatur Filiusfamilias ducere fœminam aliàs indignam, non obstante scandalo, atque injuria Parentum, seú Consanguineorum.

251 PLeraque de variis acceptionibus stupri, ac de pœnis utroque jure contra Stupratorem sancitis nobis non est otium cumulandi: Pauca tantummodo præmittere satius erit, ne plura ad eruditionem venditandum coacervare videamur: Ut stupri nomen tùm Virginis, tùm honestæ Viduæ corruptioni accomodetur: Utque modò ad quemvis illicitum congressum extendatur, modò ad violentam mulieris honestam vitam ducentis oppressionem restringatur: Insuper quas propter singula ex his cæterisque speciebus, crimina pœnas sibi Stuprator contrahat præcipué *Jure Cæsareo*, late traduut *Harpreckt. in Comment, super §. Item lex Julia de Adult. Instit de public. Judic. Henric. Zoes in Commen. Pandect. supra titul.* 5. *lib.* 48. *ff. ad leg. Jul. de Adult. n.* 57 *& seqq. abundè Farinac. in Prax. par.* 2. *t.* 2. *de delict. Carn. q.* 147. *per tot.* & ex Canonistis *Gonzal. Tellez super cap.* 2. *de Adult. Gutier. Canon. quæst. lib.* 1. *q.* 37. Qui congerunt antiquiores. Nostra in primis interest scire, quid *Canico Jure* contra Defloratorem Virginis Statutum sit, præcipuè verò quoad Matrimonium cum illa, quam violaverit contrahendum.

252 Vetusta sevetior Ecclesiæ disciplina longiùs aberat, ut adigeret quemquam ducere Virginem, quam seduxerat, imò verò damnavit nuptias inter seductorem, & corruptam: Docemur id ex *Can.* 3. *Concilii Aquisgranen.* relato *ab Juone par.* 8. *decret. de legit. Conjug. c.* 161. " Placuit, ut hi qui fœminas
" seducunt, eas nullatenùs habeant uxores:
" Quamvis eis postmodùm conveniat, aut eas
" dotaverint, vel nuptialiter cum consensu Parentum suorum acceperint. *& infrà*: Qui
" verò eam seduxerit, nunquam eam uxorem
" habeat &c. Quæ verba diminutè quamvis referuntur â *Gratiano in Cad. Placuit* 36. *q.* 2.

253 Plus aliquid rigoris quoque ferebat laudabilis illa *Canonum* severitas priscis temporibus accomodata, quatenùs fœminam se pollui à Viro passam, nulli sinebat Viro nubere teste *Magno* GREGORIO *in Ep.* 17. *aliàs* 31. *sub cap. de Dedic lib.* 14. *ad Felicem Messariæ Episcopum: Eam quam aliquis aliqua illicita pollutione maculavit in Conjugium ducere nulli Christiano licet, vel licebit.* Quandóque tamen factus est indulgentiæ locus, ut liceret Matrimonium inter Virum, & fœminam illicitò concubitu jam fœdatos: At nonnisi post annalem peractam pœnitentiam: Ut deducitur ex *Eusebii Papæ decretis*, & ex *S. August. in lib. de bono Conjug. cap.* 14. verbis relatis *á Gratian. in Can. denique* 31. *q.* 1.

254 Vigebat adhuc undecimo labente sæculo rigor laudatæ observantiæ, ut aperte testatur *D. Ivo. Carnotensis in Epist.* 16. *Walterio Meldensi Episcopo* directa *in princip.* ibi: " Humilitatem meam consuluit vestra fraternitas,
" utrum quis habere possit eam mulierem in
" Conjugem, quám prius habuit Pellicem;
" quod idcircò vobis videtur illicitum; quia
" apud vos hactenus fuit insolitum. Exinde profert testimonia, quæ videntur partem sive affirmantem, sive negantem comprobare; ac utraque conciliare contendens, concludit secundum justitiam non licere, at nonnunquam fas esse Canonum rigorem indulgentia temperare: Ut habita ratione salutis Anima-
" rum, pro qualitate Personarum, pro opor-
" tunitate locorum, & temporum, nunc seve-
" ritas Canonum possit exerceri, nunc indul-
" gentia quibus oportebit impendi. Hæc adnotare placuit ut scrupuli eximantur ii, qui monstrum narrari putant, dum audiunt arcendum non semel Virum à connubio cum vitiata Virgine contrahendo: Falsò nempe sibi persuadent id *Juri naturali*, aut *Divino* repugnare, quod si verum esset, nunquam Ecclesiæ *Canones* contradixissent.

255 Mitiorem deinceps viam aggressa fuit *Sancta Mater Ecclesia*, labentium imbecilitati simul indulgens, & violatę Virginis consulens indemnitati. Suscitavit quodammodo jam mortuum judicialę præceptum veteris legis, quòd habetur *Exod cap.* 22. ac ferebat, *ut is qui seduxerit Virginem, dormieritque cum ea, dotet eam, ac simul habeat in Uxorem*, & refertur in *cap.* 1. *de Adult.* Posteriùs aut rigorem mitigans, aut explicans quomodo mandatum illud renovare intenderit, præcepit Stupratorem, aut Virginem ducere, aut in Monasterio detrudi ad peragendam perpetrati criminis pœnitentiam *Cap. Pervenit eod. tit.* ubi referuntur verba S. GREGORII *Papæ*, sic respondentis. Accessit tandem *Interpretum* consensum. & recepta ab omnibus consuetudo, qua vel antiquior exposita, vel nova sancita fuit lex, ut scilicét, qui seduxerit, ac violaverit Virginem, ipsam pro sui optione, aut uxorem ducere, aut dotare compellatur, prout uno ore fatentur tùm *Canonici Juris* Interpretes, ut tradunt *Barbos. in Collectan. super cap.* 1. *de Adult. n.* 7. *Conzal. Tellez super caq.* 2. *eod tit. Joannes Christophorus Schambogen. in lect. Jur. super.* 5 *decret. tit.* 16. *à nu.* 17. *Rubeus in adnotat ad decis.* 431. *par.* 4. *t.* 2. *recen. num.* 110. *Antonell. de regim. Eccles. lib.* 6. *cap.* 30. *Card. de Luca de dot. disc.* 142. *n* 71. & ex Theologis *Fagundez in* 6. *pracept. Decal tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *Boss. de matrim. cap.* 1. *à n.* 23. *Dicastillo de just.*

just. lib. 2. tract. 1. disput. 7. dubii. 9. num. 115. Quam regulam magistraliter firmavit *Rot. in Taurinen. matrimonii 24. Januarii* 1590. *coram Peña*, cujus meminerunt *Card. de Luca, & Rubeus locis citatis*, & per extensum allegant *Barbosa*, & *Bossius locis citatis, Ciarlin. to. 2. controv. foren. cap.* 174. *n.* 53. *& seq.*

256 Non satis tamen ex laudatis juribus, & Praxi valet inferri propositi dubii resolutio: Quod ex una circumstantia videtur Defloratoris crimen minuere, quippe qui non præsefert Virginis renitentiam, neque vim ipsi illatam: Ex altera verò augetur obligationis argumentum, ratione Sponsaliorum, sub quorum promissione Virgo se Viro obtulit vitiandam. Additur itaque in Casu nostro promissio ducendi strupro, quibus simul junctis, non congruit eadem, quæ de singulis sejunctim consideratis, procedit Juris dispositio. Nisi velis promissionem, sub cujus spe Puella ad sui deflorationem inducitur inter modos seducendi connumerare; ita enim fiet, ut qui promisso conjugio Virginem corrupit, seductor censeatur, ac propterea non omninó illam Conjugem habere, sed pro sua optione, vel ducere tenebitur, vel dotare. Neque ut puto, nimis á veritate aberraret, quia ita sentiret de ficto Promissore, qui nempe animo extorquendi copulam, verbatenus dumtaxat, Matrimonium spopondisset: Quis namque dubitet sic fœminam decipi turpiter, ac seduci? Fictus enim Promissor in hoc casu æquiparatur vero, itaut teneatur Puellam á se defloratam desponsare, ut magistraliter firmat *Rota in Monasterien. matrimonii* 27. *Junii* 1696 *§. Mulier, coram clar. me. Card. Caprara & in ejus confirmatoria die* 5. *Decem. ejusdem anni §. Absolutum cor. eodem*, ubi concordantes.

257 Verùm enimverò, utcumque res se habeat, dum agitur de simulatis promissis: longè major est ratio de illo, qui sub seria pollicitatione nuptiarum Puellæ consensum in Copulam est assecutus: In hac enim facti specie non venit solummodò attendenda obligatio emergens ex delicto stupri, & danno Virgini seductæ ejusque Parentibus illato, verùm etiam natura, & vis contractus, in quo pro corporis traditione futuræ nuptię pollicentur, atque implementum jam redditum á muliere, quæ se Viro permisit, idcircò nullus videtur superesse pœnitendi locus, & omninò cogendus Vir stare Sponsalibus, ac violatæ Sponsæ servare fidem, ut communiter utriusque Fori Doctores asseverant, & Praxis Tribunalium maximé Ecclesiasticorum obtinuit, innuunt S. THOMAS *t.* 7. *in* 4. *dist.* 28 *quæst. unic. art.* 2 *ad* 4. S. ANTONINUS 2 *p. t.* 5. *c.* 6. *§.* 1. *vers. In fin. autē conscien.* Cæteri ex antiquis, quos magno numero citant, & sequuatur *Fagundez cap.* 5. *cit. num.* 12. *Discastillo dub.* 9. *cit. n.* 128. *Portel. t.* 1. *par.* 3. *respons. moral. cas.* 6: *per tot.* Plurimi quos pauló inferiùs afferemus. Ex juris peritis colligunt concordantes *Ciarlin. concr.* 174. *cit n.* 70. *Franciscus Zypaus respons. Canon. to.* 1. *lib.* 4. *respons.* 3. *tit. de divort. per tot. Rubens in adnot. ad decis.* 431. *cit. n.* 85. & pluries firmavit *Rota* præsertim *in una Calaguritana coram Meltio la* 163. *par.* 9. *t.* 1. *rec. num.* 20. *& seq* ibi: *Dùm Angela ex promissione Joannis tradidit corpus suum, ac passa fuit deflorationem, partem suam adimplevit, undè alter tenetur etiam adimplere, & num.* 23. *Nec satis est tali casu pecuniis satisfieri, & Sponsalia contrahens, ac sub spe futuri matrimonii Virginem deflorans, tenetur eam ducere:* Et novissimè in *Pampilonen. matrimonii* 23. *Junii* 1702. *in fine coram R. P. D. Lancetta, & in Camerinen. Sponsalium* 12. *Junii* 1711. *§ final. coram Eminentissimo Priolo.*

258 Absit itaque, ut Virum Virginis seductorem, vel in minimo tueri velimus, quin suæ libidinis pœnas luat, quin adigatur damnum simplici Puellæ illatum tametsi cum sui gravi incommodo resarcire, sibi imputet ac suæ malitiæ, quos iniquos licentiæ exercitæ effectus experitur: Atque Virginem, quam volens libens fœdare ausus est, non erubescat Conjugem habere, invitus etiam compellatur.

259 Verùm tamen nos Causam omninò dissimilem versamus: Non pro juvene contra mulierem agimus, cúm Inter ipsos nulla subsit controversia, quinimò in malo turpiter concordes reperiantur Parentum, Familiæ, Reipublicę, Ecclesiæ quoque dispendium vitare quantum fas est unicé meditamur: Cuncta enim in pessimum discrimen adduci sæpè contingit, si indigna connubia sæpiús dicta á Filiisfamilias contrahenda nedúm permittere, sed præcipere necesse sit, nec unquam liceat impedire: Præstat igitur examinare nùm quandoque talis subsistat Causa, ut non obstante stupro cum Sponsalibus juncto, possit imò debeat Filiusfamilias jure compesci, neducat Virginem, quam violavit. Duram cuique videbimur cœpisse Provinciam; illam tamen fugitare quid cogit? Nihil profectò ad dicendum veritate faciliùs inquit S. AMBROSIUS *in Homilia &c.* Pro more igitur in præmissis dubiis decidendis servato plura, quæ meditati eramus, missa facimus, ea solummodò proferentes, quæ ex gravioris notæ, sive *Theologis*, sive *Canonistis* decerpere potuimus.

260 Paucis quidem verbis negotium conficere valuissem, affirmans easdem fermé de Sponsalibus cum stupro, quæ de Sponsalibus juratis, limitationes traduntur á *Doctoribus*, quos pro superiori dubio congessimus: Nempè afferunt, dúm Parentes dissentiunt propter ignominiam ex nuptiis sibi irrogandam, ex quo scandalum immineat, & parúm fœlix exitus timeatur: itaut Matrimonium absque peccato perfici non valeat, neque Sponsalia, neque stuprum obstare quim possit, imò debeat etiam implorato Judicis auxilio Conjugium à Parentibus impediri: Lubet nihilominús eorumdem auctoritates, in quibus expresśe meminerunt deflorationis vi sponsaliorum consecutæ in medium proferre; nec

non

non plerosque adnectere nusquam in praecedentibus laudatos, ut vel ex Testium numero veritati, quam prosequimur, pondus accedat.

261 *Dicastillo de just. lib. 2. tract. 2. disput. 7. dub. 9. num.* 128. *Asserendum quintò si Vitiator promisit Conjugium, & easpe, seu Conditione Virgo in Copulam consentit, tenetur eam ducere,* subdit verò casus, in quibus à nuptiis abstinendo satis erit satisfacere pro damno Virgini illato, & *n.* 133. sic habet: *Deinde etiam restitutio sufficit quando timetur ex matrimonio scandalum, vel malus exitus, vel grave damnum futurum.*

262 Apertiùs loquitur *to.* 3. *de Sacram. in tract. de Sponsal. disput.* 1. *dub.* 10. *num.* 161. ubi firmat Sponsalia non obligare, si ex Matrimonio timeatur notabile scandalum *aliudve grave incommodum, quod inde oriri solet, ac debere Judicem interdicere mtrimonium*: atque pluribus citatis subdit id verum esse, *etiamsi secuta fuerit Virginis defloratio: Hic enim etiam quando promissio fuit non ficta, tenetur quis ad evitandam talia scandala non contrahere cum ea, quam sub spe talis promissionis defloravit*, & iterùm confirmat *dis.* 4. *dub.* 18. *n.* 181.

263 *Gabalinus de usur. to.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. *art.* 6. Quaerit, an Violator Virginis sub ficta promissione Matrimonii teneatur eam ducere, & *num.* 5. sic resolvit: „ Neque enim ficta „ promissio, & Sponsalia magis obligare pos„ sunt, quàm vera, & quę Causae permittent „ istorum dissolutionem, illorum quoque re„ scissionem patientur: Quare si grave aliquod „ scandalum jure meritò timeatur ex futuro illo „ Matrimonio, & ut loquuntur, malus aliquis „ exitus, non erit contrahendum, sive verè, „ sive ficté fuerit promissum.

264 *Cardinalis Tolectus Instruct. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 1. de stupratore sic scribit. „ Si rur„ sùs promisit illam ducere, aut cum juramen„ to, aut sine illo, quamvis verè promiserit. „ & possit ducere, si tamen timeret grave ali„ quod scandalum sufficiet dotare, *& citat. Na„ var.* cujus verba subdimus.

265 *Navarrus t.* 2. *in manual. cap.* 16. *nu.* 18. de Virginis Defloratore sic loquitur: „ Si „ promittit se ducturum eam, sive promittat „ ex animo vero, sive ficto obligatur ad ex„ plenda promissa, & multò magis si id jura„ mento firmavit: Nisi (*nota*) essent valdè inae„ quales *genere*, *vel* diviriis, puta si Vir esset „ nobilis, & illa Artificis mecanici Filia, eò „ enim casu judicio nostro non obligatur ad „ ampliùs quàm ad dandum ei tantùm quan„ tum opus habet ad talem adipiscendum ma„ ritum, qualem si non esset infamata adipis„ ceretur: Idem dicendum de eo casu, quo pro„ missio fuit vera, & ex animo facta, sed esset pro„ babile, quod ex matrimonio eam consecuturo „ grande aliquod scandalum nasceretur,

266 *Cosmas Philiar. de Offic. Sacerd. t.* 1. *p.* 2. *lib.* 4. *c.* 17. „ Deflorator Virginis si promisit „ se illam ducturum, sive ex animo, sive fictè, „ tenetur eam ducere, nisi essent valdè inaequa„ les genere, vel divitiis &c. Idem dicendum „ est de eo casu, quo promissio fuit vera, & ex „ animo facta, sed probabile est, quod ex illo Ma„ trimonio grave aliquod scandalum orietur.

267 *Antonius à Spir. Sanct. in direct. Confess. tract.* 10. *disput.* 1. *sect.* 8. de Viro nobili, qui seriò promittens Conjugium Virginem violavit sic habet *nu.* 58. „ Tunc ratione promis„ sionis verae debitus esset totus ille excessus, „ ad quem reddendum Promissor seriò, & con„ scius notabilis excessus se obligare voluit: „ Hoc tamen intelligi debet secluso scandalo, „ vel malo exitu Matrimonii, ut supradictum est.

268 *Naldus in Sum. Verbo Virgo n.* 3. „ Vir„ ginem deflorans cum promissione illam du„ cendi, tenetur servare promissionem; limi„ tatur tamen haec sententia &c. Non tenetur „ eam ducere si ex tali Matrimonio magnum „ scandalum, aut detrimentum timeretur &c.

269 *Marcus Serio de Off. Paroch tract.* 2. *de restit. disput.* 5. *difficult.* 2. *q.* 7. *nu.* 1. „ Qui Vir„ ginem defloravit Matrimonium, vel verè, „ vel ex animo promittens teneri eam ducere „ est communis Doctorum sententia, limitatur „ tamen &c. *nu.* 4. item non tenetur eam duce„ re si aliquod grave damnum, vel scandalum „ ex tali Matrimonio sequatur.

270 *Petrus Marchant. in Tribun. Sacramen. t.* 2. *tract.* 7. *tit.* 1. *q.* 2. § 3. *dub.* 2. *resol.* 2. „ Qui „ Virginem defloravit promittens ei Matrimo„ nium, tenetur eam ducere: In casu autem, „ quo illam ducere non posset, tenetur eam „ dotare: Casus illi sunt: Magna personarum „ inaequalitas: Grandes Parentum inimicitiae: „ gravia secutura odia &c.

271 *Thomas Tamburinus in explicat. Decal. lib.* 7. *cap.* 5. § 3. *nu.* 34. „ Si vera fuit promis„ sio, multò magis jurata, Defloratorem obli„ gari ad nuptias celebrandas, nisi legitima ac„ cedat excusatio certum est, *& nu.* 39. Excu„ sabitur si ex tali Matrimonio probabiliter ti„ meatur oriturum magnum scandalum, vel „ fore malum ejus exitum per rixas, discor„ dias &c. Sicuti enim haec dissolvunt Sponsa„ lia, ita & promissionem de qua loquimur.

272 *Regin in Prax. For. poenit. to.* 2. *l.* 31. *c.* 35. *n.* 255. *Ultima propositio est fictè promittentem, qui sub ea promissione Virginem defloravit teneri sub mortali eam ducere &c. limitanda est autem propositio hac, ut non procedat, si ex matrimonio scandalum magnum, aut malus exitus probabiliter timeatur, quia tunc satis esset pecuniis damnum illatum resarcire, etiamsi Sponsalia essent vera.*

273 *Ægidius Trullenc. in exposit. Decal. to.* 2. *lib.* 7. *cap* 9. *dub.* 3. *nu.* 1. „ Si Deflorans Virgi„ nem, ipse veré, & ex animo Matrimonium „ promisit, tenetur eam ducere &c. quod limi„ tant, modó ex adimpletione promissionis „ non sequatur grave malum, vel grave scanda„ lum, aut incommodum, ut graves rixae inter „ Parentes contrahentium: quia justitia non „ obligat ad faciendum malum, maximé si stu„ prator esset dives, & potens, Puella verò „ quam violavit esset Persona vilis, & pauperri„ ma, & non convenit eo in casu illam ducere.

274 Am-

274 Amplioribus terminis utuntur *Theologi* aliquantulum antiquiores: *Sic Gregorius de Valentia t.3.Commentar.Theolog.disput.9.q.3. punct.3.fol.mihi 1874.vers.In specie*,ibi: „ Violator Virginis tenetur eam ducere si virgini „ Matrimonium promisit verè, & ex animo, „ *& statim limitat subdens*: Si personæ ipse non „ sint adeò conditione dispares, ut ob eam „ inæqualitatem secutura videantur magna in„ commoda in Matrimonio tali.

275 *Lopez in Instructor.Conscien.1.par.c.79. q.3.* Quærit ad quid obligetur qui animo vero, vel ficto promisit se Virginem ducturum, sub qua pollicitatione, & fide ipsa illi sui corporis copiam fecit, & resolvit teneri eam ducere, duplicem verò subdit exceptionem. *Primò nisi valdè inæquales genere, vel divitiis essent.§.Atque hoc.* „ Secundò verò si est pro„ babili, quod ex tali Matrimonio grande ali„ quod scandalum orirètur.

276 *Corduba in quæstionib. Theolog. lib. 1. q.13. dict. 1.* „ Quicumque verè promisit se „ Virginem ducturum in uxorem, sive eam co„ gnoverit, sive non, regulariter tenetur pro„ missum adimplere. Dixi regulariter quia est „ excepti in aliquibus casibus; puta si ex tali „ Matrimonio grande scandalum immineret.

277 *Jacobus de Graff. par. 1. lib.2 decis.aurear.cap.79.n. 3.* „ Deflorator Virginis, qui „ animo vero, seù ficto per prius promiserat „ eam ducere in uxorem adstringendus est ad „ servandam ei fidem; quòd multò magis pro„ cedit, quando se ad id juramento adstrinxe„ rat: *Sed ecce limitat*: Quod intellige, nisi „ probabile esset, quòd ex Matrimonio conse„ cuturo grande aliquod scandalum nasceretur.

278 Audiendus omninò *Sayrus in Clav. Reg.lib.11.cap.2.n.33.* „ Si Deflorans Virgi„ nem promisit ei Matrimonium verè, & ex „ animo, tenetur eam ducere, sic Navar. Mar„ in. Ledesma, Michael Salonius, & alii Do„ ctores communiter &c. hoc tamen limitant „ prædicti Doctores, ut non procedat quando „ esset tanta disparitas, ut non esset honestum „ illam ducere, & magna incommoda ex tali „ Matrimonio sequerèntur, tunc enim docent „ satis esse, imò tenerì ad dotandam Puellam „ violatam secundùm qualitatem Virginis ad „ arbitrium prudentis Viri, *& subdit*: Hanc „ Doctorum limitationem consideratis circum„ stantiis in Praxi observandam esse.

279 Clariùs se aperit *Georgius Gobat. in Theolog.experient.tract.10.Cas.3.n. 106.* „ At „ verò si timeantur graves rixæ inter Parentes „ contrahentium: Si diuturna horum offensa, „ si denique grave scandalum, irrita sunt Spon„ salia, & extendit Sanchez etiam ad Casum, „ quo Virgo esset deflorata spe Matrimonii: „ sed ego doctrina Sanchez approbo in Casu, „ quo pietas, charitas, aut alia similis virtus „ clarè prohibet nuptias cum tali &c.

280 Idem *Cas.8. n. 335. At quid si Sponsus Matrimonii impragnet Sponsam, & Pater exheredationem si ducat? Sanchez diceret teneri deserere illam adhuc impregnatam, si secutura sit perpetua offensa Patris.*

281 Plerisque tandem omissis sufficiat duos subnectere, qui præcipui merito habentur inter *Doctores* de Matrimonii Sacramento ex professo disserentes *Theologum* unum, alterum *Canonici Juris Doctorem.*

282 *Sanchez lib. 1.disp.14. n. 3.* postquam auctoritate, & ratione in præcedenti dubio à nobis insinuatis, firmat Sponsalia servanda non esse cum ratione scandali servari sine læthali culpa non valent, citans pro sua sententia *Navarr. Lopez, Capuam, & alios, pergit his verbis*: *Qui loquuntur quamvis secuta sit Virginis defloratio sub ea spe matrimonii futuri; quod quidem verissimum est propter rationem dictam.* Ratio autem præmissa fuerat: *Quia virtus justitiæ obligare nequit ad actum, quod sine peccato impleri non potest.*

283 Plura ad rem nostram tradit *Joannes Gutier.* qui constanter assertę sententiæ adhæsit,præsertim *lib.1.Canon.quæst.c.37.nu.27.* ubi subscribit opinioni *Navarri, & Cordubæ*, quorum verba modo retulimus: acriter verò illam confirmat *Cap.20.nu.23. & seq.* verbis ex parte in resolutione primi dubii à nobis proditis, ibi. „ Neque Ordinarius ægrè ferre „ debet, quod Matromonium hujusmodi inter „ valdè dispares impedire facilé possit, & quod „ mulier absque remedio manebit: Quando„ quidem jure optimo, & tuta Conscientia „ Pater absque malitia aliqua id impedire pos„ sit, & huic se sponte exponit periculo fœmi„ na, quę altiori nubere vult inscio Patre Viri; „ quod si honorem, & pudicitiam suam indis„ crete profuderit, sibi imputet cúm Præfatus „ Pater jure suo contradicere valeat &c.

284 Consentit apertè his citatis *Episcopus Pax Jordan.t.1.elucubr.Canon.lib.3.tit.7.n.51. vers. Imò*, ubi agit de dispensatione super denunciationibus, & sic habet: „ Imò si filius „ Virginem deflorasset, data fide Matrimonii, „ si inter eos talis sit disparitas, ut verisimili„ rer gravia scandala oritura suspicentur, non „ erit legitima dispensandi Causa, si agatur de „ evitandis paternis suasionibus contra Matri„ monium: Secùs dicentes, quando nulla esset „ disparitas.

285 *Franciscus Zypæus Respons.jur.t.1.lib.4. Respons.Canon.tit.de divor.respons.4.nu.4.* quod edidit pro tuenda Virgine prævis Sponsalibus Chirographio scriptis, nec non juramento firmatis, insuper sacrilego dolo coram ficto Parocho desponsata, ac tandem sic stuprum passa: Cùm verò ad vitandum Matrimonium ex parte Viri opponeretur natalium disparitas, Auctor admittit hanc sufficere, sed adhibita limitatione ibi: *Et proptereà qui tradunt inæqualitatem Contrahentium obsistere Sponsalibus, accusant quod ex inæqualibus nuptiis scandala, odia, similiaque incommoda oritura sint, qualia evitare jubeat charitas, & quæ sine peccato admitti vix possint.*

286 Advocatò concinit Judex; nempe Joan-

Joannes Baptista Ciarlinus lib. 2. Controverſ. forenſ. cap. 174. ibi latè examinat Cauſam inter Defloratorem, & mulierem prævis Sponſalibus juratis violatam, quæ pluribus annis cum illo verſata, pluries ex ejus concubitu conceperat, ac filios genuerat: quibus non obſtantibus cenſuit *Author* non eſſe cogendum Defloratorem ad nuptias, eo nixus fundamento, quod ſubortis inter Sponſos odii, ac malevolentiæ ſeminibus, meritò metuendum erat, ne Conjugium parùm fœlicem exitum ſortiretur: Quapropter morem ſe gerere Sacris Canonibus debuiſſe credidit, permittens Reo ut á nuptiis abſtineret, videatur precipué *nu* 77. 78. *&* 79.

287 Claudat pro nunc *Doctorum* agmen S. THEOLOGUS *Juris Doct. & Epiſcopus Antonin.* perſpicuè idem docens *p. 2. tit. 5. c. 6. §. 1. cir. med.* ubi. *Etſi promiſiſſet etiá ducere in uxorem, ut Copulam ab ea extorqueret, ſervet promiſſum, & multò magis juramento firmatum:* Et illicò ſubjungit: *Et hoc niſi nimis diſtans eſſet eorum conditio, puta mulier plebeja, Vir nobilis: Vel etiam ſi magnum ſcandalum inde creditur proventurum.* Putant aliqui id locum habere dumtaxàt cùm promiſſio fuit ſimulata: Verùm, præterquámquod recitata verba nullam exprimunt diſtinctionem, tametſi illam expreſsè ſonarent, valeret argumentum à promiſſione ficta ad veram ſemper, ac adſtruatur ex ficta promiſſione oriri debitum juſtitiæ, ut nuptiæ contrahantur: Quandoquidem ſi aſſerta obligatio ceſſat ratione ſcandali ex nimia diſparitate imminentis, conſequitur illam ceſſare etiam in promiſſione ſeria; namque utrobique cavendum eſt, ne affirmetur vinculum juſtitię pro adimplendo opere, quod á peccato nequit ſeparari: Quamobrem pro eadem noſtra ſententia non immeritò adducerentur quotquot affirmant pro ſtupro patrato ſub ficta promiſsione Matrimonii non ſatis eſſe dagnum compenſare, niſi omninò adimpleatur promiſſum; quique unanimiter excipiunt caſum gravis ſcandali, aut deterioris exitus ex juſta parentum indignatione propter notabilem generis diſparitatem, metuendi. Conſultò tamen ab illis abſtinemus, ne videamur teſtes emendicare cum tot præſto fuerint, & omni quidem exceptione majores.

288 Adſtipulatur his omnibus *Sacra Rota in Calaguritana prætenſi matrimonii deciſ.* 19. *par. 10. recen.* In ea iterùm acta fuit Cauſa inter Virginem, & Virum, qui omninò conſciús illius infimæ conditionis, pollicens connubium ipſa potius fuerat, in qua jam Sacrum Tribunal pronunciaverat pro muliere contra Defloratorem: Re tamen maturiùs diſcuſſa, ex noviter enarratis circumſtantiis à deciſis recedens Virum abſolvit: Quantumvis verò præcipum mutandi ſententiam motivum fuerit ſubſequens fornicatio Sponſæ, agnovit tamen Sacrum Auditorium ad eumdem finem obtinendum Plura ſuppetere valida argumenta *n.* 45. ibi: *Ulteriùs conſtant etiam de gravi indignatione Parentum, & Conſanguineorum: De odio, & maxima animi averſione in Sponſo contra Sponſam excitatis: Nec non de imminenti ſcandalorum periculo, ac de maximo infelicis exitus timore, caſu quo ſequatur tale matrimonium.* Exindè *nu.* 55. 56 *&* 57. confirmat auctoritatibus, & rationum momentis Cauſas enumerata ſufficere, ut recederetur á Sponſalibus ſupradictis, quæ videlicèt juncta fuerant cum Virgines defloratione.

289 Hactenús firmata evincunt, neque novum, neque difficile authumandum dictum, quo Filiofamilias ſuadetur, nec debere, nec poſſe licitè inire Matrimonium indignum, quamvis Virginem ſub jurata pollicitatione Conjugii vitiaverit, ſemper ac ex rationabili Parentum contradictione imminens ſcandalum, ac minùs fœlix exitus non inaniter formidatur: Quandoquidem præter tàm multas, ac graviſſimas auctoritates fulcitur aſſerta veritas iiſdem fundamentis, quibus Sponſalia Sacramento interpoſito confirmata tantoperé demonſtravimus in ſimili Caſu nullatenùs obligare. Namque, ſtuprum non valet parere diverſi generis obligationem, atque ad ſummum auget illam, quæ vi juſtitiæ oritur in Sponſalibus; propterea ſi imminens ſcandalum, ſi probabilis timor deterioris exitus, ſi tandem injuria, quæ Familiæ, quæque Parentibus per indignas nuptias irrogatur, vel ab initio impedimento ſunt ne contractus valeat, neve jurisjurandi religio liget, vel jam inductum ligamen ſolvere ſatis ſunt; eadem vi pollebunt adversùs ſtuprum, ſive impediendo ne pariat, ſive jam partam per illud obligationem ſubmovendo: neque enim aliquando dumtaxat, ſed perpetuò, ſemper virtus juſtitiæ nequit quemque adigere, ut impleat opus quod ſine ſcandalo, ſine peccato non eſt ipſi liberum adimplere.

290 Et proculdubio toto cœlo à veritate diſcederet quiſquis æſtimaret tantam ineſse ſtupro vim obligandi, ut è conſpectu ejus, etiam *Divini Juris* præcepta, necùm cæteras virtutes omni effectu vacuas perperám affirmaret: Quamplura ſuppetunt exempla, quibus perſpicuè comprobatur, nullum Jus ad nuptias adipiſci Virginem ex ſtupro ſub illarum ſpe incautè admiſſo, ſive quia altera virtus illicitum reddit Matrimonium ſive propter præcedentem aliquam obligationem juſtitiæ quantumvis minoris ponderis, & momenti. Sic qui obſtrictus voto, vel ſimplici caſtitatis, vel ingrediendi Religionem, Virginem data fide Matrimonii corrupit, nec tenetur, nec poteſt licité ipſi nubere obſiſtente virtute Religionis, quam violavit promittens, ac irrita fuit promiſſio, utpotè de re iniqua, ut ſolidè comprobat *Navarr. lib. 4. Conſil. tit. Qui Clerici, vel voventes conſ. 1. per tot. Vivaldus in Candelab. par. 3. cap. 14. n. 64. Rodriquez in Sum. t. 1. c. 207. n. 11. Gabr. á* S. VINCENTIO *de matrim. diſ. 5. q. 1. n. 12. & ſeqq. Martinus Perez. diſp. 5.*

disp. 5. *sect.* 1. *nu.* 6. *& sequent.* fusé *Dicastillo tom.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *de sponsal. disput.* 1. *dubit.* 32. *n.* 445. Quod absque ullo dubio asserendum venit si Virgo sciverat viri votum quo conjugium illicitum reddebatur, *Sanchez lib.* 1. *disput.* 45. *n.* 3. *Azor.* 3. *p. cap.* 5. *difficult. ultim. Lessius de justit. lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 4. *Reginald. prax. pænitent. lib.* 25. *cap.* 6. *sect.* 7. *num.* 95. *Gutier. de matrim. cap.* 25. *in fin. Bonaccin. de sponsal. q.* 1. *punct.* 5. *n.* 7. *& cæteri apud ipsos.*

291 Item qui nuda sponsalia cum una contraxit, si deinceps cum altera contrahat, illamque violet, priori sponsæ fidem reddere tenetur, ac posteriorem defloratam deserere, juxtà communem fere Doctorum sensum, quos colligunt, & sequuntur *Henriquez in summ. lib.* 11. *cap.* 13. *num.* 3. *Ludovic. Lopez p.* 1. *instruct. Cap.* 76. *Bonaccin. q.* 1. *cit. punct.* 5. *n.* 7. *Philiarc. t.* 1. *p.* 2. *cap.* 1. *Sanchez de matrim. l.* 1. *disput.* 49. *Ledesma de matrim. quæst.* 43. §. *in oppositum Dicastillo dubit.* 32. *cit. n.* 471. & ex Canonistis *Navarr. in manual. cap.* 22. *de Sacram. matrim. n.* 26. *Gutier. de matrim. c.* 27. *n.* 5. *& seqq. Zoesius commentar. in jus Canon. super* 4. *decretal. tit. de sponsal. n.* 36. *Pirhing. in jus canon. tom.* 4. *eod. tit.* §. 7. *n.* 57. *Joannes Christoph. Schambogen. sup.* 4. *decretal tit.* 1. *n* 88.

292 Porro tum præfata, tum pleraque alia quæ recenseri possunt exempla illo innituntur indubitabili axiomate, quod ad opus illicitum nemo unquam sive ex justitia, sive ex damno illato, sive alia quavis causa compelli potest: Atque adeò cum transgredi votum, & frangere sponsaliorum fidem vetet Religio, & Justitia prohibeat, neque subsequens promissio, neque stuprum sub illa extortum quidquam valent, maximè si mulier votum, vel præcedentia sponsalia non ignorans, se maculari consensit. Quid ergo mirum, si dicamus præceptum *Divinum & Naturale*, de non afficiendis Parentibus gravi de decore, & injuria, de non inferenda toti Familiæ inevitabili infamia; de vitando scandalo, maxime inter consanguineos, denique de non exponendo se, futuramque conjugem evidenti periculo deterioris exitus, infirmare obligationem, quæ ex stupro sponsalibus juncto extra hunc casum consurgere non diffitemur? Idemque in primis verum esse, si Fœmina hæc omnia prævidens Filius familias alliciens, ut ab ipso fidem Conjugii extorqueret, extorta semel, sui copiam eidem fecit, decipiens potius quam decepta?

293 Et hic non abs re erit tantisper immorari, rogando judices, ne priusquam pro Tribunali sedeant, ad iniqua, quibus vitam degimus tempora, oculos convertere dedignentur. Quænam in præsentiarum Puella vere seducta dici potest? Quam pauci sunt ignobiles Parentes, qui se insciis, vel invitis, filias stupro á nobilibus dehonestatas cum veritate conquerantur? Immo nobilium Adolescentium Patres, præcipuæ Urbis familiæ: Universa quoque Respublica, gravi, ac justissima querela assurgunt contra filias, contra Genitores, quæ blanditiis, qui lenociniis, Filiosfamilias trahunt, sollicitant, invitant, utinam quandoque non cogerent, ut promissis nuptiis in libidinis cæno voluntentur: Nempe quia falso persuasum habent, sponsalibus per fas, nefasve contractis, accedente stupro, pedem revocare, licere nunquam! Profecto ingenti eos errore decipi satis evincunt usque modo dicta, prout etiam animadvertunt in suis casibus *Cosp. nel Giudice Criminalista p.* 3. *c.* 38. *& late Ursaya Inst. Crim. lib.* 2. *tit.* 7. *á n.* 111. 2. *edit.* Salubrius tamen eos errore eriperet timor pænę, qua dignos nefarios Parentes scribit. *San Antoninus* 2. *p. tit.* 5. *cap.* 6. §. 1. *Parentes qui tradunt filias nobilibus, & divitibus deflorandas, ut propter hoc eas nuptui tradant illis dotantibus, pessimi sunt Lenones digni morte temporali, & æterna:* Quamque jure tum Ecclesiastico, tum Cæsareo ab iisdem luendam decernitur, de qua alios cumulans late *Farinac. in Prax. par.* 2. *tom.* 2. *tit. de delict. Carn. q.* 144. *per tot.* ipsas pariter Virgines cautiores redderet imminens eisdem pæna vel infamia, quam in jure sancitam legimus in *leg. fædissimam la* 20. *Cod. ad leg. Jul. de Adult.* ibi *fædissimam earum nequitiam, quæ pudorem suum prosternunt, leges ulciscuntur*, ubi Closs. *Mulier quæ sponte committit stuprum, punienda est, & ibidem Baldus stuprum voluntarium punitur in utroque:* Late *Farinac. loco cit. q.* 147. *num.* 49. Et bene *Laurent. Matthæu de re criminal. Controv.* 51. *n.* 38. ibi: *Si aliqua pæna coercerentur Puellæ, neque tanta deceptæ sub frustranea spe nuptiarum deriderentur, neque tot, tantæque adolescentulos, quorum matrimonia ambiunt, ad amplexus invitarent.*

294 Verum quia ista recesserunt ab Aula; cupienda omnino est executio decretorum pluries editorum per Sacram Congregationem Concilii, quibus Episcopis demandavit, ut graviter eos plecterent, qui contractis sponsalibus de futuro, ante matrimonium carnali copula se commiscent, ut potest *Bellarmin. & Farinac.* testantur *Boss. de matri. cap.* 7. *n.* 96. *& Fagnan. super cap. his qui fidem, de sponsalib. n.* 15. etenim quis dubiter ex indulgentia, quam inverecundæ Virgines apud Judices experiuntur, cum pænarum vice, patrocinium sæpesæpius assequantur, jam id confici, ut nihil magis habeant in votis quam nobilem, quamque Juvenem sui amore, incendere, ut concupiscentia excecatum sub Conjugii fide ad stuprum admittant, exinde maritum habituræ? Ita prorsus pluribus Italiæ Catholicis Urbibus accidit dispendium pudoris, quod Hollandiæ contigisse meminit, ac detestatur *Grotius lib.* 3. *manuductionis cap.* 35. & ex ipso *Gonzalez Tellez in* 5. *Decretal. super cap.* 2. *de Adulter. nu.* 8. *in fini*, ibi. *Quid enim si Virgines fiducia legis Divinæ licentius peccent.*

295 Scandalum istud, ut à suis evellerent Diœcesibus, jure optimo nonnulli Antistites per *Synodales Constitutiones* irrita fecerunt sponsalia clandestina, tametsi secuta copula inter spondentes: Uti de Diœcesi Rhegiensi testatur *Ciarlin. d. cap* 174. *n.* 72. ibi. *Nec dubium est, quod tali constitutio sit licita, & honesta, & valida*, & de Diœcesi Lausanensi *Gobat. Experien.Theolog.tract.*10. *casu* 1.*n.* 11. *&* 12.

296 Porro, ut ad ea unde digressus est sermo, revertatur: *Si Parentes tenuioris fortunæ filiam indotatam locupleti locari cupiunt, & fallaciis Adolescentem inducant ad dandam fidem de conjugio, sponsalia quamvis jurata sint, vel etiam coitu confirmata retractari queunt* sunt verba *Roberti Konig. princip. Jur. Canon. lib.*4.*decretal. tit.* 1. *de sponsal. n.* 71. Id an sæpius contingat prudentem Judicem neutiquam latet: Nobis satis esse debet, quæ ex jure, ac per Theologiæ principia probati *Auctores* colligunt, ejus prudentiæ fideliter memorare.

297 Hactenus pronunciata verissima apparent inspecto juris rigore; enim vero nonnihil tribuendum credimus æquitati. *Insumma* enim inquit lex, *æquitatem quoque ante oculus habere debet judex, qui huic actioni addictus est, leg. quodsi Ephesi* §. *Interdum ff. De eo quod cert. loc.* Equitas vero naturalis occurrente casu Puellę humilis conditionis, quæ ad nuptias cum filio familias nobiliori aspirans, impetrata illarum fide se fœdandam obtulit duo jubet sedulo animadverti á judice, ut justè valeat pronunciare. Unum est, ut æqua lance ponderet ex una parte damnum quod Puellæ imminet, ac ipsius indignis Parentibus, aut Consanguineis, si ab optatis nuptiis arceantur; perpendens insuper ipsam innocenten non habendam, dum voluntarie se prostituit, neque ut plurimum consanguineos, præsertim Parentes culpa vacare, quorum inertia, vel ambitio, sæpius avaritia filiarum licentiam, aut sollicitat, aut connivet: Denique id præoculis habeat, num Virginis damnum alia via possit reparari, attenta qualitate natalium, ac moribus Regionis, & Urbis quam incolit. Nam protinus vana est quorumdam cantilena, qui mulierculæ stuprum irreparabile malum clamitant; dum ut apprime bene animadvertit *Card. de Luca tract.de dot. disc.*142.*n.* 76 *in fine*: *Juxta notissimam Praxim excessus dotis de facile sanat istam plagam: Tum quia non desunt alia remedia cum quibus futuræ honestati, ac Parentum famæ consuli potest, per ingressum nempe in monasterium, vel Conservatorium &c.*

298 Ex altera vero parte pręter scandala, & deteriores exitus periculum quæ ex indignis conjugiis, præcipue, dum tam sordido, ac iniquo principio deturpantur frequenter progredi compertum est: Pensanda sunt honoris irreparabile dispendium, nedum Parentum, sed universæ insignis stirpis: Infamia non solum stupratorem, sed majores, fratres, sorores quoque Virgines, vel nuptas omnes insontes ac nullius criminis participes, denigrans. Item Reipublicæ discrimen, cujus multum interest, ut nobilium familiarum decus servetur: Insuper exemplum, quo humiles Puellæ, ut facis, licentia, stupro tandem, digniores nuptias adispiscantur egregie commoventur.

299 Alterum, quod equitas recogitare Judicem monet, illud est: Causam scilicet non intes mulierem violatam, & filium deflorantem pendere: Uterque noxius, uterque Reus est: Ut in crimine, sic in agendo socii reperiuntur. Lis tota vertitur inter Parentes, fratres, gentem universam, criminis prorsús expertem, ac innoxiam, cujus honori, ac famæ, ut insidias tenderent, ut periculum molirentur, impudens Virgo, rebellis filius consulto sponsalibus stuprum addidere.

300 Hæc pro veritate pro conscientia, judex perscrutatus, judicet tandem cuinam patrocinium debeat, cui præsidium impertiri: quod si adhuc dubitet, ac consiliarios quærat; pręsto sunt gravissimi *Theologi* qui omnem dubitationem excutiant.

301 *Bartholomæus á S. Fausto in specul. confess. p.* 1. *de restitut. disput.* 8. *quæst.* 8. *in princ.* postquam resolvit, defloratorem Virginis, qui vere promisit eam ducere, teneri etiam cum proprio detrimento servare fidem, sic discurrit: *Sed quid dicendum de eo casu quando promissio fuit vera, tamen peobabile, est quod ex tali matrimonio gravia incommoda sequerentur? Respondeo si talia incommoda fuerunt prævisa, vel de facili prævideri poterant à stupratore, tunc videtur esse obligatus ad ducendam eam, quia sibi imputare debet damna, quæ eveniunt sibi: Quod si damna sint aliorum, scilicet Parentum, vel Propinquorum, tunc non tenetur eam ducere, sed damnum reparare, tribuendo qnanti pluries aget ad alteri pro sua conditione nubendum.*

302 Totidem ferme verbis resolvit quæstionem *Joannes Azorius* 3. *p. instit. lib.* 5. *cap.* 5. *difficult.* 2 *pag. mihi* 366. *Difficultas* 2. *est, an qui ex intentione animi promittit se ducturum Uxorem, quam corrupit, teneatur eam ducere etiam in casu, quo sit in vita statu longe superior: Respondetur esse obligatum; aliud verò est in eo casu, in quo secutura creduntur multa, & magna incommoda: Nam tunc videtur distinguendum; si enim ea incommoda præviderit, videtur obligatus ad ducendum eam, quia sibi imputare debet damna, quæ eveniunt sibi: Quod si damna sint aliorum, & non sua, tunc non tenebitur eam ducere. sed dotare.*

303 Consonant *Dicastilio de just. lib.* 2. *tract.*2.*disput.* 7. *dub.*9.*n.*129. ubi loquens de defloratione Puellæ sub spe matrimonii sic habet: *si tamen vere promisit nuptias, in omnium sententia tenetur eam ducere, nisi timerentur damna aliorum: si tamen ipsi Promissori tantum*

tum damna sequantur sibi imputet.

304 Alteram inspectionem æquitati consonam, ut scilicet damnum Virgini impendens, si sperato connubio decidat, cum damnis ex Matrimonio contrahendo promanaturis ponderetur egregie exponit *Aversa de sponsal. q. 8. sect. 15. vers. Pro altera conclusionis &c.* Perspicassimi hujus Theologi verba ex parte superius dedimus, prout tulit ocasio, at opere pretium erit ex integro ratiocinantem iterum audire. *Si od notabile damnum, & scandalum imminens non erat ei licitum cum tali persona conjugari, eique promittere, poterit juste mutare propositum, & ab illa promissione recedere, & poterit etiam à judice inhiberi, ne contrahat. Suadetur: quia dum quis ab initio prævidebat tale dagnum, aut scandalum, cum quo non poterat licite ducere talem conjugem, plane, nec proinde poterat promittere, ac se obligare, non enim potest quisquam promittere, & se obligare ad aliquod illicitum faciendum: Poterit ergo juste, ac licite recedere, immo tenebitur, quia adstringitur adhuc priori obligatione vitandi, seu non inducendi tale damnum, & scandalum; quare etiamsi ipse nollet recedere, merito poterit à judice ex officio, vel ad instantiam aliorum, quorum interest, inhiberi*: Et notant aliqui ex iisdem Auctoribus (quos citaverat, & nos superius adduximus) *id totum intelligi etiamsi sponsalia fuissent juramento firmata, ac etiamsi intercessisset Virginis defloratio sub illa promissione Matrimonii; quia (adverte) adhuc præponderat tale damnum, quod ex Matrimonio impendet: dummodo, inquam, sit adeo grave, & moraliter probabile, ut prudenter urgeat ad desistendum*: Profecto nil æquius, aut concinnius dici potest.

305 Prosequitur deinceps concilians oppositas sententias, quarum alterâ affirmat, negat altera, valere sponsalia inter virum, & Puellam non parum Natalibus dispares, inquiens. *Prior enim procedit, & probat, quando imminet tale damnum, & scandalum, quia tunc promissio est indiscreta, & imprudens, tunc esset nimia, & illicita prodigalitas: ideo enim non tenetur quis prodigere totam facultatem ex vi suæ promissionis, quia non poterat licite id facere &c.*

306 Id quoque videtur sentire *Bonaccin.* paucis se aperiens verbis *tract. de iis quæ pertin. ad matrim. q. 4. punct. 17. n. 27. Ex dictis sequitur Prælatum posse impedire matrimonium contrahendum à filio familias cum aliqua indigna, quando ex ejus celebratione prævidet gravia scandalum, ac rixas inter Parentes secuturas; & hoc verum est*, inquit *Sanchez*, etiamsi secuta sit copula sub ea spe matrimonii. *Hoc tamen non facile admiserim, nisi filius alia ratione valeat occurrere damno sponsæ deflorata, aut nisi tam grave sit scandali periculum, ut præponderet damno sponsæ.* Claret igitur ex mente *Auctoris* si alias sponse prospici valeat, aut si ex matrimonio imminens malum prævaleat dispendio Mulierculæ defloratæ, posse judicem nuptias filii familias impedire.

307 Addere tandem pro coronide facile nobis esset *Theologos* in terminis longe amplioribus contra præfata sponsalia differentes; at studium brevitas vix finit duos ex schola *D. Thomæ* proferre.

308 *Joannes de Cruce in director. conscien. de 7. precept. decal. tit de restitut. art. 2. dub. 4. Violans Virginem promittendo eam ducere in Uxorem, ad id tenetur per se loquendo, nam aliquoties ad illud non tenetur Violator Virginis. Primo si sint multum dispares: Secundo si grandia scandala ex illo matrimonio probabiliter timentur.*

309 Clarius, & gravius testimonium præstat magister *Acacius March. de Velasco in suis resolutionibus moralibus Hispanicè elucubratis tom. 1. sub verbo Donzella resolut. 272.* ejus verba latine reddita ita sonant *n. 8. dico 4. qui promisit Puellæ eam ducere, si consentire stupro, & ipsa consensit, tenetur contrahere matrimonium sub lathali culpa per se loquendo; & n. 9.* pergit dicens: *Dixi sub initio per se loquendo, nam in aliquibus casibus non tenebitur ipsi nubere, quamvis non ficte, sed vere etiam interposito juramento promiserit: Primo si longe sint natalibus dispares: Secundo si cum fundamento timeatur gravia scandala ex matrimonio secutura*: Et novissime *per Stephanum Abbatem in Theologo Principis cap. 4. dub. 1. & 2. per tot.* idem concluditur ut vir nobilis Puellam disparis conditiones à se defloratam non teneatur ducere, sed tantum dotare sive ficte, sive vere promiserit.

310 Rursum ex his, plurimisque non contemnendis auctoribus, non leve quisquam agnosceret fundamentum ad asserendum, prorsus irrita esse sponsalia inter virum nobilem, & Puellam indignam etiamsi copula intercesserit, eo protinus modo, quo de similibus contractibus æque *juris Periti*, ac *Theologi* pronunciant, quotiescumque merces, vel pretium pro opere promissum longe excedat æstimationem operis ab altero contrahente præstiti, vel præstandi, neutiquam obligare, & arbitrio boni viri reducendos esse ad æqualitatem. At nos non intendimus, nisi mala toties recensita pro viribus præcavere, ac tritam, tutamque viam incedentes, ea dumtaxat firmare conati sumus, quæ suadet ratio, quæ Reipublicæ salus exposcit; ad quæ nobilium Familiarum indemnitas cogit, quæque tandem Ecclesiæ disciplina, dignitas Sacramenti, atque Divinus periclitans honor in sæpedictis conjugiis, à Theologo, á Juris Canonici studioso, verum maxime ab Episcopo, ac alio quovis Ecclesiastici Fori judice expostulant: Id, ut non infructuose præstiterimus, faxit Deus Optimus Maximus.

Ita &c. Salvo &c.

APPENDIX.

In qua nonnulla soluuntur argumenta opposita adversus Theses superius stabilitas.

311 TErtiò cogit manum calamo admovere, ac vel invitum in arenam descendere parendi studium, atque amor veritatis. Vulgata si quidem (quo fato dicere non auserim) profectò præter animum, atque expectationem, quam privato potiús studio usurpandam, ne utiquam ut publici Juris fieret exaraveram, Dissertatio, Forensium quorumdam, nec sané imperitorum clamorem excitavit: Ii namque religionis esse putabant quam vetustam credebant Ecclesię fore disciplinam in tuenda Sacri fæderis libertate novitate tentari: Quamobrem censuerunt, sibi tanquàm pro aris, & focis dimicandum neque ulli parcendum studio, aút labori, ut quam á majoribus de Matrimoniis omninò libere ineundis doctrinam hauserant, sartam tectam conservarent. Ex his unus præcipuè isque ut in reliquis nulli secundus, in causis connubialibus versandis non immerito plerisque præferendus caufę non vulgaris occasione parta eam suscepit Provinciam ut Filiorumfamilias etiam in Nuptiis indignis sociandis assererer libertatem, atque contraria à nobis jacta fundamenta convelleret, tùm veteribus undequaque collectis, tùm novis argumentis, quæ nedum vulgo, verumetiam Peritis inter primos, ipsis quoque Judicibus negocium facessere videbantur. His ut occurrerem amicorum sugestione, majorum exortatione incitatus cunctabar, tamèn verens nè quæ impietatis, ac impudentiæ profligandæ qualiscumque Zelus in medium proferre compulit, jám contendendi animo tribui, ac jactantiæ verti contigerit, si ea aggrederer ab oppositis argumentis vindicare: Satis interea ratus nonnullis qui vel clamore, vel propositis difficultatibus conterriti videbantur, declarare quomodo quotquot opponebantur momenta rationum, vel ex superiùs prælibatis apparebant abundè refutata, vel ideó á Nobis omissa, quia ità inania censuimus, at suamet corruerent levitate: Enim verò nulla valuit excusatio, quia si aliás invitus, nunc omninò coactus adigerer, vel jam expolita refricare, vel nouum aliquid promere quo statuta à nobis asserta, nedum ab obiectis tueremur argumentis, verum etiam nouum illis robur accederet, ac firmamentum, id ut assequamur opere prætium existimavit singula quæ obiiciebatur suo ordine prodere, ac unicuique sigillatím respondere, ne scilicèt alicujus vim argumenti industria potiùs contemnere quám ratione refringere, neve quidpiam solvere imparatus crederet data opera silentio præterire.

PRIMUM ARGUMENTUM.

312 LUbet primo loco proponere quod novitate conspicuum, atque auctoritare firmissimum, & inenodabile jactabatur argumentum desumptum *ex Cap. Inter opera* 20. *De Sponsal* perperám attributo CLEMENTI III. cū sit responsum INNOCENTI III. ut ex *Raynaldo ad annum Christi* 1198. *n.* 38. animadvertit *Gonzalez Tellez super.* 4. *decretal* in notis ad eumdem *Textum n.* 1. *lit. A*, & verè legitur inter Epistolas INNOCENTI editas ab erudito *Stephano Balusio l.* 1. *Ep.* 112. Porrò ne quis suspicetur vím argumenti ullatenùs á nobis enervari, subdimus verba integri *Text.* ut leguntur apud *Balusium*, & *Gonzalez Tellez*: sunt autèm: *Inter opera Charitatis quæ imitanda nobis auctoritate Sacra paginæ proponuntur, sicut Evangelica testatur auctoritas, non minimum est errantes ab erroris sui semita revocare, ac præsertìm Mulieres voluptuosè viventes, & admittentes indifferenter quoslibet ad Commercium Carnis, ut caste vivant ad legittimum Tori Consortium invitare. Hoc igitur Apostolica auctoritate attendentes statuimus, ut omnibus qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in Vxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum.* Consonat dictum Sancti Hyeronimi relatum in *Can. non est culpandus* 32. *quæst.* 1. ubi De Osee Propheta qui Meretricem sibi junxit Vxorem sic loquitur: *Non est culpandus Propheta, si Meretricem quam duxit ad pudicitiam converterit, sed potiùs laudandus, quod ex mala bonam fecerit.* Adstipulatur quoque Sanctus Joannes Chrysostomus scribens ad Theodorum Monacum, *si qua autèm (scilicèt mulier) per occasionem in eam inciderit calamitatem, quemlibet generosum virum; sine pudore connubio sibi talem adjunxisse, tanta apud homines misericordia, & vulgaris opinionis acceptio sapè in propatulo ignominia affectus ab infami servitute liberat, & in Matronarum ordinum recipit &c.* Ex quibus sic argumentabantur. Si quæ nuptiæ indignæ habendę sunt, maxime quæ cum Muliere in lupanari se prostituente versantur indignissimæ dici valent: Has verò laudabiles licitas declarant Sancti Patres Ecclesiæ Doctores, definit Summus Pontifex, qui, & ad illas ineundas proposita peccatorum Indulgentia fideles omnes invitat: Itàque nulla supersunt Connubia, á quibus propter humilem conditionem Sponsæ licité possint Filiifamilias, vel à Parentibus, vel ab Ecclesiastico Judice prohiberi, quidquid in contrarium clamant Theologi, quorum auctoritas novam legem condere, aut Sacros Canones infringere nunquam valuit.

313 Hoc primo intuitu difficili argumento facillimè se expedit Natalis *Alex. Theol. moral. tom.* 6. *lib.* 2. *de Matrim c.* 2. *art.* 2. *de consens. clandest. reg.* 24. *mag mihi* 507. inquiens *Viro qui sui Juris est* (nota) *qui sui Juris est Meretricem lupanari eductam ducere licet Vxorem. ut eam à peccato revocet, idque in remissionem*

peccatorum proficere respondet CLEMENS III. (Imò INNOCENTIUS III. ut supra innuebam.) En igitur prima propositæ difficultatis evidens explanatio. Laudatus Textus de iis procedit qui sunt sui Juris, nec ullo Jure teneantur aliorum Consilium petere, ac exequi præceptum: Ut certum est teneri filios familias, dum agitur de indignis nuptiis sociandis, Jure naturali, Canonico, atque Civili, quod superius superabunde demonstravimus. *Filius namquè prorsus tenetur obedire Patri prohibenti nè ducat Uxorem male moratam, aut infamem, aut longè disparis conditionis. Tenetur enim lege naturæ quisque periculum suum vitare, honori suo consulere, familiaque suæ dignitatem sartam tectam tueri. Tenetur Parentibus obedire justa præcipientibus: Justa autèm prohibitiones ille &c.* Sic idem Alexander *Tom.cit.c.2.art. 1.reg.15.pag. mihi* 466. Enim verò insolentissimum est affirmare aliquando Summum Pontificem eos ad indignas Nuptias alicere, voluisse, quos vel dignas contrahere Parentibus nesciis; vel invites *Ecclesia semper detestata est, atque prohibuit*, ut sæpiús inculcavimus ex Concilii Tridentini irrefragabili Testimonio. Ut igitur res se habeat respectu cæterorum, Filiosfamilias hoc laudato Textu non comprehendi certocertius esset debet. Quod unicé satis est ut liqueat contra statutas Theses ineptè prorsus prefatum Canonem allegari.

314 Absit nihilominùs ut assentiamur, vel prò reliquorum nobilium Virorum sive mulierum indignis Nuptiis propositum argumentum aliqualiter valere. Siquidem omni dubio procul esse cuilibet debet, ut in cæteris rescriptiis, & gratiis, ita prorsus in elargiendis indulgentiis nunquam Pontifices Summos intendisse tertiæ perjudicem afferre, ut ex satis vulgatis *Textibus in Cap. Ad aures de rescrip. & Cap. Super eo de Offic. & potest. Jud. Deleg.* colligunt communiter Doctores quos cumulant *Barbos. in collect. ad cit. Cap. Super eo.* 15. *n.* 3. *Konig. Princip. Jur. Can lib.* 1. *tit.* 3. §. 9. *n.* 10. *versic. Regula tertia*; & laté *Tusch. practic. Conclus. Tom.* 6. *conclus.* 685. idque præsertím ubi agitur de iis quæ Juri naturali adversantur, ut ex *Fulgos. consil.* 61. *n.* 4. Animadvertit *Tusch. loc. cit. n.* 16. Cujusmodi forent Nuptiæ sive á Filiis, sive á quibuslibet contractæ cum dedecore Parentum, Sororum, atque totius Familiæ, ut communi nedum Theologorum, verum etiam Juris interpretum, Sanctorum Patrum, ac plurimum Summorum Pontificum auctoritate, nec non solidissimis argumentis in pæmissis dubiis ad satietatem usque comprobavimus.

315 Neque abstinere licet ab exemplis quibus inanitas obiectæ argumentationis valeat revelari. Sæpius volentes Pontifices: Sive pro reparandis collapsis Ecclesiis, sive pro novis construendis fidelem Populum ad elargiendas elæmosynas excitare, idque ut in satisfactionem pænę pro peccatis solvendæ, cessurum statuerunt. Quis autem sibi licere proindè existimabit elęmosynam ut tribuat æs alienum erogare? Aut Familiæ deficere in iis quibus ad honestam sustentationem indiget, ut Ecclesię, vel Pauperibus prætextu lucrandi indulgentias opituletur? Laudabitur ne Filiusfamilias, qui parentibus egenis desinat providere, ut opem ferens forensibus locis Terræ Sanctæ, promissis indulgentiis perfruatur? Plura. Licet ne Filio, licet ne Fratri Matrem Senem, Sororem Virginem derelinquere, & ad Loca Sancta, ad ipsa Apostolorum limina accedere, ut Jubilei fructrum assequatur? Fas erit Patrifamilias Uxorem Prolemque sua opera nutriendam deserere, ut procedens ad bellum contra Infideles peccatorum remissionem valeat impetrari? Minimè prorsus hæc vera sunt, imò ut absurda contra Pietatem, contra Justitiam, contra Charitatem ab omnibus reprobantur, atque Pontificia diplomata fidelis reliquos ad enarrata virtutum opera proposita spe veniæ invitantia, hujusmodi personarum genera non comprehendere nemo audet in dubium revocare. Idem omninò Judicium esto de Canone quem expendimus. Meretricem è cæno eruere licèt ad remissionem proficiat peccatorum iis qui si ducant nulli infamiam irrogant, non afficiunt Parentes gravi dolore, neque Fratribus, neque Sororibus paribus Nuptiis copulandis impedimentum præstant, neque scandali, aut rixarum occasionem præbent, denique infelicis exitus periculo se, & quas ducunt Uxores non exponunt. Hęc autem à Filiofamilias á quocumque quoque Nobili Viro vitari non posse constanter affirmare non dubitaverim.

316 Porrò id solummodò intendisse Innocentium, ne scilicét Meretrices quarum numerus in immensum excteverat, quasque vel infimæ conditionis homines, ipsi quoque gregarii Milites Vxores ducere religioni habebant propter infamiam, qua ab earum nuptiis Jure Canonico retrahebantur, sine spe matrominii sibi damnationem, aliis scandalum querere cessarent nunquam: Sublata aliquandiu infamia sollicite providere. Satis indicant Historiæ illius temporis, atque ipsa Summi Pontificis verba. Audiendus *Odericus Reynaldus tom.* 13. ad annum Christi 1198. num. 38. sic rem enarrans. *Innocentius in perditas illas mulieres que pudicitiam quibusque obviis, Animas Dæmonibus prostituebant miseratione ductus, è Cæno faciliùs abducendas ratus, si viros qui eas ducerent nanciscerentur, infamiam quæ in jungenda sibi Meretrice erat, amovere conatus est, atque indulgentias iis proposuit, qui ex Christiana pietate hujusmodi Meretriculas Uxores ducerent, quo maritali fædere coercita á scelere impudicitiæ sibi temperarent.* Videndus quoque Abraham: Bzou: ad eumdem Annum num. 21. ubi meminit Sectæ Meretricum tunc temporis crassantis, ad quam fortasse eliminandum Innocentius animum intendit. Item Verba ipsius Epistolæ apertè significant nec som-

somniasse Pontificem adolescentium amores impudentium favore, libini, ac impietati erga Parentes præsidium ferre, sed iis dumtaxat qui procul omni injuria Consanguineorum Christianæ Charitatis stimulo ad miserrimas istas fæminas è cæno impudicitiæ educendas adducerentur. *Inter opera* inquit *Charitatis non minimum est errantes ab erroris sui semita revocare: ac præsertìm Mulieres voluptuosè viventes, ac admittentes quoslibet ad commercium Carnis, ut caste vivant ad legitimum Tori Consortium invitare: Hæc igitur attendentes &c.*

En itaquè quos Apostolico favore prosequi intenderit Innocentius: Eos scilicét qui ut perdita scorta ad viam salutis convertere, atque ab immunditia Carnis quantum fas est fategerint emundare. Quod nùm verum sit de Filiosfamilias de nobili quovis Viro, de Virgine preclaræ stirpis amore captis, atque libidine obcecatis ad indignas nuptias aspirantibus haud laboriosum erit sapienti Judici æstimare: Cui quoque compertum erit ubicumque non agitur de revocanda muliere á statu peccati, frustra omninò obiici, laudadatum Canonem pro removendo impedimento imparium nuptiarum.

317 Neque licet silere quodammodo etiam nunc vigere eam juris infamiam qua viri ducentes in uxores publicas Merettices notabantur: Communi nedum Moralistarum (ut quasi per contemptum causidici appellant) sed & insignium Canonici juris interpretum calculo comprobatur. Videndus *Barbos in Collect. super Can. Si quis viduam il secondo dist.* 34. *post Glos. et Turrecremat. ibid.* & quis alios congerit *Majol. de irregular. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 5. ibi *Ob eamdem causam si quis Meretricis Maritus fuerit ad ordines non admittetur, non solum quia Bigamus, sed etiam qui ignominiosus, & vilis est; vilem etenim uxorem ducens, vilis ipse efficitur.* Consonant gravissimæ notæ Theologi *Card. Bellarm. to.* 1. *controvers. volum.* 2. *lib.* 1. *de Cleric. cap.* 24. *in fine. Suarez de censur disp.* 48. *sect.* 3. *n.* 3. *in fine. Sanchez de Matrim. lib* 7. *disput.* 84. *n.* 9. *Gibalin. de Irregul. Cap* 5. *quæst.* 4. *proposit.* 3. *pag. mihi* 384. *vers. deinde. Gabriel. á Sancto Vincentio de censuris disputat.* 10. *quæst.* 8. §. 6. *n.* 142 *in fine*, & aliis prætermissis *Sayr. in Thesaur. tom.* 1. *lib.* 7. *Cap.* 11. *n* 7. ibi. *item infames sunt qui ducunt uxores viles, & abiectas, vel Meretrices &c.* Ex quo dignoscetur ut tota via à veritate aberrent qui nobilium Parentum, & Consanguineorum justissimas quærelas spernendas authumant, quasi quod ex connubio cum quavis fæmina etiam publica, & prostituta nulla debeat infamia formidari. Imò verò apud Cordatos, & honestos viros tanti penditur hujusmodi infamiæ nota, ut non defuerint qui illam graviorem pænam ipso extremo supplicio asserere non dubitaverint, & propterea reum capite plectendum mortem evasurum censuerint si Meretricem ducere non recusaverit, de quo videndus *Barbosa in Collect. ad cap. inter opera cit. nu.* 4.

Cæterum nihil ineptius proferri potuit ad confirmandum quod assumpserat argumentum, quam ut ex dictis Sanctorum Hieronymi, & Joanni Chrisostomi peterent auctoritatem: Siquidem utriusque Ecclesiæ Doctoris Testimonio apertè evincitur improbum, ac infamen apparuisse qui mulierem publicam uxorem accipere non detrectaret: Idque (quod mirum adversario fortasse videbitur) apertissime colligitur ex iisdem locis Laudatorum Patrum qui perperam incontrariam partem afferuntur.

318 Profecto Hieronymus totus est in excusando Osèe, quod utique non laborasse nisi magna in conniugio Prophetæ apparuisset turpitudo. At quid opus argumento. Audiamus loquentem. Sic itaque in prefationi sui commentarii disserit. *Quis enim non statim in fronte libri scandalizetur, & dicat: Osee primus omnium Prophetarum Meretricem habere jubetur uxorem, & non contradicit? Non saltem nolle se simulat ut rem turpem facere videatur invitus?* Subdit proindé exempla Prophetarum quos Domino jubente renuisse legimus; & rediens ad Osee pergit, *Osee audiens à Domino accipe uxorem fornicariam, non frontem rugat, non merorem pallore testatur, non verecundiam mutato gearum rubore demonstrat, sed pergit ad lupanar, & scortum ducit ad lectulum?* Atque ita arduam censuit difficultatem, ut ad illam explanandam ad Misterium recurrendum censuerit. En ipsius verba. *Hæc igitur audientes quid possumus respondere nisi illud propheticum quis sapiens, & intelliget ista, intelligens, & cognoscet ea? Unde, & nobis dicendum est cum David Revela oculus meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Adeat Textum curiosus adversarius, & agnoscet quam misteriosum fuerit secundum Hieronymum factum Osee, quamq; insolenter ad indignas nuptias commendandas adducatur.

Rursum initio sue commentarii ubi habet verba relata á Gratiano in Canone non est culpandus 32. *quæst. prima.* iterum Prophetæ excusationem agreditur, ac præcipue in eo reponit quod Dei jussu non libidinis impetu acceperit Meretricem, idque ad comprobandum, quod Deus hoc Connubio misterium statuerat præsignare, *Nec* (inquit) *culpandus Propheta si meretricem converterit ad pudicitiam, sed potius laudandus quod ex mala bonam fecerit. Præsertim cum Beatus Osee non ob causam luxurie, non libinis non propria fecerit voluntate* (hoc attente considerandum, *non propria fecerit voluntate.*) *Sed Dei paruerit, imperio, ut quod in isto carnaliter legimus in Deo factum spiritualiter probaremus.* Hæc autem ut Filiorum impudentiæ indigna connubia meditantium præsidio esse possint depræhendere non valeo. Satis de Hieronymo.

319 Jam non nihil de S. Joanne Chrysostomo. Et hujus verba integra preferre non pigebit, ut ipsius mentem assequamur. Scribit Theodoro Monaco in Apostasiam lapso, illum-

illumque ad resipiscendum hortatur proposita spe veniæ; quam ex Dei misericordia, ac immensa erga spiritualem animam charitate nititur confirmare: Atque inter cætera quæ aurea profectò eloquentia congerit argumenta, profert hominum exemplum inquiens *Num vides quod deformes, impudentesque mulieres prostitutæ vix possunt obtrudi Gladiatoribus, & iis quoque qui cum Bestiis depugnare soliti sunt?* En quid de Meretricibus asserat, vel affirmet. Pergit verò *Cæterum si quæ bonæ forma, si ingenua, liberalique facie per occasionem in eam inciderit calamitatem.* De hujus generis fæmina ingenua non vulgaris conditionis, non Meretrice, non prostituta, sed quæ per occasionem in eam inciderit calamitatem: De hac inquam subdit *Quemlibet generosum eximiumque virum nihil pudebit, vel Connubio sibi talem adjunxisse.* Deinde concludit quod *si tanta est apud homines misericordia quanto benignior facilitas erit apud Deum erga animam propter superni generis præstantiam &c.* Itaque neque ex verbis, neque ex mente Chrysostomi quidquam subsidii adversariis accedit. Non quidem suffragantur verba quibus de Meretricibus aperte testatur oppositum: De aliis verò Mulieribus per occasionem lapsis narrat quidem illas quandoque à generosis viris haberi uxores, attamen factum, neque improbat, neque commendat. Verum inquies approbare censendus est quia ad Divinam misericordiam extollendam ipsorum utitur similitudine, vel exemplo quod perperam assumpsisset si indignas hujusmodi nuptias authumasset: Quamobrem si non ex verbis, ex sensu saltem Chrysostomi is qui sibi jungit meretricem omni eximitur turpitudine. Nequaquàm sane porficit hæc argumentatio, quippe qui exempla nequorum hominum, & inique gestorum sæpe usurpantur à Patribus eo prorsus sensu quo in Sacris litteris, vel etiam á Christo Domino non semel fuisse adducta nos docuit Sanctus Augustinus *lib. 2. quæst. Evangeliorum qu.* 34. ut exempla de villico fraudolento Lucæ 16. De judice iniquitatis qui interpellabatur à vidua Lucæ 18. atque alia hujus generis pleraque, quæ nempe non ita accipienda sunt quasi nobis proposita ad imitandum: *Sed etiam* (Ait Augustinus) *è contrario ducuntur istæ similitudines ut intelligamus, si laudari potuit ille á Domino qui fraudem faciebat, quanto amplius placent Domino Deo, qui secundum ejus præceptum illa opera faciunt. Sicut etiam de judice iniquitatis qui interpellabatur à vidua comparationem duxit ad judicem Deum, cui nulla ex parte judex iniquus conferendus est.* Et iterum de eodem argumento q. 45. *n. 1. circ. fin.* hæc habet. *Hic ergo iniquus judex non ex similitudine, sed ex dissimilitudine adhibitus est, ut ostenderet Dominus quanto certiores esse debeant, qui Deum perseveranter rogant cum apud iniquissimum judicem usque ad effectem implendi desiderii valuerit perseverantia deprecantis &c.*

Ex quibus omnibus liquidò constat tam inaniter ex auctoritate Chrysostomi, & Hieronymi, quam futiliter ex responso Innocentii argumentum peti ad patrocinandum, sive filiorum familias, sive quorumcumque connubia, quę vel obedientiæ Parentibus, vel pietati cujusvis gradus consanguineis debitæ, vel charitati erga seipsum, Divino, ac naturali Jure imperatæ, vel denique honestati, aut Justitiæ quomodolibet contradicunt.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

320 Simile prorsus primo est quod secundò loco proponebant argumentum ex altero quem credunt, Canone deductum. Ex Catalogo scilicet impedimentorum sive dirimentium, sive (aut ajunt) dumtaxat impedientium matrimonia, communi Theologorum, & Canonistarum consensu recepto; tristis illis Carminibus explicato *Error, conditio votum &c.* aliisque *Ecclesiæ vetitum &c. incestus &c.* prioribus scilicet ea quæ nuptias dirimunt, seu irritas reddunt, posterioribus vero quæ illas fieri prohibent, itaut illicite fiant, etsi valeant jam contractæ, impedimenta recoluntur. His profectò novum aliquod impedimentum addere ex suo capite vulgarem aliquem Theologum piaculum esse clamant; cum jus impedimenta sive irritantia sint, sive tantummodo impedientia statuendi ita sit Summis Pontificibus, atque generalibus Conciliis reservatum, ut nec Episcopo id liceat in sua Diæcesi, vel quia hæc facultas numquam Episcopis atributa, vel quod posterius fuerit adempta, ut late pro alterutra parte differentes docent *Covarr. tom. 1. in Epitom. 4. decretal. de matrimon. 2. par. cap 6 §. 10. n. 16. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. p. num. 9. Perez disput. 21. sect. 2. & 4. Dicastillo tom. 3. de Sacram. tr. 10. de sponsal. disput. 7. dubit. 1. per tot pracipue nu. 26. & seq* & alii ab iisdem adducti, & á *Diana oper. Coordin. tom. 3. Tract. 1. resol. 88. Leandr. part. 2. de Sacram. tract. 9. disput. 9. q. 9.* Enim verò novum omnino, & priscis temporibus inauditum est hoc quod adstruere nitimur ex contradictione Parentum, vel Tutorum, sive consanguineorum. Cui namque ex impedimentis in laudatis versibus descriptis valet adnumerari? Nulli profectò, ut patebit singula serio expendenti.

321 Confirmabant objectam argumentationem præcludendo quod á nobis excogitari fingebant efugium. Putabant namque sive ad impedimentum disparitatis, sive ad alterum conditionis dictum fortasse referendum quod de filiorum familias conjugiis affirmamus: Neutrum autem ad has nuptias extendi jure optimo contendebant. Namque disparitas quam unice matrimonium impedire, atque dirimere Sacri Canones definiunt, illa est quæ ex cultus seu Religionis discrepantia oritur inter virum, & mulierem: Et quod conditionis

tionis nomine significatur obstaculum servitutem tantummodo designat, illamque alteri ex contrahentibus absconditam, ex notissimis Juribus in *Can. non oportet, & can. caxe* 28. *q.* 1. *Canone Chalcedinensi* 14. *& Laodicen.* 10. *&* 21. accedente totius Ecclesiæ praxi, de qua unanimi voce testantur Doctores, & de servili conditione *Ca. si quis ingenuus* 29. *q.* 2. *par.* 2. *cap.* 2. 3. *& ultimo de conjug. servor.* de quibus videndi *S. Thomas in* 4. *dist.* 30. *q.* 1. *articulo* 2. *& distint.* 36. *articulo* 1. *S. Bonav. in* 4. *distint.* 39 *art.* 1. *q* 1. *& dist.* 36. *art.* 1. *q.* 2. *Barbos. in Collect. super cap. cave, & cap. non oportet cit. & super cap proposuit de conjug. servorum. Cabassut. in Theor. jur. Canon. lib.* 3. *Ca.* 22. *&* 23. *Gutier. cap.* 104. *& cap.* 90. *de matrimon. Gonzalez Tellez in Comment. super cap fin. de conjug servor. Dicastill. tom.* 3. *de Sacram. tract.* 10. *de matrim. disput.* 7. *dubit.* 6. *& dubit.* 59. *Perez disput.* 25. *sect.* 1. *& seq. & disput.* 36. *sect.* 1. *& seq.* denique omnes quos lato calamo congerit *Sanchez lib.* 7. *disp.* 19. *&* 71. *per totas.* Nemo autem cogitavit unquam disparitatem natalium aut vilem conditionem alterius sponsi sub altero ex his duobus impedimentis comprehendi: Neque valet indicari aliud ex descriptis in sillabo impedimentorum communi Doctorum utriusque Fori consensu approbato, cui debeat inæqualitas dignitatis sponsorum applicari. Quamobrem nisi Theologos omnes omnesque Juris interpretes inscitiæ sive incuriæ temere accusare audeamus, fatendum ingenue connubia inter virum, & mulierem quantumcumque inter se distens gradu, & dignitate, licita esse neque posse ad Parentum, seu consanguineorum instantiam á judice prohiberi.

322 Iterum confirmabant ex eo quod prætensum obstaculum ex dissensu Parentum jam in Concilio Tridentino magno aliquorum Antistitum conatu propositum, ut edito Canone statueretur, atque in pluribus doctissimorum Patrum congressibus mature expensum, explosum tandem extiterit, utpote evertens libertatem filiorum tantopere ex Sacris Literis, nec non Ecclesiæ Canonibus commendatum. Quamobrem quem non pudet rem hanc iterum in dubium revocare, audaciæ, atque temeritatis non immeritò quispiam accusare.

323 Hæc quæ magno objiciebantur verborum apparatu, & ambage nec proponere piguit, nec displicuit exagerare, ut deinde appareat quam levia sint, & omni vacua difficultate, ita prorsus ut non dubitaverim affirmare adversarios, vel fingere quem feriant hostem, vel aerem veberare. Id ut elucescat totam illico perstringimus responsionem.

Falsum omnino est omnia impedimenta quibus licite fieri nuptias prohibetur, vulgaribus illis versibus contineri.

Falsum quoque justam parentum resistentiam nullum ex enumetaris impedimentis amplecti.

Insulsum atque risu potius, quam responsione dignum, quod objicitur de disparitate cultus, aut servili conditione.

Certum denique numquam in Synodo Tridentina quod prætendimus impedimentum fuisse rejectum, imò apertissime á Sacro Concilio fuisse receptum, non ut noviter statuendum, sed ut ab Ecclesia perpetuo tempore cōprobatum. Age jam singula prosequamur.

324 In memorato impedimentorum Canone nihil de insanis, aut furiosis quorum matrimonia, quandoque irrita, sæpe dumtaxat illicita haberi, extra controversiam res est: siquidem si perpetua fuerit amentia irritas esse nuptias, si autem lucida supersint intervella, eoque tempore quo contrahens sui compos extiterit copulentur, validas, sed illicitas, statuitur *in Ca. dilectus* 24. *de sponsal. & Can. neque furiosus* 32. *q.* 7. *ibique Interpretes congesti per Barbos. in Collectan. super utroque cap. cit. & per Gonzalez Tellez in Commentar. super cap. dilectus cit. Alexan. Consil.* 54. *lib.* 1. *Decius Consil.* 112. *in princ. Gutier. de matrim. cap.* 8. *à n.* 14. *Sanchez pariter de matrim. lib.* 1. *disput.* 8. *à nu.* 15. *Bossiut cap.* 3. § 21. *Perez disp.* 2. *sect.* 4. *n.* 9. *Sotus in* 4. *senten. dist.* 34. *q. unic. art.* 4. *Adversa de matrim q.* 4. *sect.* 1. *Reginal. Prax. panit. tom.* 2. *lib.* 31. *cap.* 3. *nu.* 12. *cæterique Theologi secuti D. Thomam in* 4 *dist.* 34. *q.* 1. *art.* 4. *per tot. & S. Bonav. tom.* 5. *in* 4. *distint.* 34. *art.* 3. *q* 1. Et quidem de perpetuo amentibus nemo dubitat quin attento jure tum naturali tum Divino, incassum contraherent; & de illis quorum furor non est continnus, SS. Ecclesiæ Doctores Thomas, & Bonaventura absolute pronunciant etiam dum sunt rationis compotes á nuptiali fœdere prohibendos. Sic *S. Bonav. q.* 1. *cit. distinc.* 24. *in conclus. si vero non esset actu furiosus, sed habitu, etiam si haberet lucidum intervallum non deberet contrahere propter periculum, quia talis nescit prolem educare, nec cum uxore debite cohabitare. Et apertius dub.* 7. *Furiosus vero in habitu non potest de jure contrahere, quia prolem nescit educare. Angelicus autem art.* 4. *cit. Aut furiosus habet lucida intervalla, aut non; si habet, tunc quamvis dum est in illo intervallo non sit tutum quod matrimonium contrahat, quia nescit educare prolem, tamen si contrahit, matrimonium est.* Qui vero posterius punctum attingerunt Theologi aliqua limitatione usi sunt á mente laudatorum Patrum, fortasse non aliena: Asserentes quod si prolis periculum aliaque mala valeant præcaveri alterius conjugis sanæ mentis, vel consanguineorum tutela, permitti posse temporanee insanienti matrimonium; secus vero, si uterque conjux insaniat, vel absurda quę prævidentur nequant alia via evitari, tunc enim ab illorum connubio penitus abstinendum. Ita primus, quem viderim, tenuit *Sotus loco cit.* quem secuti sunt *Sanchez cit. lib.* 1. *disp.* 8. *n.* 17. *versic. observandum est. Reginal. cap.* 31. *cit. n.* 12. *Bossius ca.* 3. § 21.

§. 21. *in fine Layman lib.* 5. *tract.* 10. *parte* 2. *cap.* 2 *n.* 5. *Adversa q.* 4 *sect.* 1. *versiculo itaque si furiosi Gonzalez Tellez super cap. dilectus de sponsal. n.* 5. *Gutier. cap.* 8 *cit. nu.* 14. *vers. tandem ibidem*, *& alii.* De veritate autem explicatæ limitationis dubitat *Ricc. prax. for Eccles. decis.* 251. *& collect. p.* 5. *collect.* 1751. *Ledesma de matrim. q.* 58. *art.* 3. §. *ad* 2. *respondetur* 1. *infi.* non contemnenda ratione permotus: ibi: *Ista moderatio non videtur ita certa*, *nam prolis educatio per Parentes fieri debet*, *vel ipsi de hoc debent esse sollicíti &c.*

En itáque duplex impedimentum alterum dirimens, impediens alterum matrimonii contractum, quæ laudatorum versuum Authoris memoriam effugerunt: Quamobrèm non est religioni habendum si asseramus aliis quoque Capitibus in supradictis Carminibus non expressis, matrimonium dirimi, vel impediri.

325 Supperit quoque aliud certissimum, atque in Jure expressum impedimentum extra illa quæ metricis illis sillabis recensentur, videlicét quod consurgit ex defectu pubertatis, sive ætatis annorum duodecim in fæminis, in maribus verò quatuordicem, ex quo irrita fieri Conjugia apertè declaratur in *Cap. Ubi non est. Capitulo, continebatur. Cap. Attestationes. Cap. finali. de desponsat. impub. & Cap. Unico. eodem. libro* 6. ibique omnes interpretes cumulati per *Barbos. in collect. sub Cap. Attestationes cit. & post ipsum Gonzalez Tellez super Cap. Ubi non est. cit. à n.* 3. latè *Fagnan. sup. Cap. De illis il* 2. *n.* 18. *eodem. Gutier. de matrim. Cap.* 2. *n.* 17. *Henric. Zoes in* 4. *decretal. tit.* 2. *Comment. de desponsat. impub. n.* 10. *Robert. Konig. princip. Jur. Can. eodem tit. n.* 1. Theologi quoque omnes post *S. Thomam in* 4. *dist.* 36. *quæst.* 1. *art.* 5. *S Bonav. in* 4. *dist.* 36. *art.* 2. *quæst.* 1. *Perez disput.* 37 *sect.* 12. *Bossius cap.* 3. *n.* 147. *Reginald in prax pænit. to.* 2. *lib.* 31. *cap.* 3. *n.* 25. ac reliqui omnes. Istud inquam impedimentum certò dirimens, quodque ex altera parte non immerito diceretur impediens, quandoquidem præter illos in quibus malitia supplet ætatem, quorum conniugia valida deciduntur in *cap. puberes* aliisque notissimis *de desponsat. impub.* & uno ore clamant utriusque juris interpretes, & Theologi quos cumulant *Barbosa in Collect. ad eumdem Textum Gonzalez Tellez ibidem.* Late *Fagnan. super cap. de illis il* 2. *eodem per tot. præsertim vero n.* 3. *&* 47. allegans Sacræ Congregationis responsum, adhuc non nunquam ante annos pubertatis expletos consentit Nicolaus primus permitti posse connubium verbis relatis in *cap. ubi non est de desponsat. impub. ibi nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* Ad quem textum tria animadvertunt Interpretes. Primum quidem ut licite id fiat opus esse dispensatione, quam Episcopis autumant, vel concessam, vel non ademptam. Secundum tolerantiam, seu dispensationem tunc solum locum habere cum dubium subest an malitia, seu potentia ad conjugales actus ætatem suppleat, & qui contrahere cogitat proxime ad annos pubertatis accedat. Tertium denique læthalis culpæ reos esse audentes absque prævia dispensatione in præfatis casibus matrimonio jungi. Ex quibus id certe concluditur, etiam ubi dispensationi locus est, vel declarationi quod ętas suppleatur á potentia, impuberes impeditos esse, ne saltem licite connubium perficiant, de quibus videndi *Gonzalez Tellez in Comment. supra cit. cap. ubi non est. nu.* 7. *circa medium Barbos. in Collect. ad eumdem Textus n.* 3. 5. *Fagnan. in cap. de illis il* 2. *eodem per tot præcipue à num.* 33. *& seq. Henriquez in summa lib.* 11. *cap.* 13. *n.* 12.

Insuper excommunicatos vitandos, atque
326 Hæreticos nec posse licite matrimonium celebrare, neque Parochum eorumdem nuptiis præstare præsentiam, nemo auserit refragari, idemque impedimentum ne unquam Parochus assistat matrimonio inter Hereticum, & Catholicam pluries Sacra Congregatio Inquisitorum declaravit, ut inferius attingemus.

Falsum igitur iterum Jure optimo pronunciamus assumptum dicentium nullum subesse impedimentum pręter ea quæ sæpè satis carminibus memorantur: Idque præsertím tuto asserimus de iis quæ impedientia dumtaxat agnoscuntur: Horum ením duo solummodò prodidit Auctor metri duplici versu contenta: *Ecclesiæ vetitum nec non tempus feriatum impe-*
327 *diunt fieri, permittunt facta teneri.* Tertium verò quo tria certissima, & fortasse majoris momenti recoluntur impedimenta: Nempè *Atque Cathechismus Sponsalia, jungito Votum*, addidit *Thomas Sanchez*, ut ipsemet testatur *tom.* 2. *lib.* 7. *de matrim disp.* 6. *n.* 5. Quamobrem non videtur, vel minima superesse difficultas, quin liceat texere Syllabum vel metro componere, quibus non deficientem impedimentorum numerum assequamur. Neque enim metrica, illa series fuit aliquando ab Ecclesia recepta, aut proposita tamquàm Canonica, ad quam opponere seu minuere de ipsius Verbis Sacrilegium reputetur.

328 Ad hoc, nec Canonistæ, neque Theologi antiquiores istam seriem impedimentorum secundi generis tanti fecerunt quín enumerantes ea quæ nuptias impediunt, & non dirimunt, illud in primis agnoverint cujus nulla mentio in antedicto Canone, quodque tàm acriter ab adversariis impugnatur, videlicet *Peccatum mortale*, propter quod contendimus indigna Conjugia Filiorumfamilias meritò impediri. Præstat audire egregium Canonistam *Didacum Covarruviam to.* 1. *in Epist. sup.* 4. *decret par.* 2. *de matrim. cap.* 6. *in princ.* ibi: *Ex his quæ hunc contractum illicitum reddunt, quædam sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, non tamèn dissolvunt illud si contrahatur. Quædam etsi ante contractum contingerint illud omninò impedirent, & contractum irritum faciant, post illum tamèn accidentia non dirimunt*

ma-

matrimonium. Quadam vero itá impediunt, ut contractus matrimonii nullus sit ipso Jure. Et incipiens exponere singula impedimentorum genera pergit dicens *Prima quidem varie proponi possunt. Nàm existens in mortali Crimine non potest absque novo peccato matrimonium contrahere, tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum.* Subdit Auctores idem confirmantes nempè Sanctum Antoninum, Navar. & comprobat assertum ex *Concil. Colon.* Pergit, & alia explicare ejusdem generis impedimenta, Juramentum scilicét, excommunicationem &c. quæ non minus quam peccatum lethale silentio præterit Auctor Carminum quæ pro Canone habenda preperám contendunt adversarii. En igitur Canonistam egregium inter primos, qui Concilio Tridentino adfuit, non ut *Moralista*, sed ut Episcopus, atque eximius Decretorum Doctor à cunctis habitus, qui tamen primum contrahendi Conjugii impedimentum *Peccatum mortale* firmiter enunciat, nihil metuens metricum illum Canonem violare.

Addamus unum, vel alterum Theologum qui post evulgationem decantatorum Carminum, de matrimonio tractatus ediderunt. Egregié ad rem nostram *Hermannus Busembaus in sua medulla Theol. Moral. lib. 6. par. 3. tract. 6. cap. 3. dub. 1.* paucis sanè verbis rem totam explicat, & argumento adversariorum occurrit. Querit ibi laudatus Doctor *Qua sint impedimenta impedientia tantum?* Et subdit *Respondetur preter peccatum mortale, & excomunicationem, sex potissimum reddunt Matrimonium illicitum, scilicèt Ecclesiæ veritum &c.* prodit que Carmina toties dicta. Jàm ergo habemus primum, atque præcipuum impedimentum quo illicitum redditur magnum hoc Srcramentum, Peccatum mortale agnoscendum esse. Habemus quoque nihil tàm aperte veritati adversari, quàm illud assertum, nihil matrimonio contrahendo officere, quod præfato metrico indice non significetur. Ad hæc apertè nos admonet indice, seú Carminibus illis, non omnia recoli impedimenta impedientia. Sic enim habet. *Dixi in responsione potissimum, quia pratèr supradicta alia tria impedimenta numerantur.* Et pergit singula declarare, scilicèt Clandestinitatem
32 pro illis regionibus in quibus Tridentina Synodus non fuerat promulgata, omissionem proclamationum ab eamdem Synodo statutarum, ac tertiò si negligatur in primis nupiis benedictio consueta &c. Hæc si quidem ab omnibus asserta impedimenta, ab Auctore Carminum non fuerunt memorata. Subdo, & alterum Theologum recentiorum; antiquiores namque superiùs allegatos piget hic rursum producere. *Felix Potestatis in examine Eccles. tom. 1. par. 5. cap. 1. n.* 4410. agens de censura interdicti, num scilicét vi illius arceantur fideles à Sacramento matrimonii, firmat non vetari: Excipit tamen sic dicendo *At si ipsi* (qui nempé contrahere intendunt) *Sunt culpabiles, & specialiter interdicti, non possunt licitè mrtrimonium contrahere: Idque speciali titulo.* (Quæso hic qui nam si specialis iste ititulus animaduertat) idque speciali titulo, *quia scilicèt ponunt obicem gratia per Sacramentum recipienda.*

Satis superque ni fallimur túm exemplo, tùm auctoritate usque modo evicimus Carmen illud non ita sacrum habendum, ut sacrilegio tribuatur quidquam ei adiicere, vel ex eo minuere. Sacri Ecclesiæ Canones, Verbum Dei scriptum, sive traditum tale sibi vindicant obsequium, secús autém qui ex arbitrio cujuspiam compactus fuit impedimentorum index. Veruntamèn, & quod secundo loco polliciti fuimus, impromptu est ut præstemus: Dicebam autem falsum esse adversariorum assumptum, quod nempè impedimentum consurgens ex justa Parentum renitentia, nequeat adscribi alicui ex illis quæ relatis versibus recensentur: Nèc dixisse penitet, siquidem non video, quid vetet ne Primo adscribatur, dicaturque per *Ecclesiæ vetitum* non obscure designari. Video nonnullos corrugare frontem, atque hujus asserti, testem quærere, & rationem: Valebit pro utroque ineluctabilis Synodi Tridentine auctoritas quam centies inculcavimus: Ubi tám aperte nos admonet: Conjugia Filiorumfamilias sine consensu Parentum *Sanctam Dei Ecclesiam ex justissimis Causis semper detestatam fuisse, atque prohibuisse.* Quid itaque prohibet affirmare, imò cuinam liceat dubitare, quin illis verbis *Ecclesiæ vetitum* Filiorumfamilias quoque nuptiæ comprehendantur, nisi qui nesciat *prohibere, & vetare* Synonimia apud Gramaticos haberi? Haud dissimili argumento ut occurreret Doctor Angelicus similem prodidit solutionem *in 4 sent. dist. 34. art. 4.* statuit furiam quandoque irritum, aliquando ilicitum reddere matrimonium: Ast quidam obiiciebant sic, *in Versibus prædictis sufficienter continentur impedimenta dirimentia matrimonium, sed ibi non fit mensio de furia ergo &c.* Nonne hoc idem protsus est, quo nos urget adversariorum argumentum? Audiamus ut ab illo se sanctus Thomas expediat. *Respondetur dicendum quod hoc impedimentum reducitur ad errorem, quia utrobique defectus Consensus ex parte rationis est.* Liceat itaque, & nobis iisdem respondere verbis. Dissensus Parentum, si sit justus ac rationi consonus, sicut & quodvis notorium peccatum læthale quo Sanctum Matrimonii fædus in ipso contractu violaretur, reducitur ad *Ecclesiæ vetitum*, quia sic contrahere *Sancta Ecclesiæ ex justissimis Causis semper detestata est, atque prohibuit. Concil. Trid sess. 24. Cap. 1. de refor. Matrim.*

Ast si verum fateri liceat, pudet tandiù in his ineptiis, seù quisquiliis lectorem occupasse. Firmiora ením sunt quæ proposuimus asserta, quam ut valeant levibus hujuscemodi ratiunculis concuti. Frigida quoque ac inania audacter pronunciamus, quæ de impedimen-

mentis disparitatis, & conditionis subdebat adversarius. Quis enim somniavit unquam his adscribere justum dissensum Parentum, aut injustitiam quæ indigna Connubia inhonestat? Procedamus ad graviora.

Gravissima profectò est quam efutiunt ca-
331 lumnia, dicentes in Tridentina Synodo propositum, atque expensum, quod versamur impedimentum, fuisse tandèm á Doctissimis, piisque illis Patribus improbatum. Turpe prorsus convicium, nedum nobis, verum etiam Sacro illi Concilio injuriosum, hoc apparebit cuipiam, vel illius Textum, vel ejusdem Historicam narrationem absque prævio judicio percurrenti. Utique non est Consilium cuncta hic revoluere quæ de Filiorumfamilias conjugiis Sacræ illius Synodi acta suppeditarent: Satis erit indicare pauca quibus adversariorum, vel detegatur allucinatio, vel calumnia contundatur.

Et primò quidem adnotum est dubium in Concilium propositum, ac pluries examinatum, illud tantummodó tulisse, an satius esset Connubia Filiorumfamilias sine consensu Parentum irrita facere, si ante præfiniendam ætarem inirentur. Id ab Oratoribus gallis quæsitum: Idque attentius discussum prodit *Emin. Pallavicinus Hist. Conc. Trid. ed t. Rom in 4 An. 1663 par. 3. lib. 22. cap. 1. n. 16. pag. 599. cap. 4. n. 2. 3. & seq.* Neque in dubium revocabatur an illicita, an vitanda: Id enim compertum erat omnibus, præfatas nuptias noxias ut plurimum, familiis indecoras, ac odii potius inter Conjuges quam maritalis charitatis fomitem existere.

Insuper animadvertere necesse est Decretum, de quo agebatur nullum prætulisse discrimen inter nuptias dignas, vel indignas: Nullum inter rationabilem, vel injustum, æquum, vel iniquum Parentum dissensum, sed ipsorum arbitrio ità totùm negotium permittebatur, ut iisdem quomodo libet insciis, vel invitis nequirent filii ætate minores rato, atque legitimo Matrimonio Copulari: Ut decreti verba profert laudatus Historicus *lib. 22. cap. 4. pag. 615.* Porrò Decretum istud utcumque nullis limitibus circumscriptum ità plerisque ex Patribus arrisit, ut Apostolicæ Sedis legati affirmare non dubitaverint
332 approbatum irri, si ut reformationis Caput, secùs verò si ut fidei Dogma proponeretur: Ea ratione ducti quod in Concilio pro legibus statuendis major dumtaxat suffragiorum numerus requirebatur, at fidei articulos ut declararentur ferè omnium suffragiorum calculo decebat approbari.

Tertiò recolere non pigebit: Illos quoque ex Patribus qui abundé abnuebant, ut filiorum Conjugiis firmitas adimeretur, censuisse tamen, eadem improbanda penitùs, ac sub gravioribus pœnis prohibenda. Ita de Eminentissimo Madrutio testatur *Pallavic. cap. 4. cit. num. 7.*

Tandem ut res confecta fuerit apertè demonstrant verba ipsius Concilii toties repetita, quibus haud irrita fiunt, verúm improba, ac detestabilia memorata Conjugia declarantur. *Nihilominus Sancta* DEI *Ecclesia ex justissimis Causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Ex his, ac reliquis, quæ in Concilii actis describuntur, ità concludit *Jo. Baptista Duhamel in sua Theologia speculat. & pract. t. 7. trat de matrim. diser. 2. cap 4. n. 2. in fin. Patres Tridentini hujus generis connubia detestari, & prohibere contenti, disciplinam jam ab aliquot sæculis receptam immutare noluerunt, nàm majus erat quidem, & latius diffusum malum, quàm ut statim excidi posset, & cap. 5. cit. dissert. nu. 7. propè finem*, ait: *Quæ liberorum citrà Parentum Consensum fiunt matrimonia, detestari, ac prohibere tantùm potuit Concilium non penitùs extirpare.* Præstat quoque, & alterum omni exceptione majorem audire Testem, eximium Theologiæ Magistrum, qui Concilio adfuit inter Theologos à Summo Pontifice Tridentum missos, ut Patribus Concilio essent, *Alfonsum Salmeronem.* Testatur hic Doctor tantùm à vero abesse, quòd intenderent Patres indignas liberorum nuptias
333 tueri, quin potiùs ideò præcipuè abstinuerint à Decreto abrogante Matrimonia sine Consensu Parentum celebrata, né sic Tyrannide Parentum fieret, ut quandoque liberi ad indignas nuptias cogerentur. Ita enim habet *To 2. in Ep.* PAVLI *dis. 14 pag. mihi 114. col. 2. sub vers. Argumentatur Erasmus. Non ausi sunt Patres quidquam de ea re statuere, non ignorantes quanta libertate filii ipsi fungantur, & quanta janua Tyrannidis aperiretur Parentibus in filios, ut cum servis suis nuberent, quod esset summè absurdum, & minimè tolerabile.* Cœterùm ne ex hoc ansam filii ad nuptias invitis Parentibus copulandas arriperent, sic prolusferat *pag. 113. col. 1. Sed nos ad hæc in primis respondemus ad contrahendum matrimonium Filiisfamilias necessarium fuisse semper Consensum Parentum: Quod facile est comprobare ex Jure Divino veteris, & novi Testamenei, ex jure etiam Pontificio, & Civili*, & pergit ex iis omnibus locis petita prodere argumenta. Consonat sibi in *Commentar.* super Evangelica Historia *To. 3 tract. 46. pag. mihi 361. col. 1.* ubi exponens *Textum cap. 2. Genes. Dimittet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ.* sic Lectorem admonet. *Nec secundò hinc accipias in ineundis copulandisque matrimoniis nón esset necessariò ullam de Consensu Parentum habendam rationem: Quasi homo ità relinquat Patrem, & Matrem, ut non requirat eorum Consensum: Quia hic sensus absonus est, & pugnat contra bones mores, & contra naturale officium á liberis debitum Parentibus, contraque Patriam potestatem. Denique hunc sensum verba non capiunt, quia loquitur de iis, quæ fieri oporteat in matrimonio contracto, non quid servandum sit dum contrahitur, alioquin docerentur filii honorem Lege* DEI *Parentibus debitum subtrahere. Ad hæc Dominus huic primo matrimonio adfuit,*

imò

imo illud consilivit, quasi primis hominis, imò amborum Pater, & ceteri Conjuges formam sumerent, & doctrinam: Ut ineundo matrimonium inconsultis Parentibus nihil faciant, nan hoc absque culpa illos facere non posse, ratio, & B. AMBROSIUS *apertè docent. Hucusque laudatus Salmeron.*

En itaque ex Historia, ex Textu Sacrosanctæ illius Synodi ex Theologorum, qui eidem interfuerunt Testimonio, apertos cuniculos, atque detectam adversariorum, fallaciam. Noluerunt Tridentini illi Sapientissimi Patres novum statuere impedimentum, quo filiorumfam. nuptiæ abrogarentur, idque ex justis plerisque Causis, non autem ex illa, quod indigna, impiaque Conjugia censerent approbanda: Quinimò ne unquam tàm injusta suspicio admitti posset, perspicué tradiderunt quid de iis perpetuò senserit Ecclesia, qui ipsimet sentirent, Oraculo sæpiùs á nobis inculato, quodque ad retundendam quamcumque oppositam argumentationem satis se solo valeret: Nempè quod hujus generis connubia *Sancta* DEI *Ecclesia semper detestata est, atque prohibuit.* Ratum igitur, atque firmum esse Matrimonium etiam inter Filiosfamilias, quantumvis disparis generis, initum detrectat nemo: At non minús ratum agnoscitur Sacramentum Baptismi á Parocho excommunicato collatum, Sacramentum Eucharistiæ à Sacercedote irregulari confectum: Nihilominús ut irregulares, & excommunicatos à sacrilega administratione arcendos omnes Catholici affirmant, ità quoque filiosfamilias, ita quoscumque, qui notorio sacrilegio magnum Matrimonii Sacramentum violare adnituntur, Judicis auctoritate compescère fas est, & vi cohibere ne peccent.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Leviora prorsùs habenda, quæ addebant ad labefactandam veritatem argumentorum momenta, non ideò tamen silentio prætereunda, neque enim raró contingit, ut quæ plerisque futiles apparent, & inanes, nonnullis grave negotium facessant argumentationes: Itaque sic objiciebant. In iis, quæ ad exte-

334 riorem spectant Ecclesiæ politiam minùs Theologorum placitis inhærendum est: Quippe qui regulas pro regimine Judicialis Fori Sacris Canonibus statutas, vel negligunt, vel ignorant. Ipsorum est fidelium animas iis omnibus instruere, quæ ad æternam fœlicitatem assequendam per previtas actiones necessaria, vel utilia comperiuntur: Judicium quoque in Sacrrmentali pœnitentiæ Foro exercere, & santentiam dicere: Verumtamen nihil ipsis cum Foro Judiciali, nihil cum politica, atque Forensi Ecclesiæ disciplina: Huic si se immisceant falsem in alienam messem mittere perperàm adnituntur. Juris Canonici peritis demandata Provincia hæc est: Hos consulere, hos audire Judicem oportet pro Tribunali agentem: Siquidem munus ipsius eo tendit, ut exterioris Reipublicæ pax, commercia, externus quoque Religionis Cultus ad normam legum Canonumque sarta tecta serventur. Quæ verò occulta, vel Conscientiæ finibus, sive prava, sive laudabilia opera intertiùs continentur DEI Judicio, & Sacerdotis Censuræ sinere Ecclesia perpetuò consuevit. Exindè ut ut verum sit læthalis noxę reos esse sive filios, sive quoscumque indignas nuptias cum scandalo, cum familiæ dedecore, non sine propriæ salutis discrimine contrahentes: Utcumque Theologi in iis improbandis consentiant: Judicis pro Tribunali sedentis nihil interest hæc attendere: Neque enim ipsorum munus est subditos á peccatis arcere, aut á criminibus jam commissis absolvere: Ad illud dumtaxat destinatus est, ut jus publicè petentibus reddat, & justitiam ministret leges servando, & legum interpretum, non autem Theologorum vestigiis inhærendo. Satagant isti consilio exortatione cęteris quoque ad pœnitentiæ forum spectantibus remediis á peccatis absterrere: Atqui forensis Judex suam præstabit operam, ut horum libertatem in nuptiis ineundis totis Viribus pro sui muneris debito asserat, atque tueatur.

Id ut confirmarent duo subdebant exempla quibus ita rem totam cònfici, atque finiri litèm cogitabant, ut ingentem illam superiús dispositam moralium Catervam prosternere non dubitarent. Profectò Religio mihi est, ut ea dum proferam adversarii verba Phrasimque, vel tantisper immutem, ne videar argumenti vim enarvare, vel minuere. En itaque ut argumentabatur.

Ulterius ego peterem à Caterva moralium (qui
335 *ad hunc effectum facile negocio allegari possunt, & in numero biscentum, & ultra &c.) An contrahens matrimonium postquam emisit simplex Votum Castitatis, vel Religionis moraliter peccet. Non potest huic quæsito, nisi affirmativè responderi ad litteram Textus in Cap. Rursùs. Qui Cleric. vel vovent: Et tamen nemo unquam somniavit asserere quod sit in arbitrio Ordinariorum ratione peccati mortalis impedire, vel retardare effectuationem matrimonii cum eo, qui simplex Votum Religionis, vel Castitatis emisit: Atque inauditum est in Curiis Ecclesiasticis, quod ex hoc unquam retardata fuerint matrimonia, &c.*

336 Pari animi alacritate alterum subdebat argumentum ab exemplo inquiens. *Tandem ego peterem à dictis moralistis, an Judex, qui vidit Cajum occidentem Titium, possit condemnare Sejum, qui ex processu apparet homicida? Princeps Theologorum* S. THOMAS 2.2. *q 67 art. 2. rotundè asserit quod sic; cumq sequuntur alii Theologi apud Passerinum in Tribun. regul. qu. 28. art. 24. Et tamen nemo potest negare quod committat peccatum mortale ille, qui procurat condemnationem Seii innocentis mediantibus falsis Testibus. Igitur* (attende quæ-

so mirabilem consequentiam) *igitur in judicandis non sunt habendam in consideratione ea, quæ concernunt forum internum &c.* Ita ille.

Enimverò perperàm clamant, & frustrá in hac re Theologos cum Canonici Juris interpretibus committere adnituntur adversarii. Hos præcipuè filiorum Conjugia Parentibus Jure invitis, damnere, acriusque insectari, quàm morales (utimur adversariorum nomenclatura) auserit inficiare nemo, quem non piguerit ipsorum verba legere, quæ retulimus: Textus consulere quos indicavimus. Innumeros ferè dedimus utriusque Juris Canonici prȩsertim, peritissimos. Panormitanum. Præpositum. Cardinalem. Ancaranum. Calderinum. Turrecrematam. Paleoctum. An non isti Canonistis adnumerandi? Protulimus verba, loca Fagnani. Gonzalez Tellez, Barbosæ, Menochii, Francisco Zyppæi, Cardinalis de Luca, Ludovici Engel, Joannis Chrisostomi Schambogen, Roberti Koninch, Pyringi, Pignateli, an isti quoque moralibus adciscendi, qui Ecclesiastici Fori regulas, vel negligunt, vel ignorant? Possemus, & alios quàm plures allegare: Verendum tamen ne importuno indulgentes adversario, tædio lectorem benevolum conficiamus. Satius erit uno, vel altero Testimonio Theologorum, ac Juris Peritorum consensum non semel in præcedentibus dubiis adnotatum, iterùm, atque apertius comprobare.

Audiatur primo Joannes Paulus Vvindech
337 in Opusculo quod inscripsit Theologia Jurisconsultorum, in quo *lib. 2. cap. 23. pag. mihi 71.* hæc habet: *In hoc igitur dubio duo consideranda sunt. Primum utrum Consensus Parentum requiratur in matrimonio contrahendo. Secundum utrum matrimonium sine Consensu Parentum valeat necne. In primo membro conveniunt omnes: Nam Theologi, Canonistæ, & Legistæ sentiunt in matrimonium contrahendo Consensum Parentum adhibendum esse: Theologi allegant quartum præceptum honora Patrem, & Matrem, & alios similes locos. Canonistæ habent Can. Nostrates 30. qu. 5. Can. penul. quæst. 2. 32. Legistæ allegant leg. Titia ff. de verb. oblig. Nec est dubium quin liberi peccent sine Consensu Parentum contrahentes.* Dubium sollummodò excitant Causidici, qui tùm maximè Sacris Canonibus contraria effutiunt, cum ut vitent Censuram Theologorum Canonici Juris Interpretes appellant.

Audiamus, & alterum ejusdem Concordiȩ Testem eximium Petrum de *Ledesma in Tract. de matrim. quæst. 47. art. 6. vers. Secunda Conclusio regulariter,* quem initio hujus Dissertationis protulimus: Iterúm proferre cogit importunitas adversarii: Sic laudatus Doctor. *Etiamsi Pater nihil præcipiat filio, contrahere contra ejus voluntatem est peccatum mortale, contra virtutem pietatis: Et idem docent omnes Doctores tàm Theologi, quàm Jurisperiti &c.* Quocumque igitur se vertant indignarum nuptiarum Defensores, quemlibet appellant Judicem, ubique objurgationis, nullibi præsidium obtinebunt: Accusant Theologi, damnant Canonistæ. Civilis Juris interpretes insectantur. At quod longé majoris ponderis est damnant, atque detestantur Summi Pontifices, Episcopi, atque supremi Ecclesiæ Tribunalia. Neque hic fas est Sacros Canones, Decreta Conciliorum, sive Provincialium, sive Synodorum Diœcesanarum, Decisiones quoque Sacræ Rotæ supra recensitas refricare. Adeat præcedentia hujus Dissertationis Capitas, adeat, si lubet, adversarius, quæ prodidimus Summorum Pontificum, Sanctæ Romanæ Ecclesiȩ Cardinalium, Episcoporum responsa, Ordinationes, Statuta: Et desinet proculdubio Theologos irridere. Porrò satis non est adversario de Theologis quos morales nominat malé mereri, quippe
338 qui nescio an apud Cordatos Sacrorum Canonum Professores, an apud Ecclesiastici Fori Judices bene audiat quòd ipsorum nihil interesse debeat quin Christifideles â peccatis læthalibus arceantur. Dissona profectò vox neque digna, quæ vel á Christiano Causidico, nedùm à Canonici Juris Doctore proferatur Quis enim fines per Sacros Canones ab Ecclesia intentus, nisi ut ad æternàm fœlicitatem fidelis Populus perducatur, ad illamque assequendam media proponere, quæque impedire valent obstacula removere? Hæc concors est Doctorum sententia, Communisque quám tradunt nedùm Theologi, verùm potissimi ipsiusmet Juris Interpretes, Canonici Juris definitio, per quam á Civili, & à politico Jure primario discriminatur. *Lege verò Ecclesiæ,* inquit, *Joseph Gabalinus* in præclaro opere quod edidit de scientia Canonica: *Leges Ecclesiæ ut quædam spiritualis Respublica est, & ut ad finem, & fœlicitatem supernaturalem tendit, non feruntur nisi intentione Religionis, & Divinæ Justitiæ, habentque bonum animæ pro fine, atque adeò pro materia aliquod ad finem illum ordinatum, dicunturque Ecclesiasticæ, & ex iis nascitur Jus Ecclesiasticum, quod & Canonicum vocant, ex eo quod leges ex quibus nascitur Canonicæ dicuntur. Juris igitur Ecclesiastici sive Canonici finis primarius est Religio Christiana, quam unam attendit, ut per eam tanquam per medium non modo maximè idoneum, sed etiam unicum, Ecclesiam ad beatitudinem supernaturalem promoveat.* Hæc laudatus Auctor *Tom. 1. lib. 1. cap. 2. quæst. 1. n. 8.* At fortasse fastidio erit adversario in hoc quoque Capite audire Theologos differentes, audiat igitur Canonistam, illumque egregium, & proculdubio nulli secundum, Abbatem scilicèt Panormitanum in Proemio *Comment. super primo Decretal. nu. 16. circa finem.* Hic pluribus præmissis ad scientiæ Canonicæ naturam assequendam sic concludit. *Ex hoc patet excellentia hujus scientiæ ad Jus Civile, habent enim se ut anima, & corpus, licet enim utrumque jus intendat inducere hominem ad bonum commune,*

differunt tamen in modo inducendi, nam Jus Civile intendit hominem dirigere in bonum comunc secundùm quod congruit humanæ societati civiliter viventi, secundùm quem modum bonum comune habet vim promoveri per justitiam legalem, & Civilem amicitiam: Jus verò Canonicum intendit dirigere hominem ab bonum comune Secundùm quod congruit humanæ societati quæ non solùm civiliter vivit, Sed secundum fidem in DEUM *intendendo, & vitam aliam expectando. Bonum autem Comune sic acceptum non potest conservari per solam Justitiam legalem, & Civilem Amicitiam: Sed ultra hoc requiritur quædam cælestis amicitia, sine qua impossibile est hominem in Deum tendere: Sicut ergò potissima Virtus ad quam conatur Jus Civile est ipsa legalis Justitia, & Civilis amicitia; ita potissima virtus ad quam conatur Jus Canonicum est ipsa cælestis amicitia, quam charitatem vocamus.* Quid verò his luculentius dici poterit, ut Ecclesiastici Judices sui admoneantur instituti? Equidem nihil est quod ita charitatem, ac celestem solvat amicitiam: nihil quod ab æterna felicitate fidelem hominem abducat, ut peccatum mortale, cui ut occurrat cætera quęvis post habere par est Ecclesiæ Præsuli, atque Ecclesiastici Fori Jus dicenti. Quamvis enim Canonicum Jus pleraque versetur, quæ externam politiam spectare videntur, adhùc ista ad excellentiorem dirigit finem, ut videlicèt utilia sunt, si rectè illis utamur, ad æternam vitam assequendam: Idipsum quoque nos edocent Canonistæ: Sic enim *Robertus Konig. to. 1. princip. Juris Canon. in Proem. §. 6. Objectum, seù materia Juris Canonici sunt actiones Christianorum dirigibiles, & regulabiles per normas Ecclesiasticas ad rectam vitam, & beatitudinem supernaturalem, circa ejusmodi enim actiones Jus Canonicum occupatur. Nec obstat quod sæpè etiam disponat de rebus, quæ merè exteriores sunt, & temperales, veluti de contractibus, Judiciis, ultimis voluntatibus &c. quia hæc, & similia tractat, & attingit sub dicta rationi supernaturali, & ut faciliùs finem suum assequatur &c.*

Proindè nihil magis á veritate alienum quám quod Ecclesiæ Forus non sit sollicitus de vitando peccato, quin potiùs id præcipué satagere debeat, ut Subditos à peccato, ac peccandi periculo pro viribus coerceat: Dumque de iis judicat, quæ maximé ad Civilem societatem necessaria, vel utilia comperiuntur, id primario sui muneris esse Judex agnoscat, ut à subditis sine noxa præsertim læthali, nec contra Divinas Leges exerceantur. Ut optimè expendit *Gibalinus de Scientia Canonica tom. 2. lib. 5. cap. 1. qu. 1. num.* 5. ibi: *Vides amplitudinem materiæ Juris Ecclesiastici, cum omnia ferè ad Religionem, aut Justitiam reduci queant; & versari posit circa materiam Civilem sed altiori, & nobiliori modo quam Jus politicum, quatenùs scilicèt est materia peccati, sive ubi agitur de peccato vitando, & de periculo animæ quod Fortunius tract. de fine ultimo Juris Canonici; & Civili nu.* 151. *Fusiùs prosequitur ex communi Doctorum.*

Præmiserat autem laudatus Auctor assertæ veritatis ineluctabile fundamentum *nu.* 1. sic argumentans. *Quia peccata omnia nos à fine supernaturali abducunt, & bonis omnibus spiritualibus, atque saluti animæ opponuntur, idcircò ad eamdem legem, & Jus pertinent, cum contraria ad eumdem ordinem revocari soleant. Adde primarium actum imperatum ab hoc Jure esse cultum, & honorem Divinum, seù religiosam actionem: Divino verò culti præcipuo quodam modo opponuntur peccata, quatenùs sunt injuriæ* DEI: *Igitur ad idem quoque Jus Ecclesiasticum, quatenùs peccata sunt pertinebunt, & de iis* (erigant quæso oculos, ac mentis aciem intendant Causidici, Judices, cæterique Ecclesiastici Fori administri) *Et de iis*, scilicet de peccatis *hoc Jus pronunciare, & definire, atq; prohibere, damnare, atq; adeò punire suo modo poterit.* Denique hùc spectat tritum illud apud Canonistas, atq; Theologos axioma, quod nem-
339 pe. *Si Jus Canonic. contradicat civili, servandum sit Canonicum, si materia concernat peccatum, seù animam.* Verba sunt Andreæ Vallens. in Paratitla *Decretal. in Proem. §. 9. nu.* 4. Nam ad vitandum peccatum sæpiùs *Ecclesia leges emendant imò, & abrogant Jus Civile, quia ipsæ Leges Civiles cum pugnant cum Jure Divino, & naturali, justa non sunt, & speciem legis habent dumtaxat, ejus tamen vim, & auctoritatem obtinere non possunt,* ut scribit *Gib. loco ante cit. q. 4. n.* 3. Idq; comprobatur ex Textu *in Can. 1. dist. 9. Can. 1. Can. Non licèt, Can. Certum est, & aliis passim distinct.* 10. Nec pauca suppetunt exempla ubi agitur de Votis, de Juramentis, de Usuris, de Matrimonio, de Præscriptionibus mala fida inchoatis, ut post *Gail. lib. 2. Observat.* 141. *nu.* 5. adnotarunt *Konig. Proem princ. Jur. Canon. §. 4. nu.* 8. quibus præivit S. THOMAS *quolib. 12. q. 16. art. 24. & 25.*

Pauca hæc delibasse sufficiat ad demonstrandum, Judici pro Ecclesiæ Tribunali Sedenti nihil antiquius habendum esse quàm ut peccata repellat, ac tunc maximè Justitiæ morem gerere, ac suo muneri respondere, cùm pro vitando peccato cætera parvi facere non formidat. Regulam istam, ut in reliquis omnibus sequi fas est, itá præcipuè servanda ubi agitur de Sacramentorum administratione, quo nihil sanctius, nihil in Ecclesia Christiana dignius, ut majori qua potest veneratione exerceatur. Plura super hoc in secundo hujus opusculi capite disseruimus, nihilominùs operæ pretium erit plenius adhùc adversario satisfacere exemplo, & auctoritate Summi Pontificis PAULI V. de quo apud *Cardin. Albic.* in suo famigerato opere *de inconstant. in fide cap. 26. n.* 216. Consultus præfatus Pontifex à PHILIPPO III. Hispaniarum Rege, an sibi liceret Heretico Regi de quo requisitus fuerat, filiam nuptui tradere, sic respondit. *La Santità di Nostro Signore quanto à detto Accasamento dice, che non può se non improvarlo*

è detestarlo per essere (notet quæso adversarius verba, signet misterium) *per essere simil matrimonio illecito; è sottoposto à peccato mortale gravissimo.* Rursúm rogatus Papa, ut pro ineundis nuptiis dispensationem elargiretur constanter abnuit eadem ductus ratione ne scilicèt peccato conferri opera, vel á longè permittere videretur. *E non sà vedere la Santità Sua, come al presente si possa ascoltare simil proposta, trattandosi di dispensare sopra un atto tanto illecito, è cooperativo di peccato mortale, se insieme non se gli proponessero Cause, è Condicioni giustissime, evidentissima utilità per servicio di Dio, è della Santa Fede Catholica.* Nonne largitio dispensationum in Matrimoniis contrahendis ad externam quoque pertinet Ecclesiæ discisplinam? Cur itaque Summus Pontifex ne cooperandi peccato occasionem præbeat, à dispensando, vel cum magnis principibus sibi abstinendum tám apertè profitetur? Poterat sanè judicium de peccato sinere Confessario, qui pro suo munere in Foro Conscientiæ Regem admoneret, quid enim ipsius interérat, dum pro Tribunali sederet dum Summum Ecclesię Principem ageret: Ne dúm de peccato verúm etiam de non conferenda peccato opera tàm sedulò præcavere? Absit autem ut CHRISTI Vicariū, imò ut cæteros quosvis Ecclesiæ Præsules Successores Apostolorum de munere sibi commisso tàm demisse sentire suspicemur: Sciabat optimè Sapientissimus Pontifex hanc ipsi in primis à CHRISTO Domino demandatam fuisse Provinciam, ut gregem suum per quamcumque semitam in æternam dirigeret vitam, atque sibi collatam in utroque Foro potestatem eò respicere, ut commissis ovibus viam salutis ostenderet, ruinam vitare, securum prosequi callem doceat, jubeat, atque compellat. Hæc si adversarium animadvertere non piguisset, non dubito quin hujus generis argumenta contemnere non recusaret.

Neque ullius momenti est quod pro futili argumento confirmando absurdius subdebant exemplum. Ecquis enim satis mirari valeat Canonici Juris Doctorem sic clamantam: *Nemo unquam somniavit asserere quod sit in arbitrio Ordinariorum ratione peccati mortalis impedire, vel retardare effectuationem matrimonii cum eo, qui Votum simplex Religionis, vel Castitatis emisit: Atque inauditum est in Curiis Ecclesiasticis, quòd ex hoc unquam fuerint matrimonia retardata.* O stupenda verè in asserenda falsitate securitas! Quis enim ausit in dubium revocare quin Episcopi valeant imó debeant eos, qui Voto Castitatis, aut Religionis adstricti Matrimonium inire moliuntur ne contrahant impedire? Id aperté Sacris Canonibus stabilitur: Id omnium Canonistarum, atque Theologorum calculo comprobatur, Omittimus Theologos, non quod ipsorum auctoritatem parvi faciamus, sed quia pervios cuique credimus: Prodimus Sacros Canones, horumque Interpretes quos adversarius, vel nescire simulat, vel ignorat.

Et primo quidem in *Cap. Consuluit Cap. Veniens Cap. Rursus qui cleric. vel vou. matrim. &c.* aperte definitum legitur, votum simplex sive castitatis, sive Religionis nuptias impedire, neque annuendum tali voto obnoxium conjugio copulari, ut in *Cap rursus cit.* Quod si aliquando justa urgeat causa ut matrimonium contrahatur, remittenda statuitur congrua satisfactio, & obtenta à Summo Pontifice dispensatione nubendi licentia tribuatur. Sic aperte in *Cap. veniens cit.* Porro quamvis in propatulo sit præfata jura ne dum occultum, conscientiæ forum, verum etiam judicialem Ecclesiæ curiam moderari: Quippe qui non placitis Theologorum in Sacramento pænitentiæ absolventium, sed Summorum Pontificum consultorum ab Episcopis pro regimine suarum Ecclesiarum responsis constant: Ne tamen, vel minimum Cavillandi locus supersit, præstabit audire ut laudati Textus á probatissimis interpretibus accipiantur. Apprime ad rem nostram *Anton. Butr.* super *cap. rursus, qui cleric. vel vou.* ubi ei qui votum simplex castitatis emiserat, quamtumvis deinde sponsalia juraverit, matrimonium interdicitur n. 4. sic habet *Et sic nota quod ex voto simplici oritur jus, quo Ecclesia compellere potest voventem ad votum solennizandum*: Deinde concludit. *Et nota ex hoc, virtutem voti simplicis qua matrimonium impedit contrahendum, sed non tollit jam contractum. Innocent. super cap. Veniens. eo.* In quo Summus Pontifex cum muliere voto simplicis continentiæ obstricta potest indictam ipsi congruam satisfactionem, jubet dispensari ut nubat, ad illa verba *licentiam nubendi*, ita inquit *de Misericordia, nam de rigore juris post votum simplex non datur ei licentia nubendi.*

Gonzalez Tellez super eodem *Capit. veniens* cit. totum luculentius exponit n. 4. inquiens *Dicendum est Pontificem in hoc casu immediate dispensasse, ideoque ad Episcopum scripsisse, ut licentiam dare non dubitaret, idest non prohibere talem fæminam nubere: Quod non est intelligendum in sensu tantum permissivo, sed hoc in sensu, quod Papa dispensando tollii impedimentum, propter quod Episcopus posset tale matrimonium prohibere.*

Ad ultimum ne de voto simplici religionis auctoritas deficere videatur, subdimus apertissimum Textum in *Cap. porrectum de regular.* Ubi qui infirmitate gravatum votum emiserat, ut fieret Monacus, compellendus dicitur, ut reddat Domino quæ promisit. Ibique tradidit Fagnanus n. 5. *Qui votum religionis emisit, etiam in foro externo Ecclesia compelli potest ad servandum votum*: Et congerit concordantes.

Vigilantes profecto Testes protulimus quibus evincimus ut multoties causidicorum clamores juste contemnantur, quippequi non raro contingat audire intrepide affir-

mantes *nemo dixit, nemo somniavit*, cum agatur de re certa Sacris Canonibus stabilita, atque unanimiter ab Interpretibus admissa.

341 Alterum superest expendendum exemplum, seu argumentum ductum ex auctoritate Sancti Thomæ dicentis Judicem posse damnare virum, quem certo novit innoxium, si reus appareat ex forensibus actis. Primo quidem plerique multi nominis Canonistæ, ac Theologiæ Professores in contrariam abeunt sententiam: Alii parte admittunt, parte contradicunt. De his late *Covarr. lib. 1. variar. cap. 1. per tot Gard de Lugo de justit. tom. 2. disput. 37 sect. 4. Dicastillo. de justit. lib. 2. Tract. 1. disput. 4. n. 75.* Qui cæteros allegant. Ut cumque res se habeat, neque necessitas urget, neque otium est opinionem istam examinare: Esto vera sit (neque enim refragari licet quin illi maximum ex Angelici Doctoris auctoritate pondus accedat) quid tum inde? Illud fortasse quod si in agendo de filiorum nuptiis ex Testium dictis, ceterisque judicialibus actis, non probetur Parentes reluctare, vel eorum dissensus iniquus asseratur, sive tandem nuptias quam judex privata scientia indignas, novit, ut ajunt secundum allegata, & probata appareat perperam ignominia notari, tunc ei liceat neglecta sua occulta, publicam, atque in foro probatam notitiam sequi; si tamen prius nulli pepercerit industriæ qua possibile fuerit detegi veritatem. At aliud est de quo contendimus argumentum. Quid agendum Sacramentorum Ministris si peccator occultus publice petat, non est hujus loci declarare. Illud unice modo inquirimus ut se gerere debeat Episcopus, Parrochus, dum Parentes Palam dissentiunt, ne filiæ indigne nubat: Dum aperte constat nuptias sine scandalo, sine injustitia, sine peccato non contrahi. Hanc tantummodo tractamus causam: De peccato manifesto, & notorio sacrilegio, quo matrimonium fœdare in casu dicto filii familias moliuntur controversia est: Afferant adversarii si ipsis superit exemplum quo liceat notorio peccatori, qui in ipsa Sacramenti perceptione Sacramentum violare dignoscatur, Sacramentum administrare: Prodant causam in qua liceat judici sive civilis, sive Ecclesiastici fori opem ferre peccanti, cujus crimen Testes, acta forensia probent, vel sua notoria turpitudine manifestum fiat: Tunc nisi aliunde innotescat disparitas argumenti, manus dedere non pudebit.

342 At inquiet aliquis nonne in crimine quamtumlibet occulto, verum est operam conferri á judice, ab administro Sacramentorum? Nhilominus hoc licere annuunt omnes: Quid itaque prohibet ne liceat itidem præsidio esse filiis, ut matrimonium ineant, esto appareat illos peccaturos dum nubent? Ne utiquam omnino id licere respondemus: Cur enim (dicat adversarius) fas est judici occultam Testium calumniam permittere, & virum innocuum capite damnare, at si falsitas innotescat omni jure tenetur innocentem absolvere? Cur Sacerdos peccatori occulto publice Eucharistiam petenti, vel aliud Sacramentum, poterit ministrare, nequaquam vero si vel secreto petat, vel crimen sit adstantibus manifestum. Cur denique dum agitur de matrimonio, peccatum nedum absconditum, verum etiam manifestum, atque notorium non valebit Parocum atque Episcopum absterrere ne presto sit peccantibus, in cæteris vero causis ea servanda erit lex, ut notorio crimini, ut Sacrilegio manifesto nunquam liceat opem ferre? Quænam ista discriminis ratio? Nulla profecto: Sed in omnibus eadem causa urget, ut si aliud acta forensia præseferant, aliud privata scientia doceat: Judex, aut quisvis publicus Minister propriá posthabita, publicam notitiam sequatur: Quia scilicet ut differit *Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 67. art. 2. in respons. judicare pertinet ad judicem secundum quod fungitur publica potestate, & idcò informari debet in judicando non secundum, id quod novit, ut privata persona, sed secundum id, quod ipsi innotescit tamquam persona publica. Hoc autem innotescit sibi in communi, & in particulari; in particulari negocio aliquo per instrumenta, & Testes, & alia hujusmodi legitima documenta, quæ debet sequi in judicando magis quam id, quod novit, ut privata persona.* Ut autem hæc locum habeant in administrandis Sacramentis, atque in neutra causa judex sive Sacerdos injustitiam admittant, neque alterius criminis participes cen seri possint. Luculenter explicant. *Dicastill. de justit. lib. 2. Tract. 1. disput. 4 dubit 5. n 89 & seq. ibi judex post adibita omnia media moraliter possibilia, quibus innocens liberari possit, et iamsit materialiter injustitiam committat, tamen secundum eam scientiam, qua in judicando uti debet, formaliter justum agit, ac proinde nulli facit injuriam.* Et inferius *Hac ratione Sacerdos qui scientia privata agnoscit aliquem occultum peccatorem, scientia vero publica habetur, vel justus, vel rite penitus prebet Eucharistiam licite, immo nec potest negare publice petenti.*

Audiendus quoque eximius S. Thomæ Interpretes *Cardinalis Cajetanus in coment. art. 2. cit. vers. arguitur.* sibi obiciens, atque egregie argumentum de non præstando auxilio Testi calumniam adstruenti; subdimus ipsius Textum *Arguitur postremo, quia testes, per quos innocens contra veritatem convictus damnandus est, veniunt in vestimentis ovium, & intrinsecus sunt Lupi rapaces rerum, vel vita: Ac per hoc si judex certus de innocencia judicat juxta eorum dicta, Minister est homicidarum, vel predonum & sic non excusatur.* Vides ut optime objectam difficultatem de opera, quæ confertur peccato Testium exonat Eminentissimus Doctor verbis illis *Minister est homicidarum, & prædonum.* Audias modo ut perspicue illam diluat. *Al postremum dicitur licet Testes veniant intrinsecus ut Lupi, judex tamen non*

mantes *nemo dixit, nemo somniavit*, cum agatur de re certa Sacris Canonibus stabilita, atque unanimiter ab Interpretibus admissa.

341 Alterum superest expendendum exemplum, seu argumentum ductum ex auctoritate Sancti Thomæ dicentis Judicem posse damnare virum, quem certo novit innoxium, si reus appareat ex forensibus actis. Primo quidem plerique multi nominis Canonistæ, ac Theologiæ Professores in contrariam abeunt sententiam: Alii parte admittunt, parte contradicunt. De his late *Covarr. lib. 1. variar. cap. 1. per tot Gard de Lugo de justit. tom. 2. disput. 37 sect. 4. Dicastillo. de justit. lib. 2. Tract. 1. disput. 4. n. 75.* Qui cæteros allegant. Ut cumque res se habeat, neque necessitas urget, neque otium est opinionem istam examinare: Esto vera sit (neque enim refragari licet quin illi maximum ex Angelici Doctoris auctoritate pondus accedat) quid tum inde? Illud fortasse quod si in agendo de filiorum nuptiis ex Testium dictis, ceterisque judicialibus actis, non probetur Parentes reluctare, vel eorum dissensus iniquus afferatur, sive tandem nuptias quam judex privata scientia indignas, novit, ut ajunt secundum allegata, & probata appareat, perperam ignominia notari, tunc ei liceat neglecta sua occulta, publicam, atque in foro probatam notitiam sequi; si tamen prius nulli pepercerit industriæ qua possibile fuerit detegi veritatem. At aliud est de quo contendimus argumentum. Quid agendum Sacramentorum Ministris si peccator occultus publice petat, non est hujus loci declarare. Illud unice modo inquirimus ut se gerere debeat Episcopus, Parrochus, dum Parentes Palam dissentiunt, ne filiæ indigne nubat: Dum aperte constat nuptias sine scandalo, sine injustitia, sine peccato non contrahi. Hanc tantummodo tractamus causam: De peccato manifesto, & notorio sacrilegio, quo matrimonium fædare in casu dicto filii familias moliuntur controversia est: Afferant adversarii si ipsis superit exemplum quo liceat notorio peccatori, qui in ipsa Sacramenti perceptione Sacramentum violare dignoscatur, Sacramentum administrare: Prodant causam in qua liceat judici sive civilis, sive Ecclesiastici fori opem ferre peccanti, cujus crimen Testes, acta forensia probent, vel sua notoria turpitudine manifestum fiat: Tunc nisi aliunde innotescat disparitas argumenti, manus dedere non pudebit.

342 At inquiet aliquis nonne in crimine quamtumlibet occulto, verum est operam conferri á judice, ab administro Sacramentorum? Nhilominus hoc licere annuunt omnes: Quid itaque prohibet ne liceat itidem præsidio esse filiis, ut matrimonium ineant, esto appareat illos peccaturos dum nubent? Ne utiquam omnino id licere respondemus: Cur enim (dicat adversarius) fas est judici occultam Testium calumniam permittere, & virum innocuum capite damnare, at si falsitas innotescat omni jure tenetur innocentem absolvere? Cur Sacerdos peccatori occulto publice Eucharistiam petenti, vel aliud Sacramentum, poterit ministrare, nequaquam vero si vel secreto petat, vel crimen sit adstantibus manifestum. Cur denique dum agitur de matrimonio, peccatum nedum absconditum, verum etiam manifestum, atque notorium non valebit Parocum atque Episcopum absterrere ne presto sit peccantibus, in cæteris vero causis ea servanda erit lex, ut notorio crimini, ut Sacrilegio manifesto nunquam liceat opem ferre? Quænam ista discriminis ratio? Nulla profecto: Sed in omnibus eadem causa urget, ut si aliud acta forensia præseferant, aliud privata scientia doceat: Judex, aut quisvis publicus Minister propriá posthabita, publicam notitiam sequatur: Quia scilicet ut differit *Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 67. art. 2. in respons. judicare pertinet ad judicem secundum quod fungitur publica potestate, & ideò informari debet in judicando non secundum, id quod novit, ut privata persona, sed secundum id, quod ipsi innotescit tamquam persona publicæ. Hoc autem innotescit sibi in communi, & in particulari; in particulari negocio aliquo per instrumenta, & Testes, & alia hujusmodi legitima documenta, quæ debet sequi in judicando magis quam id, quod novit, ut privata persona.* Ut autem hæc locum habeant in administrandis Sacramentis, atque in neutra causa judex sive Sacerdos injustitiam admittant, neque alterius criminis participes censeri possint. Luculenter explicant. *Dicastill. de justit. lib. 2. Tract. 1. disput. 4 dubit 5. n 89 & seqq. ibi judex post adhibita omnia media moraliter possibilia, quibus innocens liberari possit, etiamsi materialiter injustitiam committat, tamen secundum eam scientiam, qua in judicando uti debet, formaliter justum agit, ac proinde nulli facit injuriam.* Et inferius *Hac ratione Sacerdos qui scientia privata agnoscit aliquem occultum peccatorem, scientia vero publica habetur, vel justus, vel rite penitus prebet Eucharistiam licite, immo nec potest negare publice petenti.*

Audiendus quoque eximius S. Thomæ Interpretes *Cardinalis Cajetanus in coment. art. 2. cit. vers. arguitur.* sibi obiciens, atque egregie argumentum de non præstando auxilio Testi calumniam adstruenti; subdimus ipsius Textum *Arguitur postremo, quia testes, per quos innocens contra veritatem convictus damnandus est, veniunt in vestimentis ovium, & intrinsecus sunt Lupi rapaces rerum, vel vita: Ac per hoc si judex certus de innocencia judicat juxta eorum dicta, Minister est homicidarum, vel pradonum & sic non excusatur.* Vides ut optime objectam difficultatem de opera, quæ confertur peccato Testium exponat Eminentissimus Doctor verbis illis *Minister est homicidarum, & prædonum.* Audias modo ut perspicue illam diluat. *Al postremum dicitur licet Testes veniant intrinsecus ut Lupi, judex tamen* non

non est eorum Minister, sed juris; & propterea non incurrit reatum sequelæ eorum, nec per ipsum venit scandalum, sed per illos Testes qui abutuntur jure, & judicis officio.

Similia prorsus de administrante Sacramenta peccatori occulto produnt Theologi. En ut loquitur *Castropalao oper. moral. p. 4. Tract. 18. disp. unic punct. 14. n. 4. Quod si obiicias nemini licitum esse Sacrilegio cooperari, quia est intrinsece malum; at ministrans Sacramentum indigno videtur illius Sacrilegæ susceptioni cooperari: Ergo nunquam id licere potest. Facile respondetur negando ministrantem Sacramenta indigno ob supradictum finem vitandi proximi infamationem cooperari Sacrilegæ suscipientis receptioni, quia solum cooperatur Sacramentali receptioni, quatenus vero est sacrilega permittit ex justa causa. Sic Suar. Enrich. Bonacina, & alii.*

343 Res denique paucis perstringendo, illud certo concludere non formidamus judicem videlicet, atque alterum quemlibet publicum sive justitiæ, sive Sacramentorum ministrum, dum ut suo muneri respondeat scientiam peccati quam privatim tenuit non attendit, perperam alieni criminis participem dici, nec non Iisdem juribus, & rationum momentis, quibus damnatur si publice peccantem non excludat, si occultis criminibus non occurrat innoxium declarari. Neque aliter de causis connubiorum sentire licet: Dum iniquitas contractus palam est, atque judicialiter comprobatur: Dum autem adhuc latet, hoc à cæteris negociis non nihil differre adnotum est: Siquidem multoties, vel unius Testis accusatio sufficit ut matrimonio contrahendo obex afferatur: Itemque nonnullæ contra Testes, quæ in alterius generis causis urgent exceptiones, dum agitur de jungendis nuptiis Jure contemnuntur. De his *in Textu cap. præterea de sponsal. cap. videtur. cap. cum in tua. Qui matrimonium accus. ibique Barbo. in collect. jur. Pontific. Robert. Koni. lib. 4. princ. Jur. Canon. eodem Titulo* 18. §. 5. *nu.* 3. *&* 10. Cæterique apud ipsos.

344 Ut tandem non sine greta coronide tertii hujus argumenti censuram concludamus memoriæ recolendum monitum quo nos advertit *Eminentißimus Pallavicinus in Hostor. Concil. Trid. lib. 22. cap. 4. n.* 16 ubi prodita cujusdam Sacrorum Canonum Doctoris sententia super irritis habendis clandestinis nuptiis Hæc subdit. *Diede à divedere, che il caminare con una sola scienza de Canoni scompagnata dal Theologico discorso in tali soggetti, è appunto caminare con un sol piede, cioè Zoppiccando, é spesso cadendo.*

QUARTUM ARGUMENTUM.

345 Quarto denique objiciebant: seu potius ex tripode quasi pronunciantes docebant. Si quid veri præseferunt asserta tanto apparratu in totius hujusce Dissertationis capitibus exposita, in eo sensu accipiendum ut liceat moram aliquam facere filiis familias, cæterisque ad indignas nuptias convolantibus, brevem tamen moderatamque, cujus videlicet finis sit, haud utique libertatem infringere, sed irrevocabilem præcipitationem in copulando insolubilis matrimonii fædere præcabere. Neque enim semel aut raro accidit ut Adolescentes vel Puellæ quæ fallaciis lenociniisque deceptæ, vesano amore furentes, itaque incensæ ex serveriori Parentum disciplina, fæda connubia machinatur, pusillo temporis ad se revetentes, insanisque affectibus solutæ, gaudeant sibi prospectum fuisse, quod imprudenter optaverant connubio retardato: Atque propterea nefas non esse filios à consortio eorum sejungere, quos suspicari licet ipsorum cupidinem consovere, á civitate amovere, interdum quoque in carcerem conijcere, ut vexatione commoti sui compotes fiant, & quam incaute sibi moliuntur animadvertant perniciem ac exhorreant. Verum enimvero si animo obstinentur neque Parentum industriæ, aut Præsulis consilio cedat filiorum constantia, tunc ipsis libertatem largiri oportet, indulgendum ut jus suum persequantur, atque á vexationibus abstinendum: Ne cum dispendio salutis æternæ urantur dum nubere prohibentur, contra effatum Apostoli I. ad Corint. cap. 7. vers. 9. dicentis *Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere quam uri.* Neque arbitrii est Parentum, Episcoporum, vel alterius, quacumque polleat auctoritate remedium contra concupiscentiæ irritamenta jure naturali, & Divino statutum, sacrisque Canonibus commendatum, filiis denegare; sed dumtaxat tantisper dum fraudes detegantur, si subsint, detinere. Hoc tandem prescriptum Ecclesiastici Fori, hanc praxim perpetuo servatam testatur *Raynald. tom* 1. *observ. Crimin. cap. 6. lib. 1. § 3. n. 73. Et Oliva de Foro Ecclesiæ quæst. 29. p. 1. à n. 20.* Quod totum consonare videtur plerisque Sanctorum Pontificum, Romani auditorii rescriptis, ac Sac. Congregationis Concilii Tridentini interpretum responsia super causis sponsalium, etiam jure jurando confirmatorum: Quippe qui licet comperti juris sit ut ea violari nequeant sine injustitiæ, atque perjurii nota; ac proinde compellendum esse qui illa contraxit, ut promissionem adimpleat, ideoque judicem parti petenti ut juratam fidem servare cogat detrectantem, teneri præsidio esse, eique omni via consulere ne data fides fallatur, neque præceptis, neque minis, censuris quoque non parcendum: Nihilominus tamen ubi hæc cæteraque juris adjumenta non proficiant, ultra progredi nequaquam licet, neque omnimoda coactione adigendus, ut matrimonium ineat *quia jam coactus per censuras indurato animo sustinuit*, ut ait Rota in Toletana matrimonii coram Justo 1601. & subdit *quo casu solet Rota absolvere potius quam cogere.* Quin

immò alias mitius egit idem Sacrorum Tribunal, dum videlicet animadvertens constantem animi deliberationem, à coactione temperandum censuit ut in Melitensi sponsalium coram Paulutio 11. Maij 1682. ibi *Cum constans ejus deliberatio appareat non contrahendi hujusmodi matrimonium, quo casu Ecclesia à coactione temperat.* Concinit Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpretum in *Bonmien. Sponsalium 6. Januarii* 1700. in qua Teste D. Piton. eximio in Romana Curia Advocato *discept. Eccles. 32. num. 26 fuit Archiepiscopo injunctum ut moneret Sponsam ad implendam fidem, quod si post monitiones suasiones, & diligentias adhuc renueret, ad rigorosam, & exactissimam coactionem non deveniret.* Eadem igitur via incedere, paremque moderationem servare tenebitur judex dum agitur de impediendo indigno matrimonio filiorumfamilias; monendi quidem, pulsandi sunt, nec non minis deterrendi, ut si vel animi levitate, vel dolo decepti de nuptiis cogitaverint, molestiis exagitari intelligant se decipi, atque resipiscant. At si obdurati in proposito permaneant, gradum sistere oportet, & ulterius compellere nefas est: Ut enim inquit *Rota decis. 1185. coram Emerix. jun. Ecclesia compellit eum quem videt in sua simplicitate titubantem, secus eum quem cognoscit constanti animo reluctantem.* Hoc ultimum adversariorum efugium, hic postremus conatus, ut Sacrilegas nuptias copulari si non citò, tandem aliquando Ecclesiæ Præsules consentirent:

345 Frustra tamen illos conari, atque incassum inania hæc excogitari sophismata ad apertam labefactandam veritatem, liquebit protinus, si quæ ad illam stabiliendam in superioribus hujus tractatiunculæ capitibus jecimus, memoriæ recolantur firmissima fundamenta ex juribus, auctoritate, & ratione: Jura siquidem clamant sæpe fata connubia impedire ne fiant, non morandum ut maturius copulentur. Prohibent, non suspendunt. Ecclesia perpetuo non ad tempus *detestata est atque prohibuit.* Expendimus quidem in tertio, ac quarto præmissis articulis præsentem difficultatem, neque libet quæ jam protulimus recantare. Satis erit ut nova aliqua proferam, numquam enim veritatem asserenti Testimonia deficient, aut pondera rationum.

Et primo quidem prodere liceat verba Aloysii Riccij non vulgaris notæ in Ecclesiæ Foro judicis, Sacrorumque Canonum Doctoris, rem istam adamussim pertractantis in *Decis. Cur. Archiep Neapol. Edit. Venet.* apud Babba anno 1947. *dec. 24. par.* 3. Agebatur de nobili viro indignas nuptias moliente, & expostulantibus Consanguineis ut auctoritate Judicis imminentibus scandalis obex fieret, super hac Causa sensit laudatus Auctor. *Replicabat quidem Reverendissimus Episcopus non posse in tali casu prohiberi simpliciter matrimonium, sed tantum ad tempus, quod videbatur probabile, sed re maturius perpensa resolui quod stante dicto scandalo simpliciter poterat dictum Matrimonium interdici. Nam omni tempore scandalum est malum, & evitandum. Et ponderandum est quod dictum est de Divo Paulo Prima ad Corintios cap. 8. si scandalizavero fratrem meum non comedam Carnem in æternum, & non dicit ad tempus aliquod determinatum, sed potius in æternum quia in æternum vitari debet scandalum, & non ad tempus in iis quæ sine peccato omitti possunt.* Et infra ad eliuendam alteram difficultatem partem de vitanda incontinentia, atque servandis juribus libertatis egregie subdit. *Consensus matrimonialis licet sit de substantia matrimonii, tamen prestandus est cum debitis circumstantiis, & non cum scandalo, & licet matrimonium sit remedium luxuriæ, tamen peccatum luxuriæ vitari potest aliis modis, ut contrahendo cum aliis Fœminis.* Solidissima, dubio procul, ratiocinatio, sed cui immensum pondus accedit si ne dum scandali quod tantopere, & juramerito exageratur, vitandi debitum; verum & impietatis non fovendæ, religionis á Sacrilegio defensandæ, vitandæ quoque injustitiæ in Parentes, atque cæteros consanguineos, totiusque Reipublicæ incommodis occurrendi obligatio á judice ab Episcopo, á Parocho serio ut par est expendatur, Expendere insuper necesse omnino est non agi dumtaxat de obligatione judicis Ecclesiastici, animarumque Pastoris, ne sinat scandala irrepere, neve negligat aliena crimina vitari. Verum & de longe graviori debito violando periculum est; ne scilicet Episcopus suo mandato, Parochus sua præsentia Sacrilegium firmet, & confirmet impietatem. Ne Divina humanaque jura conculcanti, ne Sacramenta fędari adnitenti opem uterque afferat, & opituletur. Ista profecto nulla temporis mora, nulla

347 servandę libertatis ratio valebit excusare: Utut quandoque sinere liceat leviora mala, ne aditus gravioribus pateat; Nulliús tamen vitandi mali ratio satis est ut liceat quod sua natura malum est, quamtumvis levissimum perpetrare, vel eum qui facit adjuvare. Sic enim in Republica meretrices non expellere quandoque licitum, at Meretricium consulere, presto esse, conferre operam meretricari cupienti, Piaculo scelerique quovis tempore, ubique locorum habendum est. Juvat, & alterius recentioris Canonistæ super simili causa sententiam proferre, qui & luculentiori perspicuitate vniversam quam versamur enucleat quæstionem, quique consilium seu ut ipse nuncupat votum suum exaravit ut pareret Eminentissimo Principe de latere legato, dum Ferrariæ Synodalem judicem, Sancti Officii Consultorem, atque Cathedralis Ecclesiæ Canonicum Theologum ageret, Andreæ scilicet Bertonij in *Tractatu de negligentiis, & omission p. 2. art. 34 n. 1st. pag. mihi* 434. Moliebatur nobilis quidam Vir indignam fæmi-

minam ducere in Uxorem, egre id ferentibus cæteris de familia, ac enixè rogantibus ut imminenti infamiæ occurrendi causa interdiceretur nuptiis: Jussus laudatus Doctor ut quid Juris esse censeret scripto exponeret, ita se exposuisse testatur. *Ne tantum dedecus, ignominia, & injuria toti consanguinitati irrogaretur, instantibus enixe conjunctis potuisse, ac posse, debuisse, ac debere Eminentiss. Principem impedire* (Non igitur ad tempus suspendere sic enim non vitaretur infamia) *ne hoc matrimonium contraheretur fui in Voto*. Pergit pluribus demonstrare ex Mulieres progenie moribusque indignas esse nuptias authumandas, quæ omittimus studio brevitatis: At rediens ad rem nostram subdit num. 24. *impediendi autem ne Dominus N. tàm indignum contrahat matrimoninm: Certi Juris est quod sit in Principe, in Episcopo, in Judiee facultas propter justas Causas; infamiam nempè totius Consanguinitatis vitandam timorem scandalorum quæ prudentum Judicio subsequentur, Cap. Cum in tua, ibi fama, & scandalo. de Sponsal. ubi Glosa in Verbo scandalo, & Barbes. n. 6. etiamsi Sponsalia essent Juramento firmata &c.* Pleraque deinceps attingit ex iis, quæ in decursu totius Dissertationis á nobis expensa inutile esset refricare: Addimus dumtaxàt quę faciunt ad elidendum oppositam argumentationem, seu potius sine argumento propositam assertionem. Apertè innuit non satis esse suspendere Nuptias, sed omninò prohibēdas: Tum quia inquit n. 26. *Filii tenentur tùm ob bonum Commune, tùm ad evitanda gravia mala, damna, & dedecus in familia, tale matrimonium non contrahere, & ideò potest cogi ad id quod Jure naturali, & ex Charitate tenetur. Et n. 35. D.N. non habet Jus ad Nuptias adeò Conjunctis injuriosas, ubi bonum nomen familiæ periclitatur, Splendor sanguinis obscuratur, nobilitas maculatur, itaut nèc Juramentum interpositum queat adstringere ad exequenda Sponsalia, quia non potest esse vinculum iniquitatis Ca: quanto de Jure Jur.*

Explodit quoque scrupulum lædenti Jura libertatis, quia hęc ad illicita neutiquam extenditur n. 27. *Nec libertas naturalis læditur ex tali Coactione. quia nubere in injuriam Parentum, in damnum familiæ, totius Cognationis dedecus, & animæ detrimentum, est abusus libertatis, non usus.*

Inanem postremò prætextum vitandi periculum incontinentiæ paucis elidit Verbis, inquiens n. 29. *Quia libertas potest exerceri cum quacumque alia muliere de toto Mundo, ad Textum lege Cum ita legatum ff. de condit. & demonstr.* & totam claudit Orationem advertendo matrimonium de quo lis erat nedùm suspensum, sed nullimode fuisse celebratum.

Porrò quod verbis tám perspicuis Noeterici isti: Si non Verbis, liquido verborum sensu, cæteri sané omnes superiús recensiti prodiderunt. Quid enim sibi voluere dum asserebant, vel ob solius scandali vitandi rationem matrimonia interdici, inhiberi, impediri meritò posse, atque oportere ne celebrentur: Numquám autem suspendenda, aut tantummodò retardanda pronunciarunt? Quid dum Jusjurandum ad contrahendas hujus generis Nuptias non adigere, ne evadat vinculum iniquitatis, constantèr propugnabant? Quid tandèm quod etiam stupro intercedente dotandam Puellam, non ducendam esse statuebant, cum scandalum, infelicem exitum nuptiarum, Parentum injuriam, & rationabilem indignationem: Totiusq. ingenuæ familiæ infamiam contingat prævideri? Ista profectò plus multum sonant, quam brevem illam morandi Nuptias economiam ab Oliva, & Raynando insinuatam: Locus fortasse erit huic praxi, dum solius Adolescentis commodi, aut fortunarum periculum est, cui cavere suadet Charitas Christiana: Ne utiquam verò ubi periclitatur reverentia Sacramenti, atque in discrimen vocatur honor Parentibus debitus, decus, prosapiæ, Pax Reipublicæ, animarum salus, atque Ecclesiæ disciplina. His longè gravioribus absurdis perpetuo tempore obviam ire, nunquam præsidio esse, aut operam conferre Justitia cogit, adigit pietas, urget religio in Deum, Charitas in Parentes, Fratres, cęteros Consanguineos, vel Affines. Exinde nemo non videt quanti facienda sit auctoritas Reynaldi, vel Olivæ. Siquidem ommittimus Olivæ Tractatum de Foro Ecclesiæ legi prohibitum á Sacra Indicis Congregatione donec corrigatur, Raynaldum verò esse quidem de re criminali optimé meritum, non amplum in reliquis nomen sibi quæsivisse: Quantalibet tamen sit ipsorum auctoritas satis superque retunditur vel ab iis dumtaxat quos novissime dedimus Aloysio Riccio, & Bertonio qui rem non perfunctoriè attingentes, sed ex professo pertractantes juribus ratione, atque auctoritate firmatam, oppositam sententiam tradidere. Addimus quoque tertium, nec non insignem in Romano Foro Advocatum Franciscum Mariam Piton. qui *discept. 52. n. 83.* aperté distinguit inter moram ad tempus, & impedimentum, quod nunquam cessat, his verbis *Suasi ut dignaretur injungere Parocho, quod suspenderet per aliquod temporis spatium denunciationes, & matrimonium impediret, donec justificarentur Causæ, quas ego justificatas dicebam sufficere ad impediendum hujusmodi matrimonium*. Quid multa? Adeat cui libet tertium hujusce Dissertationis caput, & percurrat quartum, statimque fatebitur assertam ab his paucis temporariam nuptiarum tetardationem, Testium Copia, & auctoritate explodi: Juribus, & invictis argumentis improbari.

348 Jam pauca de exemplo Sponsalium quorum Fidem Ecclesia frangi quandoque sinit, neque ideó compellit omnibus modis ut impleant etiam illos qui Jurejurando polliciti sunt servare. Vt ista vera sint, non leviter attigimus in quarto Dissertationes articulo,

juvat

jubat nihilominùs addere, mitem qua in compellendis Sponsis ut promissam Fidem impleant Ecclesia utitur dicisplinam non eo tendere ut perfidiæ, & perjurio aditus aperiatur, cui ut occurat satagere debet Judex, neque unquam á compulsione cessare, nisi cum perpensis omnibus circumstantiis animadvertat, si ulteriús urgeat, fore ut, vel fictus adibeatur consensus, vel omninò coactus, quem odia, rixæque inter Conjuges consequantur, ut apprimè adnotavit *Card. de Luca Tract. De Dote discurs* 79 *n.* 8. *Licèt ad matrimonium utrinsque Conjugis libera voluntas requiratur, itaut uno ipsorum non obstantibus Judicis præceptis, & districtionibus, indurato animo perseverante in voluntate negativa Ecclesia abstinet à præcisa coactione ex deductis per adden. ad decis.* 431. *par.* 4. *tom.* 2. *Rec. n.* 71. *Nihilominùs id pronit magis ab Ecclesiæ prudenti Consilio ob experimentum malorum ex coactis matrimoniis resultatium, quàm ex libera voluntate ejus qui per contractum se obligavit ad coactionem*, pro quo præmiserat regulam primo tenendam ferre, ut Sponsus per Sponsalia de futuro obligatus remaneat ad matrimonium contrahendum, ad quod etiam judicialitèr, & per realem, & personalem districtionem, quín imò etiám aliquando per censuras (justa Causa non excusante) compelli possit, ad Textum in *Capitulo ex litteris il.* 2. *& Cap. Requisivit, & Cap. Sicut de Sponsal. Cavaler. dec.* 415. *n.* 1. *dec.* 42. *n.* 2. & alias Rota frequenter ex deductis per *Adden. ad dec.* 431 *par.* 4 *Rec. tom* 4 *n.* 61. *& ad Burat. dec.* 311. hæc verè menti tenenda, ne detur ansa frangendi fidem Sponsalium, & Jurisjurandi religionem minuendi. Ceterum ut

349 in prohibendis præsertím Filiorum Familias indignis nuptiis severius agendum sit ne unquam liceat ut copulentur indulgere, non operosum erit asserere si duo prænotentur. Primo scilicèt non idem Juris esse in eo quod malum aliquod permittatur; Ac si malum idem approbetur, aut fiat, sive facienti opera conferatur: Illud quandoque licitum, imò utile censetur, ac necessarium, dum ne graviora grassentur crimina, vel ne Reipublicæ majus bonum arceatur, á levioribus noxis compescere subditos desinit legislator, aut Judex ut egregiè *S. Thomas* 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 11. *C.* ibi: *Sic ergò in regimine humano illi qui præsunt rectè aliqua mala tolerant, ne aliqua bona impediantur, vel etiam ne aliqua mala pejora incurrantur.* Cujus laudabilis gubernationis exempla subdit in tolerandis usuris, Meretricio, Judeorum quoque atque Paganorum ritibus cum Idololatria.

At dum non agitur de tolerandis tantummodò uitiis, sed de præstanda illis opera, fovendisque Judicis auctoritate Criminibus longè aliter se habet res. Numquam approbare, nunquam consulere, nunquam conferre operam peccanti fas est, quin criminis, reatusque nota contrahatur. Latè de hoc discrimine, quod interest inter eum qui crimen negligit impedire atque illum qui perpetranti Socium se præbet vel adjutorem: Agunt Theologi ubi præceptum vitandi Scandalum pertractant, sat nobis erit pauca nimis delibare. *Suarez Tract. De Char. disp.* 10. *sect.* 4. *n.* 7. *Respondetur in his cavendum omninò esse positivam cooperationem, quia hæc est intrinsecè mala, cum sit contra præceptum negativum. Pro ratione ergò circunstantiarum quando ne sit cooperari aut quando sit tantùm non impedire, considerandum prudenter est.* Audiendus quoque *Cajet. in Comment. super* 2. 2. *quæst.* 78 *art.* 4. §. *Secundo Si namque peteret quis ab aliquo actum quem non potest exercere sine peccato proculdubio ad peccandum eum induceret, quamvis paratissimum, ac per hoc particeps peccati esses consentiens peccato alterius. Adverte ergò semper, ne discernas, si actus potest sine peccato fieri, quia hic radix est liciti, vel illiciti.* Teneatur itaque ut longè disparia sint obicem non afferre, & opera coadiuvare Sacrilegium machinanti.

300 Altera quoque prænotanda differentia est inter compulsionem ad nubendum singulari alicui personæ, & impedimentum ne cum una certa matrimonium contrahatur: Siquidem absurda quæ coactionem ad aliquod singulare Conjugium comitantur, vel sequuntur, dum unam, vel alteram ducere quis prohibetur, aut satis leviora, aut plerumque nulla prorsus occurrunt. Hæc sanè tria præcipuè numerantur. Primum quod libertas naturali, ac Divino Jure in eligendo perpetuo vitæ statu, ac præsertim in ducenda Uxore, cuilibet asserta, perperam violatur. Secundum quia cum matrimonium onus gravissimum, & quasi perpetua seruitus habeatur, rationi omninò consentaneum, ut non nisi secundum animi propensionem copuletur, itaut mutuo amore Sociati Conjuges haud egrè ferant indissolubilis societatis incommoda: Quapropter iniquum est liberum hominem adigere, ut alterius arbitrio invisæ sibi Fæminæ tám arcto vinculo alligetur. Tertium, & ultimum quod á compulsione absterret, periculum est infelicis exitus, & perennium malorum quæ sæpe sæpius cum discrimine non minus æternæ salutis, quam præsentis vitæ, ex coactis Nuptiis ortum ducere, ac sine remedii spe quotidie inspicimus perdurare. *Nam timet summopere, tamquam pia Mater, Ecclesia Sancta infaustos eventus coactarum nuptiarum . . . . Quæ enim mala ex coactis nuptiis non sequuntur? Quæ delicta non perpetrantur? Quæ scandala non oriuntur? Hinc perpetua dessidia, & livores inter Conjuges: Hinc Maritus insalutata Uxore discedit, hinc adulteria, hinc ut sæpe accidit machinatio vitæ inter ipsos Conjuges?* Verba sunt *Adden. ad dec.* 431 *par* 4 *tom.* 2. *Rec n* 72.

Porrò si Adolescentem à certis nuptiis dumtaxat arceat Judex vel Episcopus; liquidò apparet neque secundum, neque tertium absurdum esse locum formidandi: Quin imò hoc unicè juvare ad illa vitanda quæ imparia, atque indigna Connubia ut plurimum conse-

quuntur: Semel atque iterum latè comprobavimus præsertim quarto, & quinto hujus Dissertationis Capite eorumdem qui Filiorum familias ultrò favent libertati Doctorum Testimonio: Et res in patulo est: Ridicule enim ex matrimonio non contracto jurgia inter virum, & mulierem, adulteria, odiaque domestica quisquam cogitaret consequi, vel timeri: Sulté prorsus affirmaret ex quo nubere cuiquam adolescens, vel Fæmina prohiberetur ipsos ad perpetuam insolubilem erga invisum Coujugem adigi servitutem. Dubium igitur nemini esse potest quin si centies damnatis dictis Connubiis obstetur, memorata absurda vitentur potiùs quam ferantur.

Quod autém attinet ad primum insinuatum absurdum, contra Jura libertatis in ducenda Vxore, quam velit nemini adimendæ; pudet profecto, piget, displicet toties in singulis superioribus articulis explosum eliminatumque dubium, atque radicitus evulsum scrupulum refricare. Ratione, Juribus túm Canonico, tùm Civili, Ecclesiæ indubitata praxi, communi Theologorum, atque utriusque Juris Interpretum auctoritate firmavimus, demonstravimus illam vim qua injustè quis vel adigitur ut uni dumtaxat liceat copulari, vel á quibuscúmque nuptiis arcetur, perperam æquiparari justo, ac rationabili interdicto quo vel unam, vel plures aliquas ducere prohibetur: Illud etením libertatem evertens perpetuo legimus improbatum, hoc verò innumeris Ecclesię Canonibus impedimenta matrimonii statuentibus sexcenties repetitum, atque commendantum. Cujus discriminis ratio statím apparet, dum uni nubere est à cæteris omnibus nuptiis excludere, at ab aliqua ducenda retrahere innumeras ducendi arbitrium, neque tollit, neque minuit. *Placuit, nec videri* (ajebat Juris Consultus in *L. cum ita legatum sit la 42. ff. De condit. & demonstr.*) *tali conditione viduitatem injunctam, cum alii cuilibet satis commode possit nubere.* Non ita verò si uni Titio nubere compellatur. *Quæ enim Titio nubere jubetur, cæteris omnibus nubere prohibetur.* Quod apprimè expendit *Berton. in landato opere de negligen. par 2. art. 34. n. 36.* ibi. *Minus est cogere ad non contrahendum cum una, quam ad contrahendum cum certa, quia contrahendo coactè cum certa, alligatur perpetuæ servituti, quod est nimis onerosum, ac per hoc prohibitum in Trid. sess. 24. Ca.9. de Reform matrim. addita in cogentem Anathematis pæna; non sic in prohibentem cum una contrahere, quia adhuc remanet exoneratus, & liber cum aliis qui prohibetur cum illa.* Et quidem non immeritò dixeris hùc respexisse S. Synodum, dum ut consuleret libertati ineundi mattimonia, illorum dumtaxàt meminit qui viros, aút mulieres adigunt cum iis invitos matrimonium contrahere, quos ipsi præscripserint: Nihil statuens de impedientibus, ne cum una, præsertìm si indignæ appareant nuptię copulentur, ut post plerosque quos cogerit adnotavit *Barbos. Collect ad cit. Cap. 9. Trid. n. 9.* & post ipsum *Perez de Matrim. disp. 17 sess. 17. n. 4. Rebel. de oblig. Inst. par. 2. lib. 3. quæst. 11. n. 1. Dicastillo rem accuratè expendens tom. 3. de Sacram. Tract. 10. de matrim. disp. 4. dubit. 14 n. 143. Castropal. par. 5. de Sponsal. disp. 2 punct. 12. n. 7. Vers. Notandum.* Ad hoc tandèm facit quod communiter asserunt Juris Interpretes de legato relicto sub conditione ne alicui, vel aliquibus nubat. *Neque est dubitandum* (Inquit *Steph. Gratian. Discept. Forens. par. 2. cap. 213. n. 25.*) *de validitate legati, cum illud valeat quamvis prohibeantur Nuptiæ cum aliquo, dummodò alteri possit nubere, cùm ex hac non impediatur libertas matrimonii, quod alios. Lege hoc modo ff. De condit. & demonstr. Aym. Consil. 1. n. 6. Surdus Decis. 30. n. 27. Felin. in Cap. 1. de Sponsal.* Et idem *Gratian. par. 1. cap. 5. n. 10.* alios allegans, ac subdens *Nam libertas matrimonii licèt non possit impediri in totum, tamèn potest modificari ratione loci, personarum, & temporis.*

His latius forsàm quam oportebat prænotatis, brevissimè ad objectam difficultatem respondemus longé plurimùm diferre exemplum Judicis non compellentis ad servandam Sponsalium juratam fidem, ab Episcopo qui juberet, â Parocho qui præsentia firmaret indignas, ac propterea sacrilegas Nuptias á filiis contrahendas. Nam ille nulli se immiscet crimini, nulli se ingerit facinori. Unico Verbo agit nihil, & dumtaxat abstinet ab agendo. Neque tamèn ideò culpandus quia fidem violari sinat, atque Jus jurandum frangi non impediat; Quippè qui justæ suppetunt ea permittendi rationes superius examinatæ. At verò Episcopus dúm jugendi nuptias filiis licentiam tribuit, dum Parocho ut assistat suppeditat facultatem quomodò non sacrilegii particeps Socius, & adjutor, imò & non Auctor criminis habendus erit? Itèm, & potiori quidèm Jure ut non culpandus Sacrilegii, impietatis, cæterorùmque criminum quæ nubentes admittunt, Parochus, qui nisi adstet, atque sua præsentia robur addat, & firmitatem, peccantes nihil agunt, nec nisi incassum valebunt operari? Præsertìm injuria, infamiaque quæ ex ratis dumtaxát nunquàm ex infirmis nuptiis in Parentes, ac Familiam redundant, non nè meritò ipsis Pastoribus imputabitur quorum opera factum est, ut Connubium firmum, & rarum perseveret? Equidem si vendere Gladium ei quem prevides ad vulnerandum Titium gladio usurum: Si mulieri quæ ut fornicetur accedat januam aperire: Si scalam humeris sustinere per quam Dominus ad stuprandam Virginem ascendat numquam licet; si hæc agentem ut alieni peccati socium, atque participem damnant Theologi, culpant Juris Interpretes, puniunt Jura: Quommodò Episcopus qui jubet, consentit saltém ut matrimonium tantopere fædetur, & sancta dentur Canibus, ut Filii Parentes inhonorent, totius prosapiæ minuant

ho-

honestatem? Quommodò Parochus quia talia molientibus præsto est, atque ne irritum fiat infaustum opus præsentiam sui facit, & Sacerdotii auctoritate confirmat? Quommodò inquam non impietatis, non pollutæ Religionis, non injustitiæ conscii ne dum, & participes verum etiám non accusabantur Auctores? Vtique si id non censundum, ut loquuntur Theologi, peccato proximi cooperari, difficile prorsus erit ita dictæ cooperationis quempiam accusare. De quo videndi Doctores super Propositione 51. ex damnantis ab INNOCENTIO XI. scribentes præsertìm *Joannes Cardenas dissert. 31. & Dominicos Viva damnat. Thes. Theologia Trutina p. 2. pro. 51. pag. mihi* 129.

Distat insuper quam asserimus, impediendi sacrilegum matrimonium constans Ecclesiæ disciplina, ab illa cogendi Sponsam, ut cui jurato promiserat fidem impleat nuptiarum: Namque si omninó compellat ducere Vxorem invisam, timendum valdè ne expositis absurdis locus fiat, quorum si infames nuptiæ coerceantur, nullus subsit timor: Quin ad illa propulsanda nullum præfato impedimento utilius poterit remedium cogitari: Quæ ut vera sint, fortasse non temere crediderím ex hactenùs traditis, atque enucleatis auctoritatibus, & argumentis satis abundeque comprobari.

Expendat igitur lecta veritates amator, non tamen forensium clamoribus turbatus, atque conterritus: Expendat inquam omni præjudicio secluso ad Sacrorum Canonum, Saniorisque Theologiæ principiorum Trutinam obiecta ab adversariis momenta rationum, ad oppugnandam assertam à nobis arcendi indignas præsertím Filiorumfam: nuptias disciplinam, nec dubitandum quin agnoscat, ipsorum Causæ obesse potiùs quam prodesse, cum ex argumentorum, quibus eam tueri conabantur debilitate, apertius constet omninò inconcussam subsistere, pro qua pugnamus veritatem.

FINIS.

IMPRIMATVR.

Si videbitur Reverendiss. Sacri Palatii Apostolici.

N. Baccarius Episcop. Bojanen. Vicesgerens.

Approbationes præinsertæ Dissertationis, & Appendicis.

EX Commissione Rmi. Patris fratris Gregorii Selleri Sacri Palatii Apostolici Magistri manuscriptum R.P.D. Muscettolæ Archiepiscopi Rossanensis, cui titulos *de Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ à filiis familias contrahuntur, Parentibus nesciis, vel rationaliter invitis Dissertatio Theologica legalis*, perlegi, & attente perpendi. In eo nedum nil reperi quod fidei aduersetur, aut moribus, quin efficacissime utrorumque promovet puritatem, & dum talium contractuum valide reprobat fæditates, ad ipsos sancte ineundos, ut par est, edocet, Pacique Familiarum, & decori consulit: Adeoque Reipublicæ Christianæ enixe proficuum fore arbitror, si publici fiat juris, ut autumo dignum.

Romę in Collegio S. Marię de victoria, hac die prime Martii 1719.

Fr. Venantius à Sanctissima Trinitate Carmelita Discalceatus Sacrarum Indicis, & Rituum Congregationum Consultor, nec non S. Romanæ & vniuersalis Inquisitionis qualificator.

Eximiam Appendicem Illmi. & Rmi. D. Francisci Mariæ Muscettolæ ex Clericis Regularibus Archiepiscopi Rossanensis ad suam doctissimam Dissertationem Theologico legalem de Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ Filiisfamilias contrahere ipsorum Parentibus insciis, vel rationabiliter invitis prętendunt, ex deputatione Rmi. Patris S.P.A. Magistri oculis, ac mente, & cum ingenti quidem mea voluptate percurri. Quandoquidem subtiliter, erudité, atque copiose vindicatam deprehendi ab objectis quibus impetita fuerat solidissima suæ ejusdem Dissartationis Doctrina, quæ dubio procul ex integro difringit, eorumque ad evidentiam detegit inanitatem. Præsertim verò quia haud minus expertem reperi, quam præfatam Dissertationem, vel minimæ cujusvis labeculæ, quæ seu rectam fidem, seu optimos mores, Sanctioremve Ecclesiæ Disciplinam inficiat. Quodcirca eamdem pariter dignam existimo, ut præli virtute publicam prodeat in lucem, quin & publicæ luci radios adjungat. Datum ex ædibus S. Andreæ de Valle 13. Cal. Februarii 1723.

De Io. Paulus Saracinus Cler. Reg. S. Theologiæ Professor.

Ex commissione Rmi. Patris fratris Gregorii Selleri Sacri Apostolici Palatii Magistri legi Dissertationē Theologico legalem *Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ à filiis familias &c.* Auctore *Illmo. & Rmo. D D. Francisco Maria Muscetola* Archiepiscopo Rossanensi, cui annexa habetur Appendix, in qua pariter Doctrinæ robur, & excellentia gravitati materiæ respondet. Cum alias nihil contineat Fidei Catholicæ, vel bonis moribus contrarium, posse utiliter typis mandari arbitror. Romæ Die 30. Januarij 1723.

D. Antonius Mangilius Abbas Generalis Congr. Lateran. Sac. Congreg. Indicis Consultor, & Examinator Synodalis Urbis.

IMPRIMATUR.

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Apostolici Magister.